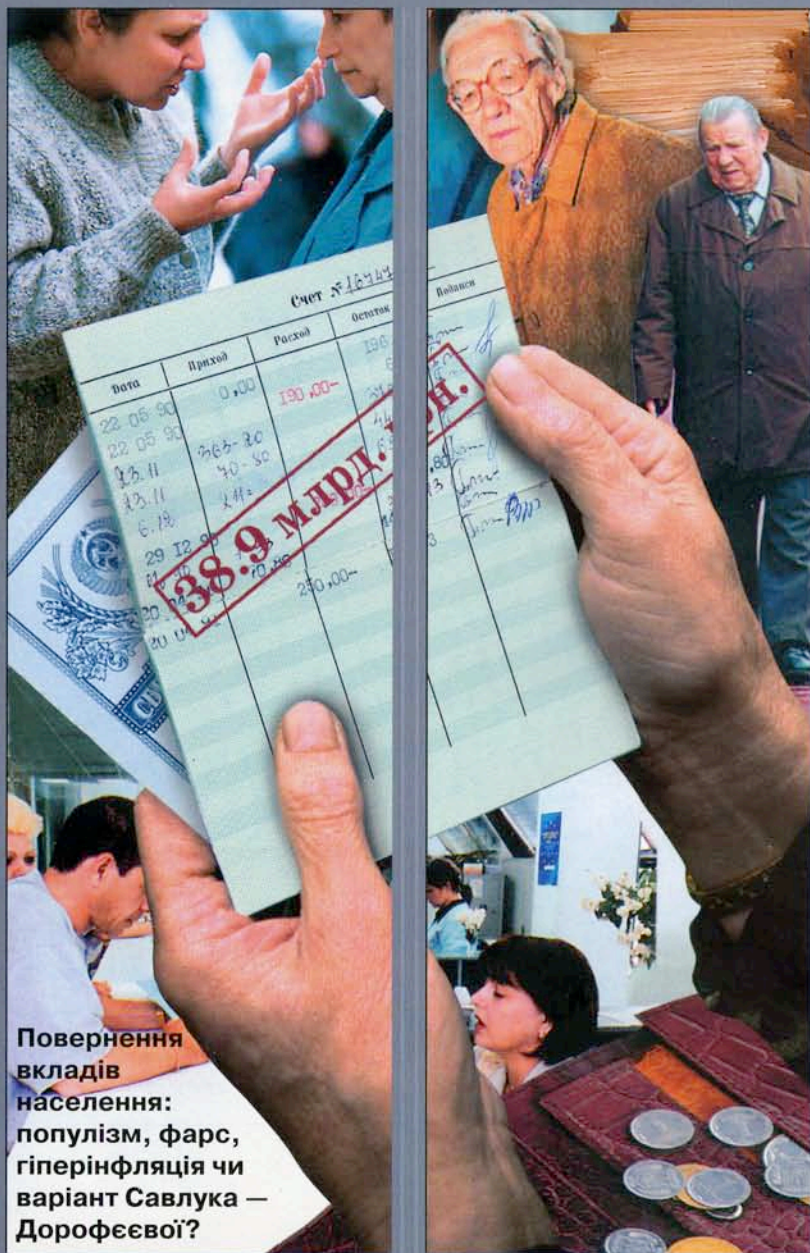

ВІСНИК

10 / 2001

Національного банку України

Повернення вкладів населення: популізм, фарс, гіперінфляція чи варіант Савлука — Дорофєєвої?

Офіційні видання Національного банку України: СТАТИСТИКА, АНАЛІЗ, ДОКУМЕНТИ

“Вісник Національного банку України”

Щомісячний ілюстрований
науково-практичний журнал.

Тематична спрямованість — висвітлення діяльності
НБУ, питань функціонування банківської системи
України, актуальних фінансово-кредитних проблем.

Передплатний індекс — 74132

“Бюлетень Національного банку України”

Щомісячне статистичне видання НБУ.

Містить інформацію про реальний стан економіки,
грошовий, кредитний та валютний ринки, грошово-
кредитну та банківську статистику. Видається
українською, російською та англійською мовами.

Передплатний індекс — 22602

“Платіжний баланс України”

Щоквартальне статистичне видання НБУ.

Публікуються табличні дані з платіжного балансу, аналітичні
матеріали щодо розвитку зовнішнього сектора економіки
України, його впливу на стан макроекономічних індикаторів
у країні, подається аналіз та методологія складання
платіжного балансу. Видається українською, російською
та англійською мовами.

Передплатний індекс — 22601

“Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності”

Щомісячний додатак до “Вісника НБУ”.

Збірник найсвіжіших документів, що регламентують
банківську діяльність. Мета збірника — ознайомлення широкого
кола читачів із повними текстами законодавчих актів,
а також постанов, інструкцій та інших документів НБУ
з банківської сфери.

Передплатний індекс — 74132

“Банкноти і монети України”

Щорічний додатак до “Вісника НБУ”. Каталог.

Містить детальну інформацію про всі паперові грошові
знаки — законні платіжні засоби України, розмінні, пам'ятні
та ювілейні монети, введені в обіг Національним банком
України. Для нумізматів, колекціонерів та масового читача.

Передплата не проводиться.

Телефон для довідок: (044) 293-15-19

Адреса редакції: просп. Науки, 7, Київ-028, Україна

тел./факс: (044) 264-96-25, тел: (044) 267-39-44, E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Редакційна колегія:

СЕНИЦЬ П.М. (голова)
 БОНДАР В.О.
 ВОРОНОВА Л.В.
 ГАЙДАР Є.Т.
 ГЕЄЦЬ В.М.
 ГРЕБЕНИК Н.І.
 ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИ Марек

ІЛАРІОНОВ А.М.
 КАНДИБКА О.М.
 КІРЄЄВ О.І.
 КРАВЕЦЬ В.М.
 КРОТЮК В.Л.
 ЛИСИЦЬКИЙ В.І.
 МАТВІЄНКО В.П.
 МОРОЗ А.М.
 ОСАДЕЦЬ С.С.
 ПАТРИКАЦ Л.М.

(зав. редакцією — головний редактор)

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

САВЛУК М.І.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАРОВ О.М.

Номер підготовлено редакцією
 періодичних видань НБУ

Головний редактор
ПАТРИКАЦ Л.М.

Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики
 та банківського нагляду
 Редактор відділу **ПАПУША А.В.**

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків
 та інформаційно-програмного забезпечення
 Редактор відділу **КОМПАНИЄЦЬ С.О.**

Відділ валютного регулювання
 та міжнародних банківських зв'язків
 Редактор відділу **БАКУН О.В.**

Відділ економіки, законодавчого
 забезпечення та комерційних банків
 Редактор відділу **В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.**

Головний художник **КОЗИЦЬКА С.Г.**

Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**

Відділ реклами і розповсюдження
 Редактор відділу **ФЕСЕНКО Н.М.**

Дизайнери

ГОРНЯК С.З., ХОМЕНКО Ф.М.

Коректор **СІЛЬВЕРСТОВА А.І.**

Оператор **ЛИТВИНОВА Н.В.**

Фото **НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С.,**

ХМАРИ В.П., СОЛОВІЙОВА В.В.

Черговий редактор
БАКУН О.В.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна
 тел./факс: (044) 264-96-25
 тел.: (044) 267-39-44
 E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
 09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку
 Вченою радою Київського національного
 економічного університету

Публікації в журналі Вищою атестаційною
 комісією України визнано фаховими
 Передплатний індекс "Вісника НБУ"
 та додатка "Законодавчі і нормативні акти
 з банківської діяльності" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Надруковано з готового оригінал-макета

Інженерно-технічним центром НБУ

Формат 60 × 90 / 8. Друк офсетний.
 Умовн. друк. арк. 8.0. Умовн. фарбовідб. 114.4.
 Обл.-вид. арк. 2.86

При передруку матеріалів, опублікованих у
 журналі, посилання на "Вісник Національного
 банку України" обов'язкове. Редакція може
 публікувати матеріали в порядку обговорення,
 не поділяючи думку автора. Відповідальність
 за точність викладених фактів несе автор,
 а за зміст рекламних матеріалів —
 рекламодавці.

© Вісник Національного банку України, 2001

Вісник

10 / 2001

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№ 10 (68) ♦ Жовтень 2001

Номер підписано до друку редакцією
 періодичних видань НБУ 28.09.2001 р.

ЗМІСТ

МАКРОЕКОНОМІКА

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік 2

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

М.Савлук, Н.Дорофєєва Чи спроможна Україна повернути борги за вкладми населення до Ошадного банку та Держстраху колишнього СРСР? 5

О.Заруцька Деякі тенденції ринку депозитів 7

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2001 р. 11

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

А.Папуша Заслужені нагороди 12

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Т.Корнієнко Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки 14

Динаміка фінансового стану банків України за серпень 2001 р. 18

С.Кручок Фактори надійності іпотечних операцій 20

І.Волошин Взаємозв'язок ліміту кредитування і кредитного рейтингу 21

Офіційний список комерційних банків України та перелік операцій, на здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію Національного банку України 24

Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України 34

Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж (1991—2001 рр.) 35

ФОНДОВИЙ РИНОК

Ринок державних цінних паперів України у серпні 2001 р. 37

О.Шаров Тенденції розвитку європейського фондового ринку 38

Д.Кошовий Ринок чекає на нових емітентів 43

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

О.Ращук Резерви банку: зобов'язання чи капітал? 46

НОВІ КНИГИ

Практичний посібник про облік доходів і витрат 47

М.Бойчук "На березі вічності" 48

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

С.Кульчицький Світова ієрархія валют і перспективи її трансформації 49

Загальний зовнішній довгостроковий борг України 53

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за серпень 2001 року) 53

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за серпень 2001 року) 54

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Р.Чумак Роль інформації в процесі управління кредитною діяльністю 56

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Про введення в обіг ювілейних монет "10 років проголошення незалежності України" 58

Про введення в обіг ювілейної монети "Михайло Остроградський" 58

Про введення в обіг ювілейної монети "100 років Миколаївському зоопарку" 59

Про введення в обіг банкнот номіналом 200 гривень 59

А.Папуша Монета року 61

АНОТАЦІЇ

..... 63

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік

Рада Національного банку України розробляє Основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за їх втіленням згідно зі статтею 100 Конституції України та статтею 9 Закону "Про Національний банк України".

Закон України "Про Національний банк України" визначає Основні засади грошово-кредитної політики як комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, які дають змогу центральному банку країни за допомогою інструментів грошово-кредитної політики здійснювати регулювання грошового обігу та кредитування економіки з метою забезпечення стабільності грошової одиниці України як монетарної передумови економічного зростання і підтримки високого рівня зайнятості населення.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік розроблено і схвалено рішенням Ради Національного банку України від 14 вересня 2001 року № 24.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік передбачають комплекс змінних індикаторів фінансової сфери, на яких базуватиметься діяльність Національного банку України з регулювання грошового обігу та кредитування економіки, спрямованих на забезпечення стабільності національної валюти, підвищення ефективності функціонування банківської системи, створення монетарних передумов для економічного зростання, підвищення рівня зайнятості населення. Вони розроблені відповідно до чинного законодавства, а також виходячи з основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку на наступний рік та стану їх виконання у поточному році.

Підсумки розвитку економіки з початку 2001 року свідчать про позитивну динаміку зростання ВВП та валової доданої вартості у провідних галузях порівняно з відповідним періодом минулого року. Реальний валовий внутрішній продукт за січень — серпень цього року зріс на 10.8 відсотка, обсяг промислової продукції — на 16.9 відсотка, продукції сільського господарства — на 27.7 відсотка. На відміну від попередніх років спостерігається відносна цінова стабільність. Індекс споживчих цін за вісім місяців становить 3.3 відсотка. На 8.7 відсотка зросли реальні доходи населення.

Водночас позитивна динаміка економічних показників не ґрунтується на відчутних структурних перетвореннях. У значній частці вона має кон'юнктурний характер, є наслідком сприятливої ситуації на зовнішніх ринках. В результаті посилюється залежність вітчизняної економіки від зовнішніх факторів, що ускладнює завдання щодо утримання грошової стабільності.

Реалізація Основних засад грошово-кредитної політики на 2001 рік у січні — серпні здійснювалася відповідно до визначених Національним банком України цілей та критеріїв. Економічне зростання, яке супроводжувалося зменшенням частки бартеру в розрахунках між суб'єктами господарювання, потребувало адекватного збільшення пропозиції грошей. За вісім місяців цього року монетарна база збільшилася на 22.3 відсотка, грошова маса — на 19.3 відсотка. Значно вищі темпи зростання монетарних агрегатів порівняно з показниками ВВП та інфляції зумовили тенденцію до підвищення рівня монетизації з 15.66 до 16.75 відсотка.

Протягом поточного року вживалися заходи щодо зниження вартості грошей на кредитному ринку. Так, упродовж січня — липня цього року було знижено облікову ставку з 27 до 19 відсотків річних, у серпні — до 17 відсотків, а у вересні — до 15 відсотків. Відповідно знизилися процентні ставки за кредитами, наданими комерційними банками в національній валюті, — до 31.68 відсотка в серпні 2001 року порівняно з 37.2 відсотка в грудні 2000 року.

Зберігалася позитивна тенденція до зростання депозитів фізичних осіб у національній валюті, обсяг яких за вісім місяців збільшився на 36.7 відсотка. Головними чинниками цього стали збільшення реальних доходів населення, фінансова стабільність, впровадження системи гарантування вкладів фізичних осіб.

З початку року було досягнуто позитивної динаміки кредитних вкладень комерційних банків. За вісім місяців вони **зросли на 28.9 відсотка**. Їх загальна сума досягла 24.66 млрд. гривень. Однак кредитні ресурси комерційних

банків залишаються ще занадто дорогими. Вони спрямовуються переважно на фінансування поточної діяльності підприємницьких структур. Частка кредитів в інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання в загальній сумі наданих кредитів всім суб'єктам господарської діяльності на 1 вересня цього року становила 4.3 відсотка (1012.4 млн. гривень), що менше, ніж на початку року, на 1.7 відсоткового пункту.

Стабільність валютного курсу стала одним із головних факторів стримування інфляції, що сприяло досягненню у 2001 році фінансової стабільності та економічного зростання, підвищенню реальних доходів населення.

Ситуація на валютному ринку була стабільною і характеризувалася високим рівнем валютних надходжень, що викликало перевищення пропозиції валюти над попитом на неї та тиск у напрямі прискорення ревальвації. В цих умовах дії Національного банку України були спрямовані на забезпечення стабільної динаміки курсу гривні та уникнення його значного зміщення, що негативно вплинуло б на експорт. Внаслідок такої політики протягом восьми місяців поточного року відбулася незначна ревальвація, яка становила 1.75 відсотка, тоді як у січні — серпні 2000 року спостерігалася девальвація на рівні 4.26 відсотка.

Основними інструментами протидії значній ревальвації обмінного курсу були інтервенції з купівлі валюти на міжбанківському ринку, а також збереження основних елементів системи валютного регулювання, сформованої у 2000 році. Великі обсяги інтервенцій з купівлі валюти на міжбанківському ринку призводили до значних обсягів емісії гривні через канал валютного ринку.

Викуп валюти дав змогу Національному банку України поповнити свої валютні резерви. Міжнародні ліквідні резерви за січень — серпень зросли майже на 656 млн. доларів США, а зростання чистих резервів становило близько 1.1 млрд. доларів США.

Прогноз розвитку економіки у 2002 році передбачає зростання реального ВВП на 6 відсотків. Умови подальшого економічного зростання — це продовження курсу економічних реформ, визначених у Посланні Президента України до Верховної Ради України “Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічного і соціального розвитку на 2000—2004 роки”, послідовне втілення у життя головних засад сучасної ринкової економіки. Індекс споживчих цін у наступному році прогнозується на рівні 109.8 відсотка (грудень до грудня попереднього року). Цей показник розглядається як максимальний. Забезпечення більш високої стабільності цін сприятиме реалізації прогнозованих рівнів економічного зростання і підвищенню життєвого рівня населення. Прогнозується, що дефіцит державного бюджету у 2002 році не перевищить рівня в 1.7 відсотка ВВП і повністю забезпечуватиметься надходженнями від приватизації державного майна. Економічне зростання створить необхідні макроекономічні умови для підвищення стабільності грошової одиниці, ролі банківської системи в економічному розвитку, ефективності грошово-кредитної політики.

У 2002 році зростання ВВП спиратиметься як на розвиток внутрішнього ринку, так і на подальшу підтримку експорту як умови збереження позитивного сальдо балансу рахунку поточних операцій.

Наявні ризики уповільнення динаміки ВВП:

- ♦ загальне економічне гальмування світового економічного зростання може спричинити падіння попиту на товари українського експорту;

- ♦ застосування торговельними партнерами антидемпінгових обмежувальних заходів проти вітчизняної продукції, що також може обмежити український експорт;

- ♦ зношеність основних фондів у металургії та ряді інших галузей, недостатність капіталовкладень в основні фонди цих галузей;

- ♦ незадовільний фінансовий стан значної кількості підприємств та затягування з впровадженням податкової реформи;

- ♦ поглиблення платіжної кризи;

- ♦ коливання кон'юнктури світових ринків у випадку можливих змін геополітичної ситуації;

- ♦ інші чинники.

Основні завдання грошово-кредитної політики у 2002 році спрямовані на забезпечення більш надійної стабільності грошової одиниці, подальше зниження рівня інфляції, поліпшення структури грошової маси, розширення сфери застосування безготівкової форми розрахунків, зростання обсягів валютних резервів Національного банку України, забезпечення економічно обґрунтованого рівня обмінного курсу гривні, підвищення ефективності грошово-кредитної політики.

Національний банк поступово створюватиме умови, необхідні для переходу в перспективі до визначення інфляції пріоритетним цільовим орієнтиром грошово-кредитної політики, тобто до *прямого таргетування інфляції*; а також до *політики, спрямованої на підтримання стабільності реального ефективного*

обмінного курсу, який враховуватиме динаміку співвідношення купівельної спроможності національної грошової одиниці з купівельною спроможністю валют основних торговельних партнерів.

Виходячи зі стану виконання основних макропоказників економічного і соціального розвитку України у поточному році, їх прогнозу на наступний рік та потреби забезпечення фінансової стабільності й обсягу пропозиції грошей на ринку, адекватному потребам економіки, розраховані такі показники, що характеризують Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік (див. таблицю).

Враховуючи дані платіжного балансу, графіка виплат за внутрішніми боргами, можливості зовнішнього і внутрішнього фінансування державного бюджету та динаміку монетарних показників у минулому та поточному роках, прогнозне зростання монетарної бази у 2002 році визначено в розмірі 11—13 відсотків, а грошової маси — 18—20 відсотків.

Емісія платіжних засобів у 2002 році через валютний ринок вимагатиме застосування стерилізаційних інструментів. З цією метою Національний банк використовуватиме депозитні сертифікати Національного банку України, операції зворотного РЕПО та купівлі-продажу процентних облігацій внутрішньої державної позики (ПОВДП) зі свого портфеля за допомогою механізму двостороннього котирування, інші інструменти.

Важливе значення для елімінації надмірного зростання емісії грошей через канал валютного ринку має динаміка коштів уряду в Національному банку. В цьому плані Національний банк України прагнучиме до тіснішої координації дій з урядом і створення нормативних і організаційних механізмів більш

Показники, що характеризують Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік

Показники	2001 рік			Усього	2002 рік			
	Уточнений прогноз	Виконання за станом на 01.08.2001 р.	Очікуване виконання за 2001 р.		У тому числі по кварталах			
					I	II	III	IV
Індекс споживчих цін, % (грудень порівняно з груднем попереднього року)	112.3	103.5	112.3	109.8	102.1	104.0	105.4	109.8
Монетарна база, млн. грн.;	19800—20000	19219	19800—20000	21980—22600	19450	22010	21170	21980—22600
темпи зростання порівняно з попереднім роком, %	118—119	114.5	118—119	111—113	97—98	110—111	106—107	111—113
Грошова маса, млн. грн.;	39400—39700	37373	39400—39700	46490—47640	41560	43200	44900	46490—47640
темпи зростання порівняно з попереднім роком, %	123—124	116.5	123—124	118—120	105—105.5	109—110	113—114	118—120
Обмінний курс гривні (середній за період) щодо долара США , гривень за 100 доларів США	544.2	541.3	539.8	560.0	547.5	555.8	564.2	572.7

глибокої координації грошово-кредитної і фінансової політики.

З метою підвищення рівня монетизації економіки Національний банк стимулюватиме процес збільшення обсягів депозитних вкладів фізичних та юридичних осіб, використовуючи для цього подальшу лібералізацію вимог щодо обов'язкового резервування, політику стимулювання населення та інших економічних суб'єктів до збільшення вкладень в банківську систему. На це спрямовуватиме заходи щодо зменшення рівня доларизації економіки. Водночас підвищуватиметься прозорість банківських процедур, дієвість системи гарантування вкладів фізичних осіб, стабільність грошово-кредитного ринку.

Важливим напрямом грошово-кредитної політики стане здійснення заходів щодо підвищення стабільності ресурсної бази банків. На 1 вересня 2001 року питома вага довгострокових зобов'язань банків у сукупних кредитних вкладеннях становила 18 відсотків. Це свідчить про обмежені можливості банків з надання довгострокових кредитів реальному сектору економіки та стримує якісне економічне зростання за інноваційною моделлю.

З метою підвищення ефективності перерозподілу тимчасово вільних коштів та їх пріоритетного спрямування на фінансування реального сектора економіки удосконалюватимуться механізми короткострокового та середньострокового рефінансування комерційних банків, що розширить їх можливості маневрування своєю ресурсною базою при здійсненні активних операцій. Цьому сприятиме і процентна політика, спрямована на зниження ціни кредитних ресурсів. Створення умов для здешевлення кредитів і суттєвого збільшення обсягів довгострокового кредитування Національний банк розглядатиме як од-

не з найбільш пріоритетних завдань.

Національний банк проводитиме роботу з активізації ринку державних облигацій, що дасть змогу уряду вдаватися до використання неемісійних джерел покриття дефіциту бюджету або тимчасових касових розривів при виконанні бюджету. Ринок державних цінних паперів використовуватиметься і як ефективний інструмент регулювання грошово-кредитного ринку.

Валютно-курсова політика в 2002 році не зазнає значних змін і збереже основні елементи діючої системи валютного регулювання. Вона формуватиметься виходячи із прогнозу позитивного сальдо торгового балансу, зростання прямих іноземних інвестицій та надходжень від приватизації, позитивної та рівномірної динаміки інших макроекономічних та монетарних чинників. Валютно-курсова політика спрямовуватиметься на отримання подальшої стабільності обмінного курсу, поступову (незначну) девальвацію гривні. Така політика сприятиме збереженню позитивного впливу валютного курсу на фінансову стабільність, зниженню інфляції, здешевленню критичного імпорту і створенню сприятливих умов зовнішньоекономічної діяльності.

При здійсненні інтервенцій на валютному ринку Національний банк України гнучко впливатиме на обмінний курс, вирішуючи одночасно завдання забезпечення достатнього рівня валютних резервів та забезпечення економіки необхідною кількістю платіжних інструментів. Збільшення і оптимізацію структури валютних резервів та доведення їх рівня до міжнародних стандартів Національний банк розглядає як важливу умову забезпечення довгострокової стабільності національної грошової одиниці.

У 2002 році Національний банк діятиме виходячи з необхідності одночасного здійснення заходів як з розширення пропозиції грошей, так і з мобілізації надлишкової ліквідності з ринку. З метою регулювання грошово-кредитного ринку Національний банк використовуватиме всі наявні монетарні інструменти та механізми як у комплексі, так і кожний окремо, залежно від їх впливу на стан грошово-кредитного ринку.

З урахуванням наявних економічних ризиків, ускладнення зовнішньоекономічної кон'юнктури, а також необхідності подальшого зміцнення стабільності гривні Національний банк України проводитиме у 2002 році більш жорстку (порівняно з 2001 роком) монетарну політику, спрямовану на підтримку програми економічного і соціального розвитку України, створення монетарних передумов економічного зростання, ефективної зайнятості і підвищення реальних доходів населення. Ефективність грошово-кредитної політики буде залежати від подальшого удосконалення і розширення діючої законодавчої бази, зниження податкового тиску, зменшення рівня тінізації економіки, більш глибокої координації дій Кабінету Міністрів та Національного банку України при проведенні фінансової та грошово-кредитної політики.

Оскільки Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік базуються на чинному законодавстві, показниках проекту Державного бюджету України та державної програми економічного і соціального розвитку України на наступний рік, то внесення змін до них вимагатиме відповідного коригування Радою Національного банку монетарних параметрів.

Управління НБУ у Вінницькій області.

У відділі валютних операцій і контролю.

В операційному залі.

Михайло Савлук

Професор Київського національного економічного університету.
Доктор економічних наук

Чи спроможна Україна повернути борги за вкладками населення до Ощадного банку та Держстраху колишнього СРСР?

Борги колишнього СРСР за заощадженнями населення України в Ощадному банку, Держстраху та інших фінансових установах Союзу є однією з найгостріших фінансових та соціальних проблем, які одержала у спадок незалежна Україна. При розпаді СРСР уряд України, не дуже задумуючись про наслідки, погодився взяти на себе ці борги, що дало підстави вкладникам вимагати від держави їх погашення. Ось уже 10 років ця проблема турбує наше суспільство, насамперед власників заощаджень. Не байдужа до неї й решта населення, яке, співчуючи тим, хто зазнав збитків, водночас побоюється, що виплата цих боргів ляже також на її плечі. Це небезпідставні побоювання.¹

роки централізовані капіталовкладення СРСР спрямовував переважно у східні регіони, є підстави в порядку експертної оцінки визначити частку союзної заборгованості населенню нашої країни, не забезпечену реальними активами, що дісталися в спадок Україні, в обсязі приблизно 50%².

Отже, реально уряд України міг брати на себе зобов'язання щодо сплати

Ніна Дорофєєва

Директор департаменту готівково-грошового обігу Національного банку України.
Кандидат економічних наук

союзних боргів населенню лише за 50% від їх обсягу. Тільки для погашення цієї частки він мав на своїй території адекватну економічну базу. Решту зобов'язань повинна була взяти на себе Росія як правонаступниця колишнього Союзу. На жаль, цього не сталося, і Україна добровільно перебрала важкий тягар чужих зобов'язань.

Не менш важливим є й питання про характер цієї заборгованості. Серед дослідників, які аналізували заощадження населення колишнього СРСР, широко визнавалося, що значна її частина не була заощадженнями в економічному розумінні, а мала вимушений характер через неможливість вільно купити товари широкого вжитку (автомобілі, холодильники, телевізори тощо). Унаслідок цього значна частина заощаджень становила собою не реальні гроші, а так зване "інфляційне навісання", якому не протистояли в обігу реальні цінності. Судячи з того, що після лібералізації цін 1991 року та вільного доступу до товарних ринків роздрібні ціни зросли більш як у 3 рази, питома вага "інфляційного навісання" в заощадженнях населення була настільки значною, що реальна вартість кожного рубля в заощадженнях становила менше 30% від вартості того рубля, який знаходився в поточній касі і обслуговував торгівлю.

Тому з позицій сьогодення, коли в Україні маємо вільний ринок і вільне ціноутворення, а вартість гривні в обо-

¹ Усіма оприлюдненими варіантами розв'язання цієї проблеми, в тому числі внесеними до Верховної Ради проектами законів, передбачено емісійні джерела погашення боргу, що неминуче призведе до інфляційного перерозподілу коштів на користь тих, кому сплачуватимуть зазначені борги.

² Цю величину варто додатково перевірити за архівними даними колишніх Держплану та Мінфіну УРСР, які авторам були недоступні.

Деякі політики напередодні чергових виборів обіцяють відповідній частині електорату негайно і сповна повернути вклади (якщо вона голосуватиме за них), не замислюючись над наслідками таких обіцянок. А наслідки можуть бути вкрай негативними, оскільки такі обіцянки призведуть лише до загострення й без того болючої соціальної проблеми.

Для об'єктивного вирішення цього складного питання потрібно насамперед зняти при його обговоренні політичні мотиви і керуватися виключно економічними, фінансовими та соціальними міркуваннями.

Передовсім треба чітко визначити статус і характер цієї заборгованості.

Власне кажучи, йдеться про борги не Української держави, а колишнього СРСР. Україна могла взяти їх на себе лише в межах тих активів, які вона одержала для забезпечення цих боргів (пасивів). Оскільки всі вклади населення централізовувалися в Ощадбанку СРСР, використовуючись для бюджетного фінансування у масштабах цілого Союзу, точного обліку обсягів активів, що протистоять боргам населенню України і знаходяться на її території у вигляді створених за ці кошти матеріальних цінностей, не було. Тому активи у вигляді державного боргу за зобов'язаннями Ощадбанку СРСР розподілили між країнами СНД пропорційно до вкладів їх населення в установи цього банку. Оскільки значну частину українських заощаджень було використано за межами нашої республіки, реальні активи, що їм протистоять, сьогодні знаходяться на території інших пострадянських країн, передусім Росії.

Враховуючи, що Україна завжди була економічним і фінансовим донором Союзу, а також те, що в 1970—1990-ті

роті та в заощадженнях абсолютно однакова (немає "інфляційного нависання"), є підстави вважати номінальні борги за вкладами населення у фінансові установи колишнього СРСР завишеними щонайменше утричі.

Напрошується висновок, що реальний обсяг зобов'язань (державного боргу) України за вкладами населення у фінансові установи СРСР не перевищує 15% від їх загального номінального обсягу. Уряд і Верховна Рада повинні виходити із цієї величини реального боргу при розробці стратегії його погашення. І це буде справедливо як щодо власників вкладів, так і щодо тієї частини суспільства, яка таких вкладів не має, а своїми зусиллями повинна забезпечувати їх погашення. Відтак проблема повернення вкладів перетворюється на проблему погашення реального боргу уряду України, що виник у зв'язку із цими вкладами. Стають зрозумілишими і причини цієї проблеми. Дехто вбачає їх у гіперінфляції, дехто — у привласненні вкладів державою чи посередницькими структурами. Насправді ж борги є наслідком економічно необґрунтованого, збиткового для нашої країни розподілу активів і пасивів Ощадбанку СРСР при розпаді Союзу.

Окремої уваги заслуговує питання про обслуговування реальної суми державного боргу. Визначений на вересень 1996 року його обсяг необхідно й надалі індексувати на рівень інфляції аж до повного погашення, щоб в уряді не було спокуси позбавитися своїх зобов'язань шляхом їх інфляційного знецінення. Проте нараховувати проценти на суму боргу, на наш погляд, недоцільно. Слід визнати його безпроцентним, і це не буде якимось порушенням принципу справедливості. Адже депозитні проценти, які виплачували банки України в 1997—2000 роках, рідко коли перевищували рівень інфляції. Тобто якби у вересні 1996 року уряд виплатив вкладникам усю визнану суму боргу і вони поклали її на депозити в комерційні банки, то їх дохід від процентів, виплачуваних щомісячно, мало відрізнявся б від приросту боргу внаслідок його індексації.

Кульмінацією цієї проблеми є питання про джерела й терміни погашення визнаної урядом заборгованості. За логікою інвестиційного спрямування заощаджень населення, економічним джерелом погашення заборгованості за ними мають бути доходи суспільства від відповідного майна, створеного чи придбаного за рахунок заощаджень. Ці доходи формуються поступово, тому повернення боргів розтягується на тривалі строки. Проте в Україні логіку цьо-

го процесу було істотно порушено.

По-перше, багато вкладників — це люди досить похилого віку. Налякані десятирічним блокуванням своїх коштів, вони прагнуть одержати їх негайно і сповна. Однак це безнадійне прагнення. Якби цього забажали одразу всі вкладники (кредитори) в колишньому Союзі чи будь-якій іншій країні, результат був би той же — жоден із боржників не зміг би негайно задовольнити такі вимоги.

По-друге, Українська держава як боржник за ці десять років переважну частину активів, які могли протистояти її боргам і приносити доходи для їх погашення, втратила: продала, а виручку використала для фінансування бюджетних витрат чи просто привела в непридатний стан.

По-третє, порушився сам процес безперервності заощаджень: з одного боку, різко знизився рівень заощаджень у населення, а з другого — сама держава перестала бути монопольним розпорядником цих заощаджень. Не маючи достатніх надходжень нових вкладів, вона не в змозі погасити заборгованість за попередніми.

У цих умовах важливим джерелом погашення заборгованості може бути державний бюджет, який акумулює переважну частину всіх доходів країни, в тому числі й від експлуатації та продажу активів, які є забезпеченням її боргу. Щорічно в законі про бюджет слід передбачати певну суму коштів для погашення цієї заборгованості і вона не повинна підлягати секвестеризації чи реструктуризації. Проте повністю погасити реальну заборгованість через механізм державного бюджету в прийнятні для вкладників строки не вдасться. І не лише тому, що економіка та фінансова система України були вкрай знекровлені в перехідний період, а й тому, що старий механізм організованих заощаджень, який значною мірою базувався на принципах піраміди, зруйновано, а новий ще не створено (та й будуватися він на інших засадах). Ці дві обставини роблять погашення боргу за рахунок держбюджету України непосильним завданням.

Альтернативою державному бюджету може бути нова державна цільова довгострокова позика з виплатою щорічного доходу на рівні річної інфляції +3% та з індексацією на темпі девальвації гривні щодо долара США.

Щодо терміну погашення боргу, то він повинен бути доволі тривалим. Це зумовлюється сучасним станом державних фінансів і фінансового ринку, а також інвестиційним характером використання вкладів населення. Тим більше, що після 1991 року рівень викори-

стання одержаних Україною в спадок від СРСР активів різко погіршився і потребує часу на відновлення. Щоб точніше визначити термін погашення боргу, слід урахувати перспективи економічного зростання, оздоровлення державних фінансів, поглиблення приватизації, створення ринку землі тощо. Втім, за нашими експертними оцінками, за будь-яких умов він не може бути меншим 20 років.

У межах визначеного терміну борг погашається щомісяця рівними частинами. Наприклад, якщо загальний термін буде встановлений у 20 років, то сума реального боргу розділяється на 240 частин для визначення розміру щомісячних виплат.

Потрібно ретельно опрацювати порядок сплати боргу, щоб не допустити зловживань. Виплати слід здійснювати лише за первинними документами, за якими прийнято вклад (ощадна книжка, картка персонального рахунку, страхове зобов'язання тощо). Безпосередньо в них мають бути зазначені реальна сума боргу та помісячний розподіл її протягом строку погашення. За цими документами здійснюється тільки погашення боргу і не допускаються інші операції, скажімо, прийом нових вкладів.

Виплачувати борг можна готівкою, безготівковими перерахуваннями в платіж за куплені товари та послуги, на інші банківські рахунки вкладника. Всі платежі проводяться за розпорядженням власника вкладу або його спадкоємця, визначеного у передбаченому чинним законодавством порядку, і лише в межах встановленого місячного розміру.

У рахунок погашення боргу вкладник може одержати облігації цільової позики, реструктуризуючи таким чином свій безпроцентний кредит у процентний. За умови економічного зростання та фінансового оздоровлення держави така реструктуризація може набути широкого розмаху і суттєво полегшити вирішення проблеми погашення старих боргів.

Спробуємо розрахувати приблизний обсяг реального боргу України за вкладами її населення за станом на 01.01.1992 року. Згідно із Законом України "Про державні гарантії відновлення заощаджень громадян України" від 21.11.1996 року номінальний обсяг заборгованості держави за заощадженнями населення визнано в сумі 131.96 мільярда гривень. Щоб визначити реальні зобов'язання держави за цими заощадженнями, вказану суму слід зменшити на 50% (відповідно до недоотриманих Україною активів), а потому ще на 70% (пропорційно відхиленню вартості радянського рубля в заощадженнях від його вар-

тості в поточній касі населення). Одержимо суму 19.8 мільярда гривень, яка відображає реальний обсяг боргу України за вказаними заощадженнями населення у масштабі цін вересня 1996 року. Оскільки в наступні роки масштаб цін унаслідок інфляції зменшувався, що суму слід збільшити на індекс інфляції. За станом на 01.01.2001 року вона дорівнюватиме 38.9 мільярда гривень, тобто збільшиться майже вдвічі.

При двадцятирічному терміні погашення боргу уряд повинен буде щорічно виплачувати вкладникам майже 2 мільярди гривень, що ляже досить важким тягарем на державний бюджет. Проте розв'язання цієї проблеми можна вважати реальним для сучасної економіки, тому до справи слід братися негайно — уже з 2002 року.

Виплати населенню в рахунок погашення боргу закладами не повинні дестабілізувати монетарну сферу, оскільки здійснюватимуться не за рахунок додаткової емісії. Крім того, частина цих грошей набуде готівкової форми, вийде з банківського обороту і послабить ефект грошово-кредитного мультиплікатора. Відтак грошова база зростатиме повільніше від загальної маси грошей, а в умовах сучасного дефіциту платоспроможного попиту рівномірний

та спланований приріст грошової маси може стимулювати попит і розвиток виробництва. Тимчасово може погіршитися лише структура грошової маси за рахунок збільшення питомої ваги готівки, але це матиме швидше позитивне, ніж негативне значення.

Запропонований порядок погашення державного боргу закладами населення у фінансові установи колишнього СРСР суттєво відрізняється від пропозицій народних депутатів Н.Вітренко та В.Марченка, а також О.Ржавського. Передусім — реальністю й виваженістю. Економіка України, хоч і з великою напругою, зможе забезпечити і витримати щорічні додаткові виплати населенню 2 мільярдів гривень без значних інфляційних наслідків. Щорічні ж виплати в сумі 45 мільярдів гривень, як це пропонують Н.Вітренко та В.Марченко, їй не під силу. Вже першого року грошова маса може подвоїтися, що спровокує великі інфляційні очікування і зростання цін, порівнянні з інфляцією 1992 року. А ще через рік-два Україна матиме гіперінфляцію, яка може перевищити рекордний рівень 1993 року.

Інфляційні наслідки реалізації проекту відповідного закону, підготовленого О.Ржавським, менш очевидні. Проте цей проект має настільки серйозні пра-

вові, технологічні та організаційні вади, що реалізувати його просто неможливо.

Крім того, запропонований авторами проект гарантує населенню виплату значної частини колишніх вкладів (у паперових, знецінених рублях) стабільними, з високим рівнем купівельної спроможності гривнями. За радянські рублі, розміщені у вклади, вкладники взагалі ніколи не змогли б купити багатьох потрібних речей чи послуг. А за одержані гривні вони можуть придбати все, що їм потрібно: іноземну валюту, будь-який товар вітчизняного чи іноземного виробництва, житло, земельну ділянку, оплатити лікування чи санаторне оздоровлення. Зважаючи на принципово нову якість сучасних грошей порівняно з якістю колишніх рублів, розміщених на вкладах, уцінка останніх приблизно в 6.6 раза є цілком виправданою.

Спроби ж виплатити всю номінальну суму вкладів шляхом емісії гривні, як це пропонують Н.Вітренко та В.Марченко, призведе до катастрофічного знецінення останньої, зведення її до рівня колишніх купонокарбованців, а сам цей захід перетворить на звичайний фарс, відвертий обман вкладників, який дорого обійдеться державі та її громадянам.

Слово — регіонам /

Деякі тенденції ринку депозитів

Ринок кредитних ресурсів комерційних банків, де зустрічаються обмежена за обсягами пропозиція тимчасово вільних коштів та обмежений за ціною попит на них, як і кожний класичний монополістичний ринок, формує відповідну структуру операцій і цін. У статті на основі показників Дніпропетровської області проаналізовано основні параметри ринку депозитів фізичних осіб у національній валюті протягом 1999—2000 років та їх розвиток за перше півріччя нинішнього року. Регіональні показники дещо відрізняються від загальнодержавних, хоча зроблені автором висновки не суперечать загальним тенденціям.

Мета аналізу — вирішення двох головних питань. Перше: чи існує функціональна залежність процентних ставок від термінів залучення депозитів і які фактори впливають на їх зміни. Друге питання стосується впливу динаміки процентної ставки на обсяги залучення, еластичності обсягів за ціною ресурсів, специфіки процентної політики, коли при загальному падінні ставок обсяги одних видів депозитів зростають, а інших — скорочуються.

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ ОБСЯГІВ ЗАЛУЧЕННЯ ДЕПОЗИТІВ

На відміну від кредитних операцій, де процентний чинник не є головним при визначенні позичальни-

ка, депозитні угоди не пов'язані з ризиком кредитоспроможності клієнта і тому керованіші банком з точки зору прибутковості.

Залучені депозити поділяються **залежно від термінів** строкових угод і згідно з класифікацією Національного банку

Олена Заруцька

Головний економіст відділу економічної роботи та грошово-кредитних відносин Управління НБУ в Дніпропетровській області

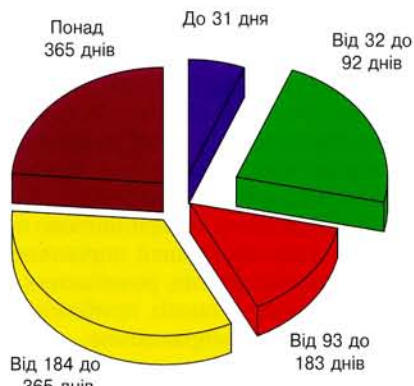
України утворюють п'ять груп:

- 1 — до 31 дня (яку в подальшому визначатимемо терміном місяць);
- 2 — від 32 до 92 днів (квартал);
- 3 — від 93 до 183 днів (півріччя);
- 4 — від 184 до 365 днів (рік);
- 5 — понад 365 днів (довгострокові депозити).

Середньомісячний за останні два роки обсяг залучення становить 43.5 млн.

грн. і має тенденцію до скорочення. Графіки 1 та 2 відображають співвідношення середніх за період обсягів залучення депозитів за групами і динаміку його загальних обсягів та процентних ставок.

Графік 1. Співвідношення середніх обсягів залучення депозитів за групами

При відносно стабільних протягом двох років обсягах у липні й серпні 1999 р. відбулося стрімке зростання залучень терміном до року та понад рік, внаслідок чого лінійна апроксимація графіка неможлива.

Для характеристики стабільності щомісячних обсягів операцій скористаємося показником їх середньоквадратичного відхилення, нормованого відношенням до математичного очікування показника. Такий коефіцієнт розкиду Kp визначає міру коливання обсягів операцій у часі, — і тим краще, надійніше, чим більше наближається до нульового значення. Коефіцієнт розкиду Kp , що розрахований на базі середньозважених залишків, є базовим рівнем в оцінці стабільності кожної групи. Для депозитів фізичних осіб у цілому $Kp = 67\%$, перевищуючи аналогічний показник для депозитів юридичних осіб. Графік динаміки обсягів підтверджує недостатню стабільність обсягів залучення.

Депозити з **місячним терміном** становлять лише 6% у структурі визначеного сегмента ринку. За моделлю лінійної апроксимації при високому коефіцієнті детермінованості — 63% — показник залучення щомісяця зменшується на 198 тис. грн. Для подальшої характеристики динаміки коштів, особливо при неможливості формалізувати графік обсягів, скористаємося двома показниками зростання — **абсолютним відхиленням середнього** за рік обсягу щомісячних залучень Da та **змінною питомої ваги групи** в загальній структурі ринку Dc , порівнявши їх у 1999 та 2000 роках. Для зазначеної групи обидва показники є від'ємними: $Da = -2.3$ млн. грн., $Dc = -3.1\%$. Ко-

ефіцієнт розкиду $Kp = 67\%$, тобто збігається із загальним для сегмента рівнем. Даний ресурс визначається як **незначний, з тенденцією поступового зменшення**.

Депозити з **квартальним терміном** мають питому вагу 22.4% і найменший розкид ($Kp = 27\%$). Обсяги операцій поступово зростають, $Da = 0.1$ млн. грн., $Dc = 9.5\%$. Отже, квартальні операції можна вважати **стабільними і значними за обсягами**.

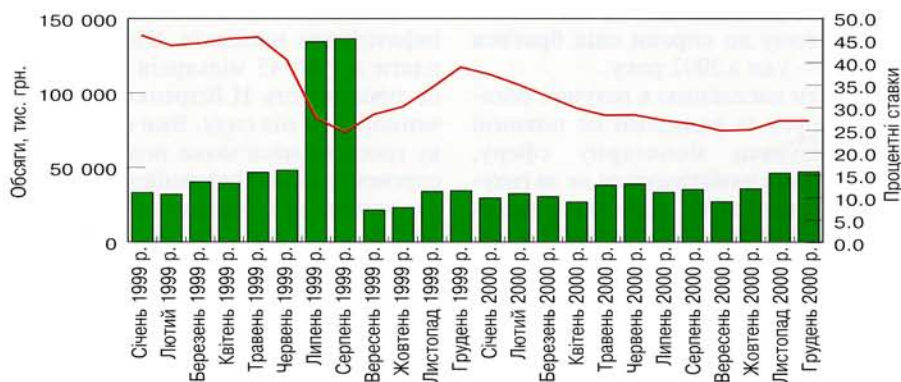
Депозити з **піврічним терміном** мають дещо нижчий показник залучених коштів із позитивною динамікою. Частка операцій у загальному сегменті

ються нижчими: $Da = -1.2$ млн. грн., $Dc = 10.7\%$. Незважаючи на **нестабільність обсягів, вони загалом зростають, перевищуючи інші ресурси**.

Довгострокові депозити, які становлять 23.7% у загальному обсязі залучених коштів, мають найвищий рівень розкиду $Kp = 160\%$. Їх "пікове" (шестикратне) зростання спостерігалось у 1999 році. Масштаби операцій скорочуються: $Da = -14.3$ млн. грн., $Dc = -25.6\%$. І хоча за обсягами ресурс є доволі значним, однак динаміка його зростання **надто нестабільна**.

Таким чином, до основних ресурсів системи депозитів фізичних осіб належать

Графік 2. Динаміка загальних обсягів депозитів та процентних ставок

становить 14.2%, а коефіцієнт розкиду $Kp = 43\%$ (що менше від середнього рівня), $Da = 1.1$ млн. грн., $Dc = 8.4\%$. Лінійна апроксимація графіка залучених коштів перевищує критичне значення F-статистики з рівнем імовірності $P=95\%$. Згідно з моделлю показник залучення зростає щомісяця на 161 тис. грн. Ресурс є незначним за обсягами, але зростаючим.

Депозити з **річним терміном** становлять найбільшу частку вкладів фізичних осіб — 33.6%. При цьому показник характеризується значними коливаннями: $Kp = 96\%$. "Пікові" залучення 1999 року вчетверо перевищують середнє за період значення показника, тобто реальні темпи приросту в цілому виявля-

середньострокові групи: масштабні річні депозити, стабільні кварталні та зростаючі піврічні. Довгострокові депозити, попри їх значну питому вагу, є нестабільними і мають тенденцію до скорочення. Місячні депозити становлять найменшу за ресурсом групу з поступовим скороченням обсягів залучень.

Розрахувавши коефіцієнт кореляції між парами показників кожної групи, виявляємо відсутність зв'язку між обсягами ресурсів, за винятком кореляції між річними та довгостроковими депозитами в розмірі 83.8%, що є наслідком одночасного "пікового" залучення. Жодна з груп не заміщує іншу і не впливає на її розвиток. При цьому на фоні

Терміни	До 31 дня	Від 32 до 92 днів	Від 93 до 183 днів	Від 184 до 365 днів	Понад 365 днів	Усього	
						Да	Дч
Середня	28.3	30.3	32.8	36.1	38.0	33.4	
Середньозважена	31.5	30.7	31.8	30.2	37.3	32.3	
Кореляція	Приріст ставок					Динаміка обсягів	
До 31 дня		2.0	4.5	7.8	9.7	-2.3	-3.0%
Від 32 до 92 днів	91.7%		2.5	5.8	7.7	0.2	9.5%
Від 93 до 183 днів	90.9%	94.5%		3.3	5.2	1.1	8.4%
Від 184 до 365 днів	77.1%	82.1%	81.2%		1.9	-1.1	10.8%
Понад 365 днів	68.8%	73.7%	74.4%	65.3%		-14.7	-25.6%

загального скорочення операцій (Да = –16.8 млн. грн.) розширюються ресурси середньострокових груп.

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРОЦЕНТНИХ СТАВОК ДЕПОЗИТІВ

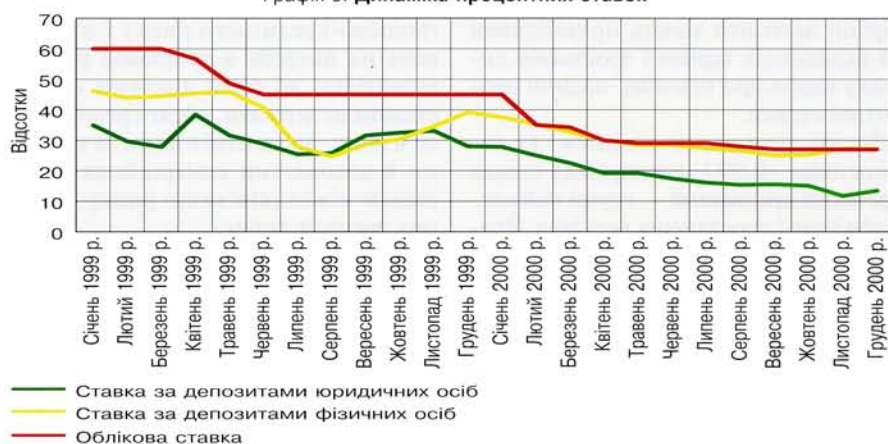
У першій частині таблиці подано співвідношення середніх і середньозважених ставок за депозитами. Середні ставки, обчислені прямим підсумком за період без урахування коливань обсягів, прямо зростають за термінами залучення, на відміну від середньозважених ставок, які двічі відхиляються від визначеної послідовності. Так, місячні депозити, обсяги яких поступово зменшуються, мають відносно завищену середньозважену ставку (оскільки найбільші залучення припадають на 1999 рік, коли ресурси були дорожчими), а зростаючі річні депозити — відносно занижену.

Отож, незважаючи на те, що середньозважена ставка за групою найточніше характеризує ціну ресурсів, в умовах поступового зниження ставок для порівняння процентів відносно різних груп доцільніше скористатися середньою ставкою.

У верхньому правому куті другої частини таблиці зазначено арифметичний приріст ставок при переході від однієї строкової групи до іншої. Аналіз цих показників дає цікаві результати.

Перший ступінь відхилення між процентними ставками сусідніх груп характеризує нижня, найбільша діагональ (в таблиці виділена червоним кольором). Перехід від місячних депозитів до кварталних зі збільшенням ставки на 2% супроводжується зміною динаміки зниження залучень динамікою зростання. З подальшим переходом (квартал — півріччя) приріст залучень збільшується в абсолютному значенні. Ціна ресурсів при цьому зростає на 2.5%. Зіставивши піврічні й річні депозити, зауважимо найбільший приріст процентної ставки та найбільше зростання питомої ваги ресурсів на ринку. Відносне скорочення абсолютних обсягів пояснюється значною їх мінливістю і не є принциповим для характеристики динаміки. З переходом від річних до довгострокових депозитів маємо протилежні характеристики: зростання ставки сповільнилося до 1.9%, а зростаюча динаміка обсягів відповідно змінилася їх падінням. Аналіз середніх за дворічний період ставок свідчить, що комерційні банки недостатньо стимулюють залучення довгострокових ресурсів підвищенням процентних ставок із тієї причини, що розміщення цих, надто дорогих довгострокових активів є проблематичним. Забігаючи

Графік 3. Динаміка процентних ставок

наперед, зауважимо, що динаміка процентних ставок певною мірою все ж сприяє розв'язанню цієї проблеми.

Другий ступінь перевищення ставок (див. у таблиці наступну діагональ, виділену зеленим кольором) підтверджує переважне процентне стимулювання саме річних депозитів порівняно з рештою строкових груп. Третя діагональ (виділена в таблиці синім кольором) обмежена за обсягами і не є інформативною. Четверта складається з єдиного показника — максимальної розбіжності між середніми ставками довгострокових та місячних депозитів — 9.7%. Зазначимо, що 9.7% — це відносно високий показник варіабельності керування процентними ставками. Стосовно інших депозитів (у тому числі в іноземній валюті) фактична різниця ставок є значно меншою.

Для оцінки зв'язку між динамікою процентних ставок різних груп депозитів розраховано попарні коефіцієнти кореляції (див. у таблиці зліва). Усі групи мають тісний зв'язок — кореляція перевищує 65%. Пояснюється це тим, що залучення вкладів населення згідно з нормативними вимогами НБУ здійснюється за єдиними по банку тарифами. Отже, різниця між процентними ставками банків є незначною внаслідок специфіки конкурентного середовища.

За рівнем зв'язку можна виділити три класи груп строкових депозитів. Найтісніший зв'язок, із кореляцією понад 90%, мають процентні ставки за депозитами до піврічного терміну залучення. Причому сусідні групи пов'язані дещо тісніше, ніж півріччя — місяць.

Процентні ставки річних депозитів та груп із коротшими термінами залучення коштів корелюють у межах 75—85%. Найслабший зв'язок — між ставками довгострокових депозитів та решти груп, причому мінімальну кореляцію (65.3%) зауважуємо між групами до року та понад рік. Послаблення зв'язку свідчить про специфічну стратегію залу-

чення відносно довгострокових ресурсів.

Розглянемо тенденції зміни процентних ставок та взаємозв'язок між динамікою обсягів і цін депозитів фізичних осіб.

ДИНАМІКА ТА ЕЛАСТИЧНІСТЬ ЦІНИ РЕСУРСІВ

Розрахунок лінійної апроксимації графіків процентних ставок за всіма групами депозитів дає допустимий результат з достатньою детермінованістю та перевищенням критичного значення F-статистики з рівнем імовірності P=95%. Згідно з моделлю загальний темп зниження рівня процентної ставки становить –0.82% за місяць і коливається від –1.06% для піврічних депозитів до –0.56% для довгострокових. Це означає, що за два роки у лінійному наближенні середня ставка зменшилася на 19.7%, у тому числі ставка піврічних депозитів — на 25.4%, довгострокових — на 13.4%. При абсолютному значенні середньозваженої ставки 32.3% розбіжністю темпів зниження ставок не можна нехтувати. Порівняно з відповідними коефіцієнтами за депозитами юридичних осіб абсолютне значення кута нахилу ставок і розрив між різними групами дещо менші. Водночас вони значно більші, ніж, скажімо, показники депозитів у іноземній валюті. **Облікова ставка Національного банку України за цей період зменшувалася із темпом 1.57%.** Співвідношення середніх ставок за депозитами юридичних і фізичних осіб з обліковою ставкою відображено на графіку 3.

Серед депозитів фізичних осіб найшвидшими темпами (до –1.06%) знижується процентна ставка за **піврічними депозитами** — групи відносно незначної, але зростаючої. Перевищення їх середньої ціни над ціною кварталних депозитів сягає 2.5% (див. таблицю). Тенденцію до прискореного падіння цієї ставки можна розцінювати як ознаку вирівнювання параметрів ринку. Завдя-

ки достатньому процентному розриву піврічні депозити мають привабливий для вкладників термін і зростаючу динаміку навіть при певному падінні процентної ставки.

Досить швидкими темпами (з коефіцієнтом -0.9%) зменшується ставка за **річними депозитами** — групи наймасштабніших і зростаючих ресурсів. Враховуючи, що середнє за період перевищення процентів по цій групі є максимальним, таке зниження слід розглядати як ознаку вирівнювання процентних ставок. Незважаючи на зазначене скорочення ставки, процентна політика стимулює річні депозити, і обсяги їх залучення зростають.

Коефіцієнт лінійного зменшення процентів за **квартальними депозитами** дорівнює -0.87% , за місячними -0.73% , що приблизно збігається із загальними темпами динаміки. Проте динаміка обсягів залучення ресурсів різна. Поступове зростання обсягу кварталних депозитів пов'язане з перевищенням ставок над групою місячних ресурсів на 2% .

Довгострокові депозити мають найнижчий коефіцієнт падіння ставки — -0.56% , але такий темп вирівнювання процентів недостатній при середньому відхиленні ставок 1.9% і призводить до скорочення обсягів операцій.

Розрахована нами **лінійна апроксимація залежності обсягів залучення від процентних ставок** позитивна лише для місячних та річних ресурсів. При зменшенні ставки за депозитами на 1% обсяги місячних депозитів зменшуються на 179 тис. грн., а річних — зростають на 904 тис. грн. Обернена залежність між ставками та обсягами річних депозитів не є виявом функціонального зв'язку — це швидше наслідок впливу багатьох чинників, зокрема середнього за період відхилення процентної ставки відносно інших груп депозитів, привабливості для вкладників річного терміну розміщення коштів. Природнішою є класична пряма залежність: збільшення залучень при підвищенні ставок. Саме короткострокові — місячні депозити з мінімальним часовим лагом найчутливіші до зміни процентної ставки.

Цікаво порівняти **динаміку облікової ставки** та процентів за кожною групою депозитів. Найбільше корелюють з обліковою ставкою — на рівні 88% — кварталні та піврічні ресурси. Для місячних депозитів кореляція становить 75% , річних — 66% , довгострокових — 64% . Між обліковою ставкою та середньою за депозитами фізичних осіб вона сягає 82% .

Як відомо, облікова ставка визначається Національним банком України на підставі прогнозного та фактичного рівнів інфляції, залежить від загально-

го економічного стану держави, стану грошово-кредитного ринку і зорієнтована на потребу в грошових ресурсах відповідно до фази ділового циклу в економіці держави, обсяг грошової маси в обігу, процентні ставки за кредитами й депозитами комерційних банків, ставки міжбанківського ринку кредитних ресурсів тощо.

Значний рівень кореляції ставок середньострокових ресурсів — кварталних та піврічних — відносно облікової ставки свідчить про стабільність процентної політики щодо цих важливих груп ресурсів. Короткострокові депозити характеризуються кон'юнктурним коливанням ставок, пристосуванням потреб банків до наявної пропозиції ресурсів. Довгострокові та річні також відзначаються специфікою процентної політики, що збільшує розрив між поточними цінами та обліковою ставкою НБУ.

Графік коливання процентних ставок на дворічному інтервалі (див. графік 3) має певні визначені стадії:

Січень — червень 1999 року — період відносно стабільності. Виняток становила лише ставка за річними депозитами, яка, поступово зростаючи, сягнула у травні 58% , перевищивши облікову ставку і знизившись у червні до 51% .

Липень — серпень 1999 року — період "пікового" залучення річних та довгострокових депозитів — супроводжується стрімким зниженням ставок за всіма групами ресурсів, незалежно від їх поточної динаміки. Перенасичений ринок відкоригував ціну ресурсів, значно відхиливши її від облікової ставки, тобто **попит попростував за пропозицією**. Найменшою процентною ставкою цього періоду була ціна річних депозитів — $21-19\%$.

Вересень — грудень 1999 року визначалися поступовим зростанням процентів за всіма групами, наближенням їх до облікової ставки НБУ. Слід зазначити, що з лютого 2000 року середня ставка за депозитами фізичних осіб практично зрівнялася з обліковою ставкою НБУ.

Як відомо, під час визначення облікової ставки враховується залежність вартості грошей від рівня споживчих цін і необхідність встановлення такої облікової ставки, яка б адекватно реагувала як на рівень інфляції, так і на зміну рівня реального валового внутрішнього продукту (наприклад, 1% зростання інфляції може відповідати $1-1.5\%$ зростання облікової ставки, а 1% зниження темпів реального ВВП — зниженню облікової ставки на 0.5%).

Оскільки темпи інфляції **2000 року** (25.8%) були вищими, ніж темпи зростання ВВП (6%), облікова ставка та відповідні ставки за депозитами фізичних осіб поступово знижувалися.

Найбільшими коливаннями характеризувалися довгострокові депозити, ціна яких на початку року становила 50% , у середині впала до 27% , а наприкінці знову підвищилася до 39% .

Колівання ставок не впливало на динаміку обсягів. Аналіз свідчить про відсутність еластичності обсягів депозитів за процентними ставками. Навпаки, мали місце випадки, коли пікова пропозиція спричинялася до зниження ціни ресурсів і пристосування попиту — використання банківською системою значних додаткових ресурсів і як наслідок цього — зменшення процентних ставок.

Підбиваючи підсумки аналізу депозитів фізичних осіб, зазначимо, що середні процентні ставки при збільшенні терміну залучення ресурсів підвищуються, хоча відхилення ставок між сусідніми групами не збігаються. Найбільший розрив мають річні депозити, що й визначає їх позитивну динаміку; найменший — довгострокові, яким притаманна негативна динаміка. З плином часу розрив між ставками поступово скорочується. При цьому динаміка ставок практично не впливає на обсяги залучення коштів — навпаки, додаткова пропозиція тимчасово зменшує ціну всіх ресурсів.

Динаміка параметрів ринку в 2001 році підтверджує виявлені взаємозв'язки. Середні за два з половиною роки обсяги щомісячних залучень практично не змінилися і становлять 43.3 млн. грн. При цьому частка місячних депозитів знизилася до 5.4% , довгострокових — до 22.3% , дещо скоротилася питома вага кварталних депозитів — до 22.1% , натомість зросла частка піврічних — 16.1% та річних — 34.1% . *Посилення середньострокової бази триває і в поточному році.*

Процентна ставка продовжує знижуватися і в середньому за два з половиною роки становить 30.9% , а в розрахунку середньозваженого за обсягами значення — 31.9% . Розрив між середніми ставками річних депозитів скорочується, відхилення між різними групами ресурсів зменшується. За досліджуваний період ціна кварталних депозитів перевищує ціну місячних на 2.1% , піврічних — на 2.2% , річних — на 3% , довгострокових — на 2.1% . Групи ресурсів із більшим розривом ставки характеризуються відповідною позитивною динамікою. Відносно сталі останнім часом обсяги залучення ресурсів не дають змоги визначити їх цінову еластичність.

Співвідношення процентних ставок на ринку кредитних ресурсів відображає специфіку попиту комерційних банків і є базою для розрахунку собівартості кредитів, на розширення яких зорієнтована банківська система. □

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2001 р.

Розміри діючої облікової ставки Національного банку України в 2001 р.*

Дата введення у дію	Розмір діючої облікової ставки	Відсотки річних
15.08.2000 р.	27	
10.03.2001 р.	25	
07.04.2001 р.	21	
11.06.2001 р.	19	
09.08.2001 р.	17	
10.09.2001 р.	15	

* Ломбардна ставка Національного банку України відповідає розміру процентної ставки за кредитами "овернайт" і починаючи з 9 квітня 2001 р. визначається та доводиться до суб'єктів банківської системи щоденно.

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України комерційних банків у 2001 р. та серпні 2001 р.

Показники	2001 р.	У тому числі за серпень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування комерційних банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредити "овернайт"	86.9	85.1
— кредити, продані на тендері	1.7	2.6
— операції РЕПО	5.6	—
— інші механізми	5.8	12.3

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими комерційним банкам у 2001 р. та серпні 2001 р.

Показники	2001 р.	У тому числі за серпень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, усього	21.8	19.6
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт"	21.9	19.5
— кредитами, проданими на тендері	18.9	18.2
— операціями РЕПО	22.0	—
— іншими інструментами	21.0	21.0

Процентні ставки комерційних банків за кредитами та депозитами у національній валюті у серпні 2001 р.**

Показники	Серпень 2001 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	29.49
за кредитами, отриманими від інших банків	29.14
за депозитами, розміщеними в інших банках	22.90
за депозитами, залученими від інших банків	18.59
На небанківському ринку:	
за кредитами	31.68
за депозитами	14.23

** За щоденною звітністю банків.

Темпи зростання грошової маси у січні — серпні 2001 р.

Агрегати грошової маси	01.01. 2001 р.	01.02. 2001 р.	01.03. 2001 р.	01.04. 2001 р.	01.05. 2001 р.	01.06. 2001 р.	01.07. 2001 р.	01.08. 2001 р.	01.09. 2001 р.
Готівка. Гроші поза банками									
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	92.6	95.3	99.5	106.3	105.1	113.2	115.6	121.3
M0 + кошти до запитання та на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті									
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	94.0	96.3	102.1	105.1	108.8	114.9	116.5	119.4
M1 + строкові депозити та інші кошти в національній та іноземній валютах									
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	96.2	98.6	103.2	106.5	110.2	116.0	117.3	120.3
M2 + цінні папери									
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	96.0	98.6	102.9	106.3	109.6	115.2	116.5	119.3

Примітка. Норму формування комерційними банками обов'язкових резервів починаючи із 16 січня 2001 р. диференційовано залежно від видів залучених коштів (див. "Вісник НБУ", № 3, 2001 р.). Із 15 квітня 2001 р. норму формування банками обов'язкових резервів за довгостроковими депозитами юридичних осіб у національній валюті встановлено в розмірі 11%, а за довгостроковими депозитами фізичних осіб у національній валюті — 9%. Із 1 травня 2001 року контроль за формуванням комерційними банками обов'язкових резервів здійснюється один раз на місяць.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Заслужені нагороди

22–23 серпня 2001 року в Національному банку України відбулося розширене засідання Правління НБУ, приурочене десятій річниці державної незалежності України.

Президент України Л.Д.Кучма вручає Голові НБУ В.С.Стельмаху орден князя Ярослава Мудрого IV ступеня.

Начальнику Головного управління НБУ по м. Києву і Київській області А.І.Степаненку присвоюється почесне звання "Заслужений економіст України".

Голова НБУ В.С.Стельмах вручив орден княгині Ольги III ступеня Т.С.Смोजенко в стінах очолюваного нею Львівського банківського інституту.

Незважаючи на діловий порядок денний, розширене засідання Правління НБУ, проведене напередодні десятиї річниці державної незалежності України, швидше нагадувало урочисті збори багатотисячного трудового колективу системи центрального банку країни. Крім членів Правління, у його роботі взяли участь директори департаментів, керівники установ і територіальних управлінь, численні спеціалісти і працівники різноманітних підрозділів

Національного банку України. У конференц-залі, напоєному ароматом розкішних квітів, панував святковий настрій, піднесеність. І це зрозуміло — крім іншого, порядком денним передбачалося вручення нагород працівникам, які наполегливою працею сприяли розбудові і зміцненню банківської системи України — однієї з найважливіших складових економіки держави.

До речі, у момент відкриття розширеного засідання Правління НБУ представників центрального банку України вітали не лише в його рідних стінах, а й у президентській Адміністрації. Цього дня Президент України Л.Д.Кучма, відзначаючи визначний особистий внесок у становлення та розвиток банківської системи країни, вручив Голові Національного банку України В.С.Стельмаху орден князя Ярослава Мудрого IV ступеня. Орденом княгині Ольги III ступеня відзначено ректора Львівського банківського інституту Т.С.Смोजенко¹. Тим же указом Президента України начальнику Головного управління НБУ по м. Києву та Київській області А.І.Степаненку присвоєно почесне звання "Заслужений економіст України"; директорів юридичного департаменту НБУ В.В.Пасічнику — "Заслужений юрист України".

¹ Указ Президента України "Про нагородження працівників Національного банку України" № 723/2001 видано 21 серпня 2001 р.

Нагороди Національного банку України його кращим працівникам на першій частині розширеного засідання Правління НБУ, яке відбулося 22 серпня, вручив перший заступник Голови НБУ А.В.Шаповалов. Він же проголосив звітну доповідь "Про роль банківської системи в забезпеченні державності України (1991—2001 роки) та завдання щодо її стабільної діяльності до кінця 2001 року".

Нагороду Національного банку України першому заступнику Голови НБУ А.В.Шаповалову (ліворуч) вручає заступник Голови НБУ П.М.Сениц.

Доповідач зробив глибокий аналіз основних етапів розвитку банківської системи, оцінивши роль і значення у процесі її становлення таких важливих досягнень, як подолання в першій половині 1990-х

Нагороди Національного банку України, вручені групі працівників системи НБУ з нагоди 10-річчя державної незалежності України: нагрудний знак "Почесна відзнака Національного банку України", бронзовий пам'ятний знак "Національний банк України", Почесна грамота Національного банку України, пам'ятна срібна гривня, ювілейна срібна медаль "Національний банк України", ювілейна срібна монета "10-річчя Національного банку України", ювілейна срібна монета "10 років проголошення незалежності України".

гіперінфляції; створення вітчизняного валютного ринку і власних міжнародних валютних резервів; проведення грошової реформи і запровадження національної валюти; розробка і застосування сучасних методів та інструментів регулювання грошово-кредитного ринку; створення потужної і досконалої платіжної системи, а також системи банківського нагляду; перехід на міжнародні стандарти статистики та бухгалтерського обліку; налагодження вітчизняного виробництва банкнот і монет; удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази функціонування банківської системи.

"Вісник НБУ" як офіційне видання Національного банку України постійно висвітлював цю важливу тематику на своїх шпальтах, зокрема в аналітичних матеріалах керівників банку. Тож детальніше зупинимось на першочергових завданнях, поставлених перед працівниками системи в доповіді на розширеному засіданні Правління з нагоди десятиріччя державної незалежності України.

З метою подальшого забезпечення стабільності гривні та виконання завдань, передбачених Комплексною програмою

розвитку банківської системи України, основні зусилля пропонуються спрямовувати за такими напрямками:

- ◆ удосконалення інструментарію грошово-кредитної політики НБУ;
- ◆ підвищення довіри населення до банківської системи, створення дієвої системи страхування банківських депозитів;
- ◆ удосконалення банківського регулювання та нагляду;
- ◆ стимулювання капіталізації банківської системи та концентрації банківського капіталу;
- ◆ створення сприятливих умов для зростання обсягу банківських вкладів;
- ◆ удосконалення механізму управління ліквідністю банків;

Вручення нагрудного знака "Почесна відзнака Національного банку України" директору департаменту монетарної політики НБУ Н.І.Гребеник.

- ◆ підвищення ролі банків на фінансовому ринку та в розвитку реального сектора економіки;
- ◆ сприяння припливу іноземного капіталу в банківський сектор;
- ◆ збільшення обсягів золотовалютних резервів НБУ;
- ◆ вдосконалення системи валютно-грошового регулювання;

- ◆ сприяння поліпшенню інвестиційного клімату в Україні;
- ◆ удосконалення бухгалтерського обліку та звітності;
- ◆ створення інтегрованої Національної системи масових електронних платежів.

Серед нагороджених ювілейною срібною монетою "10 років проголошення незалежності України" — начальник Центральної розрахункової палати НБУ І.М.Коваль (ліворуч).

— Успішне виконання цих завдань, — наголосив доповідач, — забезпечить незворотність позитивних процесів, які намітилися в економіці України, стане надійним підґрунтям подальшого розвитку банківської системи країни.

Розширене засідання Правління НБУ продовжило роботу і наступного дня. 23 серпня групі працівників центрального апарату Національного банку України нагороди вручив заступник Голови НБУ П.М.Сенищ.

Усіх нагороджених тепло привітав Голова Національного банку України В.С.Стельмах.

Голову правління АБ "АЖІО" С.М.Аржевітіна (праворуч) нагороджено Почесною грамотою Національного банку України.

Андрій Папуша,
"Вісник НБУ".

Стратегічне управління активами та пасивами комерційного банку в умовах перехідної економіки

Управління активами та пасивами — одна з основних складових банківського менеджменту, яка безпосередньо впливає на ефективність роботи фінансової установи та її здатність виживати у конкурентному середовищі. З розвитком банківської системи це питання стало актуальним і для вітчизняних банків. Якщо раніше вони мали змогу достатньо заробляти, керуючись лише здоровим глуздом та інтуїцією керівництва, без огляду на те, чи відповідають їхні методи і практика роботи теоретичним засадам банківського менеджменту, то нині зростає інтерес до інструментарію, напрацьованого з урахуванням світового досвіду. До цього спонукають зниження доходності активних операцій, загострення боротьби за клієнтів та ресурси, вдосконалення державного регулювання.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Під управлінням активами та пасивами (УАП) розумітимемо “скоординоване управління всім балансом, а не окремими його частинами” [1, с. 396]. Головна ідея концепції УАП полягає в тому, що банки розглядають свої активи, зобов’язання та капітал у нерозривній єдності. Інтегрований підхід до управління активами та пасивами дає змогу вирішити проблему оптимізації співвідношення між прибутковістю та ризиком [2, с. 40]. Це — принципове положення, оскільки передбачає певну предметну область, категоріальний апарат, засоби й методи дослідження, сфери практичного застосування.

Управління активами та пасивами — основний процес, у межах якого банки планують і реалізують свої прибутки та контролюють притаманні їхній діяльності ризики. Проблеми УАП мають комплексний характер, оскільки необхідно враховувати велику кількість факторів, які стосуються багатьох напрямів діяльності. Відтак зростають вимоги до якості інформаційного забезпечення. Скажімо, процедури оцінки та аналізу кредитного ризику досить добре розроблено й висвітлено як у внутрішніх банківських документах, так і в нормативних документах НБУ. Кредитний ризик пов’язаний із використанням коштів, які відображаються лише в активній частині балансового звіту та на відповідних рахунках доходів і витрат. Водночас вихідна інформація про кредитний ризик, якого припускається банк, є лиш одним із вхідних інформаційних потоків, з якими працює керівництво, розробляючи управлінські рішення стосовно УАП. З огляду на багатоплановість і складність процесу прийняття рішень при управлінні активами та пасивами слід використовувати

системний підхід.

Окреслимо конкретні завдання УАП у широкому контексті банківського менеджменту та управління ризиками:

- ◆ управління ліквідністю;
- ◆ управління ризиком процентної ставки;
- ◆ хеджування;
- ◆ управління валютним ризиком;
- ◆ управління капіталом.

Кожну із зазначених складових можна розглядати як окрему проблему, але в рамках інтегрованого підходу до УАП необхідно проводити їх спільний аналіз у цілісній системі — банківській установі.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА БАНКУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Загалом під системою розуміють сукупність елементів, пов’язаних відношеннями та зв’язками один з одним. Мережа цих зв’язків та відношень формує структуру. При цьому елементи (підсистеми) функціонують у часі як єдине ціле: кожен елемент працює на мету цілої системи. З огляду на це розглянемо організаційну структуру та цілі діяльності банку з точки зору вирішення питань, що стоять перед вищим менеджментом при управлінні активно-пасивними операціями.

Структура установи відображає основні логічні взаємозв’язки рівнів управління, розмежує сфери відповідальності, оптимізує процеси інформаційного забезпечення, що дає змогу досягати поставлених цілей та завдань із найбільшою ефективністю. Налагодженість внутрібанківських схем, процедур прийняття рішень, розподіл функцій та повноважень — запорука продуктивної взаємодії підрозділів банку.

Організаційна структура банку зумов-

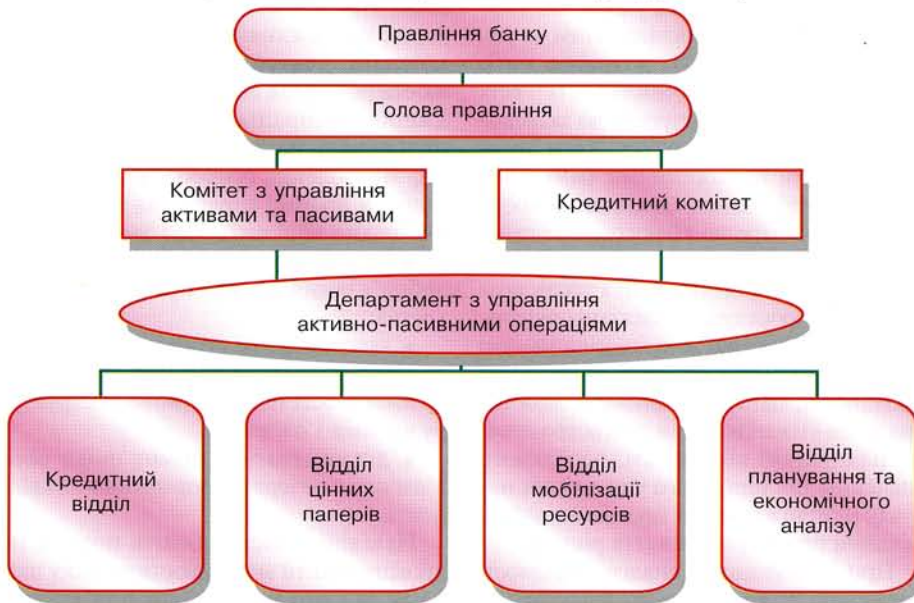
лена насамперед його функціями. На нинішньому етапі становлення банківської системи банківські установи розвиваються як універсальні фінансові заклади, що надають широкий спектр банківських послуг. При цьому в різних установах різним напрямом діяльності приділяють більшого чи меншого значення, хоча майже всі не відмовляються від намірів експансії на певному ринку або в певній сфері фінансового впливу, що відповідно спричиняється до розростання їхніх організаційних структур та ускладнення процесів управління. Загальна тенденція в тому й полягає, що майже всі банківські установи із часом стають організаційно складнішими. Чим функціонально різноманітнішою є система, тим складнішою має бути система управління. Це справедливо й щодо іншого важливого чинника, який впливає на організаційну структуру, — величини банку. Зрозуміло, для великої, багатоплінійної системи необхідно створювати додаткові підрозділи, залучати фахівців, без яких можна обійтися, керуючи невеликою установою в “ручному” режимі.

Які завдання стоять перед фахівцями, що вдосконалюють існуючу організаційну структуру конкретного банку? Як мінімум вона повинна бути адекватною колу та обсягам здійснюваних операцій (говорити про економічну доцільність не доводиться, оскільки роботу окремих підрозділів важко оцінити у кількісному вимірі).

Удосконалення організаційної структури має сприяти поліпшенню керованості банком, кращій координації дій підрозділів, загальному підвищенню ефективності роботи. Цього можна досягти двома прямо протилежними способами:

1) збільшенням витрат на створення нових підрозділів для виконання додат-

Фрагмент можливої організаційної структури банку

кових функцій та обсягів роботи (що доцільно насамперед для банків, які розвиваються);

2) пошуком резервів скорочення витрат — для надмірних систем, які відчувають труднощі з подальшою діяльністю існуючих організаційних структур. Саме через такі проблеми деякі системні банки замість балансових філій створили територіально відокремлені безбалансові відділення.

Ще один вагомий фактор, що впливає на сучасні банківські установи: зі зміною технологічних та економічних параметрів ринку змінюється й структура кадрових потреб банків [3, с. 29]. Скорочується штат працівників, вивільнених завдяки комп'ютеризації та автоматизації від виконання рутинних обов'язків, зростає попит на кваліфікованих фахівців з високим рівнем комп'ютерної підготовки, знанням нових банківських продуктів і технологій — спеціалістів з фінансового, системного аналізу, планування, маркетингу, з операцій із цінними паперами та інвестиціями.

Крім потреби у фахівцях середнього рівня ієрархічної структури, при розробці управлінських рішень стосовно УАП виникає необхідність у керівному органі, який би координував роботу підрозділів, вирішував комплексні проблеми, що виходять за межі компетенції окремих підрозділів, мав доступ до необхідної інформації та забезпечував колегіальність рішень. На Заході ці функції виконує Комітет з управління активами та пасивами (КУАП) — див. схему.

КУАП безпосередньо підпорядковується правлінню банку. Його повно-

важення визначено положенням про КУАП та деталізовано у правилах, положеннях і процедурах, затверджених правлінням банку. До складу Комітету з управління активами та пасивами входять голова правління, заступники, які відповідають за управління активно-пасивними операціями, керівники відповідних підрозділів.

Основні завдання КУАП:

1) визначення стратегії банку, розгляд і затвердження стратегічного та оперативного планів, бюджетів, змін до них, участь у розробці політики;

2) аналіз тенденцій ринку щодо процентних ставок, встановлення процентних ставок за заданими та залученими коштами;

3) оцінка тенденцій основних показників діяльності: прибутку, прибутковості активів, прибутковості капіталу, чистої процентної маржі, спреду тощо;

4) аналіз вкладень та ресурсів із метою диверсифікації зобов'язань, запобігання надмірній концентрації активів, розгляд відповідних положень і лімітів;

5) оцінка загальнобанківської позиції щодо прийнятих ризиків (ризик процентної ставки, ліквідності, кредитного, валютного), розподіл коштів на основі зваженого ризику, вибір засобів хеджування;

6) підготовка висновків для правління банку, директив та наказів підпорядкованим підрозділам.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ

Визначення стратегії банку тісно пов'язане з його організаційною структурою. Адже для реалізації

намірів необхідна структура, яка дасть змогу динамічно управляти діяльністю установи (якщо вона неадекватна, то гальмуватиме розвиток системи). Проектування структури базується на стратегічних планах; з їх зміною відбуваються зміни і в організаційній структурі.

Стратегічне управління включає два взаємодоповнюючі процеси: вибір стратегічних позицій та управління в реальному часі. Можливості вітчизняних банків щодо планування власної діяльності зумовлені насамперед зовнішнім середовищем — економічною та політичною нестабільністю. Це призводить до невизначеності макроекономічних показників (приросту грошової маси, ВВП, інфляції); параметрів ринків, на яких доводиться працювати; мінливості законодавчого поля та правового регулювання. Тому для банків часовим горизонтом планування, у рамках якого розробляються прогностичні показники бізнес-плану, є рік; оперативне планування проводиться з розбивкою на квартали (місяці).

Розвиток планування гальмують фактори суб'єктивного характеру:

- ♦ самовпевненість керівництва та неусвідомлення необхідності планування;
- ♦ нерозробленість методологічних засад і засобів планування в умовах нестабільної економіки.

Запитанням на кшталт: "Чи плануєте ви свою діяльність, і за якими параметрами?" можна поставити у глухий кут багатьох голів правлінь банків, які сьогодні рвуться до першої двадцятки [4, с. 12].

Планування за своєю суттю є процесом формування цілей при передбачуваних обмеженнях з урахуванням початкових умов. Стратегічні цілі розкриваються у бізнес-плані та політиці банку, короткострокові — в оперативних (поточних) планах та бюджетах. Результати їх виконання є базою для коригування довгострокових цілей, що диктується постійними змінами ринкових умов. При цьому існують певні вимоги до постановки цілей:

- ♦ вимірюваність та конкретність. Для банку — це встановлення цільових значень показників прибутковості, обсягу прибутку, чистої процентної маржі тощо;
- ♦ упорядкування цілей у часі — тобто визначення послідовності та термінів їх здійснення;
- ♦ реалістичний підхід, що визнається наявними ресурсними обмеженнями та впливом зовнішніх чинників;
- ♦ узгодженість, тобто досягнення одних цілей не повинно перешкоджати досягненню інших. Аспектом узгодженості є їх відповідність за напрямками діяльності (функціональний рівень)

та за підрозділами.

При складанні планів враховуються фактори, які впливають на прийняття рішень при управлінні активами та пасивами, а саме:

- ♦ оцінка економічних умов, що визначають середовище, в якому працює банк; ці умови є визначальними при встановленні процентних ставок, попиту на банківські продукти та послуги, забезпечення ресурсами;

- ♦ аналіз конкурентів, який допомагає розробити політику щодо встановлення плати за надані та залучені кошти, тарифи;

- ♦ оцінка потенційних можливостей зростання банку залежно від умов на ринку; конкурентного оточення, внутрішніх ресурсів.

Суть управління активами та пасивами полягає у формулюванні стратегії та здійсненні заходів, які допомагають привести структуру балансу банку у відповідність із його стратегічними програмами. Узагальнюючим моментом, якому підпорядковується управління, є формулювання завдання (місії). Як і будь-яка інша комерційна структура, банк прагне максимізувати свою ринкову значущість при збереженні прийнятної рівня ризику. Проте для вітчизняних банків зробити ринкову оцінку акцій практично неможливо, тому завдання формулюється, як правило, у термінах прибутковості та ризику.

ПОСТАНОВКА ЦІЛЕЙ ПРИ УПРАВЛІННІ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ

Менеджери банку насамперед повинні забезпечити належний рівень ліквідності. Ризик ліквідності — це ймовірність втрат, які понесе банк, якщо не зможе задовольнити вимоги кредиторів. Даний ризик можна зменшити, збільшуючи обсяг ліквідних коштів, до яких має доступ банк у кожний конкретний момент часу. Однак це спричиняється до втрати доходів. Тому керівництву потрібно постійно шукати компроміс між рівнем ліквідності та прибутковості.

Перспективною стратегією управління ліквідністю є збалансований підхід до УАП, коли частина очікуваного попиту на ліквідні кошти забезпечується за рахунок грошових коштів (каса та коррахунки в банках), надходжень від погашення кредитів, цінних паперів, тоді як інші потреби задовольняються за рахунок залучення міжбанківських кредитів, припливу депозитів, емісії боргових цінних паперів. Здавалося б, для визначення позиції ліквідності цілком природно розглядати активну та пасивну частини балан-

су спільно. Проте на практиці для цього необхідно створити певні умови. По-перше, менеджером, відповідальним за управління ліквідністю, потрібно мати інформацію щодо діяльності всіх підрозділів банку, причетних до залучення та розміщення коштів. Крім того, внутрішніми положеннями банку повинні передбачатися можливість координації та контролю з боку спеціалістів з управління ліквідністю за проведенням активно-пасивних операцій, а також розкриватися процедури узгодження рішень. З огляду на оперативність рішень, які приймаються при поточному контролі ліквідності, багатоваріантність можливих умов і наслідків при довгостроковому плануванні ліквідності, особливого значення для успішного управління набуває методологічне та програмне забезпечення процесу прийняття рішень.

При плануванні й аналізі ліквідності корисною та ефективною виявляється концепція фінансових потоків, коли операції банку розглядають як рух грошових коштів у вигляді надходжень та вибуття, що постійно відбувається в процесі роботи установи. На відміну від балансу, який відображає вартість активів, зобов'язань і капіталу в конкретний момент часу, у звіті про фінансові потоки (звіт про джерела та використання коштів) відображаються фінансові потоки за певний період. Звіт базується на таких залежностях [3, с. 118]:

Кошти, що надійшли до банку за певний період часу	=	Кошти від операцій банку + + зменшення активів банку + + приріст боргових зобов'язань
Кошти, використані банком упродовж певного періоду часу	=	Дивіденти, виплачені акціонерам + + збільшення активів банку + + зменшення боргових зобов'язань
Кошти, що надійшли до банку за певний період часу	=	Кошти, використані банком упродовж певного періоду часу

Надходження до банку за певний період часу формують пропозицію ліквідних коштів, а використані банком кошти — це результат попиту на ліквідні кошти. Нетто-ліквідна позиція на певний момент часу визначається так:

$$\begin{aligned}
 \text{Нетто-ліквідна позиція} &= \text{Пропозиція ліквідних коштів} - \text{Попит на ліквідні кошти} = \\
 &= \text{Надходження депозитів} + \text{Доходи} + \text{Погашення активів} + \text{Продаж активів} + \text{Інші залучення коштів} - \\
 &- \text{Виплати за депозитами} - \text{Надання кредитів} - \text{Купівля активів} - \text{Витрати} - \text{Інші виплати}
 \end{aligned}$$

Ефективність управління ризиком ліквідності залежить від низки факторів, найважливішими з яких є склад клієнтів, доступ до ринків ресурсів, якість портфеля активів, навички менеджерів, відпрацьованість внутрішніх процедур та інструментарію планування, задоволення потреб у ліквідних коштах. У процесі управління ліквідністю необхідно вирішити такі завдання:

- ♦ своєчасно провести розрахунки за зобов'язаннями при прийнятних витратах;

- ♦ задовольнити попит на кредити;
- ♦ підтримати оптимальну з точки зору ліквідності та прибутковості структуру активів і пасивів;

- ♦ дотримуватися вимог щодо обов'язкових резервів, нормативів ліквідності.

Невідповідність обсягів попиту на ліквідні кошти можливостям банку щодо їх задоволення тісно пов'язана з рівнем ризику процентної ставки. Дефіцит чи надлишок ліквідних коштів визначається часовою структурою активів і пасивів, співвідношенням працюючих і необхідних для підтримання ліквідності коштів, що відповідно позначається на дохідності й витратності операцій. Ризик процентних ставок — це зміни рівня чистої процентної маржі при змінах ринкових ставок.

Серед ризиків, з якими стикаються

банки у своїй діяльності, останніми роками найбільшу увагу приділяють ризику процентних ставок унаслідок їх мінливості та непередбачуваності руху. Масштаб впливу ризику процентних ставок на фінансовий стан банку спонукає роз-

робляти складні засоби його оцінки та контролю. Спроможність менеджменту "осідлати" цей вид ризику — вагома перевага у конкурентній боротьбі. Якщо ризик надмірний або недостатньо контролюється та відстежується, це може призвести до серйозної загрози прибутковості банку внаслідок коливання:

- ♦ чистої процентної маржі при невідповідності обсягів активів і пасивів, чутливих до змін процентних ставок;

- ♦ вартості банківських активів, зобов'язань, позабалансових інструментів, оскільки теперішня вартість майбутніх грошових потоків змінюється зі зміною процентних ставок.

Щоб визначити ризик процентних ставок, поглиблено аналізують дисбаланси ліквідності: для послідовності часових інтервалів визначають розриви (гепи) — невідповідності активів і зобов'язань, чутливих до змін процентних ставок. При оцінці чутливості ринкової вартості фінансових інструментів до змін процентних ставок використовують аналіз середньозважених термінів погашення (дюрацію).

При управлінні ризиком процентних ставок менеджмент банку має вирішити такі завдання:

- ♦ досягти цільового рівня чистої процентної маржі, спреду, стабілізації чистого процентного доходу;

- ♦ передбачити рух процентних ставок, визначити тенденції ринку;

- ♦ встановити процентні ставки за залученими та наданими коштами, визначити динамічну структуру активів і пасивів на підставі геп-аналізу та дюрації;

- ♦ використовувати засоби хеджування.

Джерелом валютного ризику є позиції балансового звіту банку, чутливі до зміни валютного курсу. Валютний ризик — це ймовірність того, що рівень прибутковості та капіталу зменшиться внаслідок зміни курсу валюти. Ступінь цього ризику залежить від обсягів активів та пасивів, деномінованих в інших валютах, та курсових змін. Якщо тенденції валютного ринку керівництво банку може лише прогнозувати, то політика щодо залучення та розміщення коштів у іноземних валютах залежить від рівня прийнятого ризику. Банк, керівництво якого схиляється до безпечного рівня ризику, прагне підтримувати закриті валютні позиції. Очікування спекулятивних прибутків спонукають поглиблювати відкриті валютну позицію у тому чи іншому напрямі. У світовій практиці широко застосовуються засоби хеджування валютного ризику; вітчизняним банкам використовувати їх нині заборонено. При управлінні валютним ризиком менеджери банку вирішують завдання:

- ♦ стабілізації прибутку від валютних операцій;

- ♦ прогнозування змін валютного курсу та їхнього впливу на дохідність і витратність операцій;

- ♦ структуризації балансу з урахуванням валютного ризику;

- ♦ дотримання економічних нормативів контролю валютних позицій.

Особлива увага керівництва банків і контролюючих органів до управління капіталом пов'язана з функціями, які виконує капітал: забезпечення фінансової надійності банку, підтримання довіри з боку кредиторів та суспільства. Наявність певного, законодавчо встановленого розміру капіталу є умовою створення банківської установи та розширення діяльності. Сьогодні для багатьох українських банків проведення капіталізації — це питання подальшого існування. Проблеми пошуку її джерел мають як зовнішній щодо банку характер (брак потенційних інвесторів, можливості більш прибуткового альтернативного розміщення коштів), так і внутрішній (тенденція до зниження рівня прибутковості операцій, конфлікти інтересів акціонерів). Тому часто залучення акціонерів та реалізація їхніх фінансових інтересів відбувається далеко не прозорими, з огляду на економічну доцільність, шляхами.

Капітал є регулятором зростання банку. Встановлені економічні нормативи — своєрідне попередження банку, який надто швидко збільшує обсяги своїх кредитів та депозитів: він або повинен знизити темпи зростання, або залучити додатковий капітал. При управлінні капіталом перед керівництвом стоять такі цілі:

- ♦ дотримання вимог щодо капіталізації згідно з установленими нормативами;

- ♦ визначення необхідного розміру капіталу залежно від обсягів здійснення операцій, спектра послуг, що надаються, прийнятого рівня ризику і планів майбутнього розвитку;

- ♦ оцінка можливостей нарощування капітальної бази — як за рахунок зовнішніх джерел (залучення акціонерного капіталу, коштів на умовах субординованого боргу), так і за рахунок прибутку;

- ♦ підтримання оптимального співвідношення між інвестиціями прибутку на розвиток банку та виплатами дивідендів акціонерам.

ВИСНОВКИ

Інтегрований підхід до управління активами та зобов'язаннями забезпечує належне з точки зору сучасного банківського менеджменту бачення керівництвом комерційного банку його сьогоденних і майбутніх проблем. Цей підхід базується на таких основних принципах.

1. Визначення стратегії та цілей, для досягнення яких керівництво повинно якомога повніше контролювати обсяги, структуру, доходи та витрати як за активами, так і за пасивами.

2. Контроль над активами повинен бути скоординований із контролем над пасивами таким чином, щоб управління активами та пасивами характеризувалося внутрішньою єдністю.

3. Наріжним каменем стратегії банку є прибутковість. При цьому слід враховувати, що доходи та витрати відносяться і до активних, і до пасивних статей балансу.

4. Управління ризиками є актуальним завданням менеджменту банку, для вирішення якого необхідно подбати про методологічне, організаційне, інформаційне та програмне забезпечення.

Розглянуті нами проблеми формування стратегії банку щодо управління активами та пасивами — важливий аспект банківського менеджменту. Зрозуміло, що прибутковість банку залежить не лише від точності й правильності поставлених цілей. Набагато важливішими для успіху є кваліфікація менеджерів та економічні параметри ринку: рівень попиту на банківські послуги, гострота конкуренції, темпи інфляції. Зауважимо також широкий спектр стилів та методів управління діяльністю банку: економічні у витратах лідери часто приводять свої установи до успіху, тоді як ті, хто надавав перевагу збільшенню розмірів банку чи підвищенню його безпеки, опиняються серед останніх. Проте очевидно, що з розвитком банківської системи залишається все менше аспектів управління комерційним банком, якими можуть нехтувати сучасні банкіри.

Література.

1. Синки Дж. мл. *Управление финансами в коммерческих банках / Пер. с англ. — М.: Catallaxy, 1994. — 820 с.*
2. Примостка Л. *Управление активами и пассивами коммерческого банка // Вісник НБУ. — 2001. — № 2. — С. 39—43.*
3. Роуз Питер С. *Банковский менеджмент / Пер. с англ. — М.: Дело, 1997.*
4. Проводова Н. *Ера вільного банківського підприємництва закінчилася // Галицькі контракти. — 2001. — № 1—2.*
5. *Principles for the Management of Interest Rate Risk. Basle Committee on Banking Supervision, September 1997.*

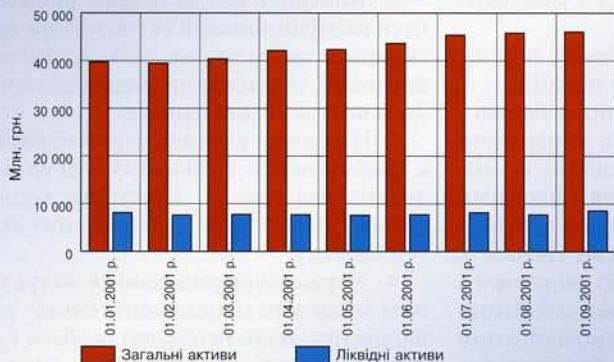

Тетяна Корнієнко,

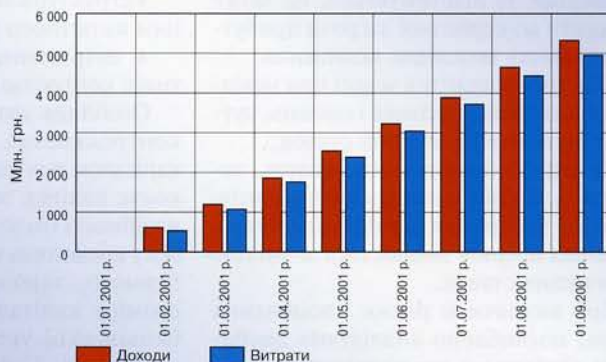
економіст відділу банківського нагляду
Управління Національного банку України
в Сумській області.

Динаміка фінансового стану банків України за серпень 2001 р.

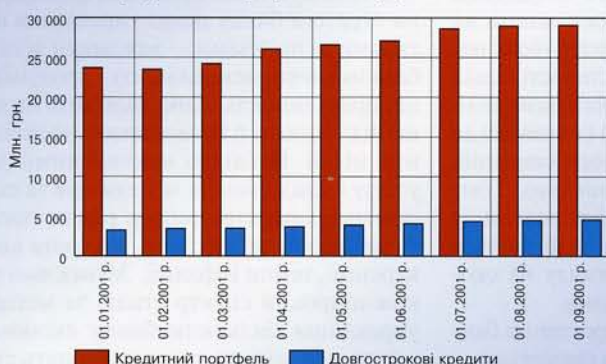
Загальні та ліквідні активи комерційних банків

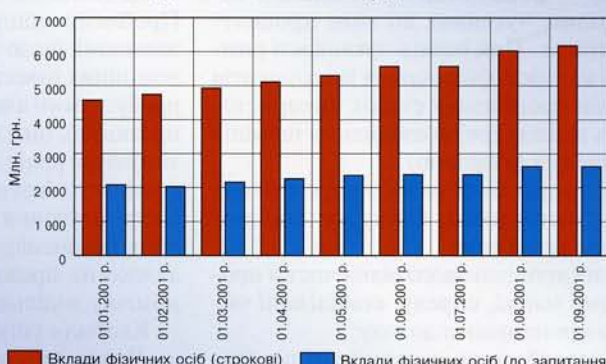
Доходи та витрати комерційних банків

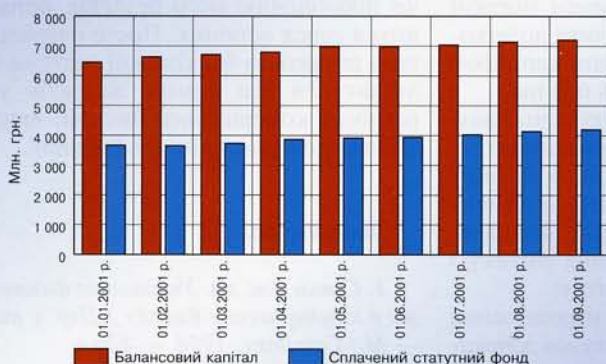
Кредитний портфель комерційних банків

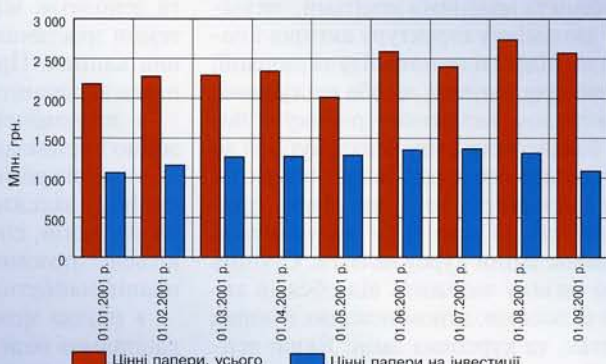
Вклади населення в комерційних банках

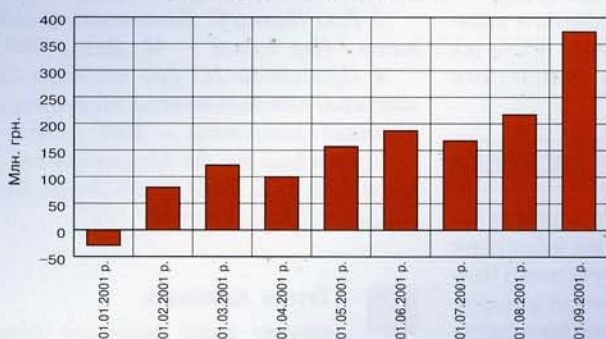
Балансовий та статутний капітал комерційних банків

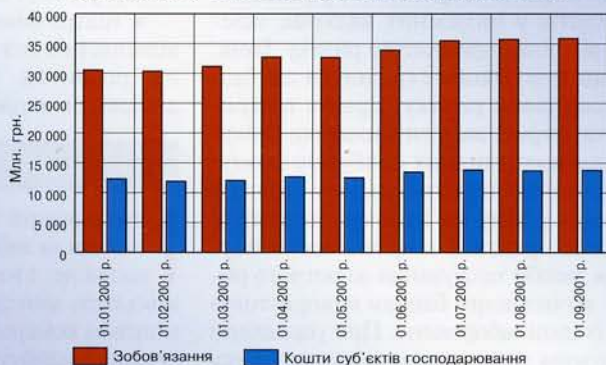
Вкладення в цінні папери комерційних банків

Прибуток комерційних банків

Зобов'язання та кошти суб'єктів господарювання

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління економічного аналізу та звітності генерального департаменту банківського нагляду НБУ.

ДП "Банкомзв'язок - ЕПС"
Процесинговий центр BCZ

ЧАС ІНТЕГРАЦІЇ НАСТАВ !

- Обслуговує 10 фінансових інститутів
- Сертифікований як Member Service Provider (MSP) в Europay Int., обслуговує двох принципів та п'ять афілійованих членів Europay Int.
- Сертифікований як Головний процесинговий центр міжбанківської платіжної системи УкрКарт

EUROCARD

Етапи інтеграції:

- Інтеграція локальних банківських платіжних систем до міжбанківської платіжної системи УкрКарт
- Інтеграція міжбанківської платіжної системи УкрКарт з міжнародними платіжними системами:

Europay Int

Visa Int

Наші партнери:

ACI
Compaq (Tandem)
NCR
Siemens Nixdorf
Bull SA & Ingenic

VeriFone
АТ "Банкомзв'язок"
Golden Telecom
Техноконсалтинг
Техкардсервіс

Адреса:

вул. Кіквідзе, 39, м. Київ, 01103, Україна
Телефони:
(044) 267-6527;
(044) 267-6491.
Факс:
(044) 267-6484
E-mail:
tarasenko@bcz.com.ua

Степан Кручок

Завідувач кафедри банківської справи
Національного аграрного університету.
Кандидат економічних наук, доцент

Зарубіжний досвід свідчить, що іпотечні банки належать до найнадійніших фінансово-кредитних установ. Наприклад, у Німеччині закон про іпотечні банки прийнято ще 1900 року. За ціле століття у цій країні (з її доволі драматичною історією) не було жодного випадку їх банкрутства.

Надійність іпотечних банківських установ, а відтак і захищеність держателів емітованих ними цінних паперів значною мірою залежать від дотримання трьох основоположних принципів:

- ◆ спеціалізації;
- ◆ конгруенції;
- ◆ покриття.

Зупинимося на кожному з них детальніше.

ПРИНЦИП СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Принцип спеціалізації полягає в тому, що іпотечні банки зосереджуються лише на тих видах діяльності, які мають *низький рівень ризику*.

Застосування цього принципу сприяє підвищенню ефективності роботи іпотечної банківської установи, більшій опірності ризику банкрутства. До того ж спеціалізація дає змогу запобігати постійному зростанню кількості персоналу, а отже, й адміністративним витратам, на що хибують універсальні банки.

ПРИНЦИП КОНГРУЕНЦІЇ

Принцип конгруенції передбачає узгодженість вимог іпотечного банку до своїх позичальників із його зобов'язаннями перед держателями іпотечних цінних паперів.

Так, у § 6 німецького закону про іпотечні банки (ЗІБ) зазначено, що за-

гальна номінальна вартість випущених банком заставних листів має покриватися іпотеками щонайменше такої ж вартості, а зобов'язання банку щодо виплати відсотків держателям заставних листів мають покриватися як мінімум такими ж процентними доходами від наданих іпотечних кредитів. Це і є, як кажуть економісти, *конгруенція покриття* (або ж *конгруенція забезпечення*).

Згідно з § 9 ЗІБ заставні листи дозволяється випускати лише в тому разі, якщо термін їх дії не набагато перевищує термін чинності договорів іпотечного кредитування. Тобто в даному випадку спостерігаємо *конгруенцію обігу*.

У Німеччині держатель заставних листів не має права достроково їх погашати (§ 8 ЗІБ), адже це унеможливило б передбачену законодавством конгруенцію обігу. Мало того, обмежуються й обсяги введення іпотечним банком у обіг заставних листів (§ 7 ЗІБ): їх загальна вартість не може перевищувати розміру власного (гарантійного) капіталу банку більш як у 60 разів.

ПРИНЦИП ПОКРИТТЯ

Принципом покриття передбачено, що іпотечний банк повинен мати у наявності капітал, достатній для покриття вартості іпотечних цінних паперів. Саме за рахунок цих коштів (у разі банкрутства банку) задовольняються вимоги (причому першочергово) держателів цінних паперів.

Зазначений вище капітал — це передусім частка вартості заставленого іпотечному банку нерухомого майна. Так, іпотечні банки Німеччини, Польщі, Словаччини, Угорщини для покриття іпотечних паперів можуть використовувати до 60%, Чехії — до 70% вартості заставленого нерухомого майна.

Фактори надійності іпотечних операцій

Процес створення в Україні іпотечних банків нині переходить у практичну площину. Автор, аналізуючи зарубіжний досвід, розкриває сутність основних засад їх надійності.

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ НАДІЙНОСТІ ІПОТЕЧНИХ БАНКІВ

Основоположні принципи діяльності забезпечують іпотечному банку надійність лише в разі їх поєднання з обґрунтованою оцінкою банківською установою кредитоспроможності потенційних позичальників, передусім — із виваженою оцінкою нерухомого майна.

Якщо оцінка заставної нерухомості виявиться завищеною, застосування принципів конгруенції і покриття не буде ефективним.

І навпаки: *надміру занижена оцінка заставляваного майна не відповідатиме інтересам іпотечних банків та їх кредиторів*, оскільки це звужуватиме масштаби іпотечної діяльності.

Побуває переконання, що занижена оцінка заставляваного майна та зменшення (відносно вартості заставленої нерухомості) обсягу надаваного іпотечного кредиту знижують ризики іпотечного банку. Певною мірою так. Але вплив цих чинників не є вирішальним. Навіть десятикратне покриття іпотечного кредиту не компенсує, наприклад, незадовільної якості бізнес-плану позичальника. Зрозуміло, є й безліч інших факторів ризику.

Вартість предмета іпотеки має бути достатньою, щоб забезпечити вимоги іпотечного банку в разі звернення стягнення на цей предмет.

Якщо не створити достатніх умов для реалізації іпотеки, то навіть дуже ретельна й виважена оцінка предмета застави не забезпечить держателів іпотечних цінних паперів від ризику. *Важливо створити такі умови, за яких заставлене майно можна швидко і без збитків реалізувати на конкурентному ринку.*

Яким би ефективним не був механізм реалізації заставленого майна, *держателі іпотечних облігацій не почуватимуться у повній безпеці, якщо не буде чітко визначено ранг іпотеки*. Принаймні необхідно з'ясувати питання про переважне право задоволення вимог банку за

іпотеками, які є покриттям іпотечних цінних паперів.

Застосування основоположних принципів діяльності іпотечних банків потребує й достатньої "прозорості" іпотечних операцій та їх відокремлення від інших видів діяльності так званою "стіною захисту".

Для забезпечення надійності іпотечних банків дуже важливе значення має запровадження особливого державного нагляду за їх діяльністю. В економічно розвинутих країнах найпоширенішою формою такого нагляду є передбачені законодавством інститути довірених осіб. Як правило, така особа, призначена органом банківського нагляду, є в кожному іпотечному банку. Вона систематично інформує установу банківського

нагляду про забезпеченість покриття іпотечних цінних паперів, оцінює його достатність, стежить за тим, щоб цінності покриття були занесені до відповідного реєстру. Сертифікат про покриття іпотечних цінних паперів, без якого на Заході їх емісія неможлива, надає також довірена особа. Вона бере участь і в зберіганні цінностей покриття, внесених до реєстру.

Безумовно, розглянуті вище передумови та основоположні принципи забезпечення надійності іпотечних банків необхідно створити і в нашій країні. Це сприятиме зміцненню надійності іпотечних банків та зростанню довіри населення до іпотечних цінних паперів загалом.

Література.

1. Система ипотечного кредитования в Германии / Под ред. д-ра Штеккэра О. Пер. с нем. — Дармштадт: Союз немецких ипотечных банков. — Институт жилищи и окружающей среды г. Дармштадта и Земли Гессен, 1997. — 52 с.

2. Шольц Г.-Ю. Основы права ипотечных банков // Программа та матеріали семінару "Перспективи вдосконалення законодавства України та європейська практика в питаннях: державної реєстрації прав на нерухоме майно, іпотеки, релтерської діяльності". — Київ. — 22—24 лютого 1999 р.

3. Энциклопедический словарь бизнесмена: менеджмент, маркетинг, информатика. — К.: Техніка, 1993. — С. 361.

Продовження теми /

Взаємозв'язок ліміту кредитування і кредитного рейтингу

Продовжуючи тему, порушену в статті "Обчислення ліміту кредитування за допомогою VAR-технології та з урахуванням часової структури ліміту" (див. "Вісник НБУ" № 5 за 2001 р.), автор детальніше аналізує особливості лімітної політики банку, розкриває економічний зміст терміна "рівень довіри", який використовується в ході розрахунку ліміту і який, на думку автора, можна розглядати як аналог кредитного рейтингу.

Встановлення лімітів — один із найважливіших елементів кредитної політики банку. Практики знають: після аналізу фінансового стану позичальника і прийняття рішення щодо можливості надання кредиту неодмінно постає питання про його оптимальні обсяги та строки.

Для розрахунку обсягів позички і граничних строків її надання можна скористатися методикою розрахунку ліміту кредитування, представленою в праці [1]. Нагадаємо: методикою передбачено три етапи процесу встановлення ліміту на позичальника:

1) обирається вид забезпечення, яке гарантуватиме відшкодування збитків у разі неповернення кредиту;

2) провадиться аналіз історії вартості забезпечення і складається прогноз її найгіршої вартості на момент погашення кредиту або на момент можливої ре-

алізації застави;

3) обчислюється ліміт кредитування.

При цьому як ліміт кредитування пропонується використовувати таку суму позички і відсотків за нею, яку можна з певним рівнем довіри повністю відшкодувати, реалізувавши забезпечення за ринковими цінами [1].

У цій статті детальніше розглянемо лімітну політику банку, поміркуємо над економічним змістом поняття "рівень довіри", спробуємо знайти відповідь на дискусійні питання про те, чи можна рівень довіри розглядати як кредитний рейтинг, чи залежить кредитний рейтинг від розміру кредитного ліміту? Нині таку залежність, як правило, не враховують, оскільки зв'язок ліміту і кредитного рейтингу вважають одностороннім: чим вищий кредитний рейтинг, тим більший ліміт кредитування [2].

На нашу думку, це не зовсім так.

Ігор Волошин

Начальник аналітичного відділу АБ "Укргазпромбанк". Кандидат технічних наук

Проаналізуємо ще раз основні етапи розрахунку ліміту кредитування.

Стосовно вибору виду забезпечення, то його визначають передусім розроблена і впроваджувана банком кредитна політика і конкретний механізм відшкодування можливих збитків у разі неповернення позички. Зауважимо, що в контексті міжбанківського кредитування цей аспект детальніше розкрито у працях [2] і [3].

На прогнозуванні найгіршої вартості (worst-case value) забезпечення — ліквідної застави — зупинимось дещо детальніше.

ПРОГНОЗ НАЙГІРШОЇ ВАРТОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Вартість забезпечення із плином часу змінюється. Тож розглядатимемо ситуацію, за якої банк має історію її ринкових змін (див. графік 1). Вважатимемо, що реалізація забезпечення (про-

даж застави, оформлення майнових прав тощо) відбувається миттєво, тобто воно є абсолютно ліквідним.

Знаючи історію зміни вартості забезпечення, зробимо (за допомогою різноманітних методів прогнозування, наприклад, застосувавши дифузійні стохастичні рівняння [1], GARCH-метод, метод Монте-Карло) прогноз найгіршої вартості забезпечення на момент погашення позички. Загалом на момент погашення кредиту вартість забезпечення залежить від поточної (на момент надання позички) вартості A^0 забезпечення, від напрямку руху μ , від волатильності σ вартості забезпечення (яка вимірюється стандартним відхиленням), від рівня довіри α та від строку t надання кредиту:

$$A^t_{\text{worst-case}} = (A^0, \mu, \sigma, t, \alpha).$$

Зауважимо, що, надаючи кредит, банк *точно* не знає, якою може бути найгірша вартість забезпечення на момент його погашення. Він може цю вартість лише спрогнозувати — з певною імовірністю та певним рівнем довіри.

УПРАВЛІННЯ МОЖЛИВИМИ ЗБИТКАМИ ВІД КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІМІТУ КРЕДИТУВАННЯ

Розглянемо ситуацію, за якої настає кредитна подія — неповернення позички. Якщо ринкова вартість забезпечення на момент погашення кредиту вища, ніж нарахована сума за кредитом (тобто вища, ніж сума позички та процентів за нею), то реалізація забезпечення повністю відшкодує банку збитки від неповернення кредиту. І навпаки, якщо ринкова вартість забезпечення нижча від нарахованої суми за позичкою, то банк зазнає збитків, які дорівнюватимуть різниці між ринковою вартістю забезпечення та нарахованою сумою за кредитом. *Отже, встановлення на момент погашення кредиту (або на момент реалізації забезпечення) меншого, ніж ринкова вартість забезпечення ліміту кредитування є важливою передумовою беззбиткової кредитної діяльності банку з певним рівнем довіри.*

Як ліміт кредитування зручно використовувати принципал — нараховану (а не початкову) суму кредиту. *У такому разі ліміт кредитування становитиме суму позички та відсотків за нею, яку за певного рівня довіри можна повністю відшкодувати шляхом реалізації забезпечення за ринковими цінами [1].*

Для оцінки найгіршої вартості забезпечення можна скористатися рекомендаціями Bank of International Set-

Залежність збитковості кредитної діяльності банку від співвідношення найгіршої вартості забезпечення та ліміту кредитування (нарохованої суми за позичкою) з обраним рівнем довіри α .		
№ випадку	Співвідношення між найгіршою вартістю забезпечення і лімітом кредитування — нарахованою сумою за позичкою	Наявність/відсутність збитків від кредитної діяльності
1	$A^t_{\text{worst-case}} < \text{Limit}$ — найгірша вартість забезпечення менша, ніж розмір ліміту (див. ліміт 1 на графіку 2)	Наявність збитків $A^t_{\text{worst-case}} - \text{Limit}$
2	$A^t_{\text{worst-case}} \geq \text{Limit}$ — найгірша вартість забезпечення перевищує або є такою ж, як розмір ліміту (див. ліміт 2 на графіку 2)	Відсутність збитків з певним рівнем довіри

tlements (BIS), за якими рівень довіри дорівнює 99%.

Відповідні особливості лімітної політики відображено в таблиці.

Зауважимо, що у випадку 2, наведеному в таблиці, відсутність збитків трактується як *відсутність збитків з обраним рівнем довіри*, оскільки банк не може точно спрогнозувати майбутню вартість забезпечення.

Банківська установа, навіть незважаючи на можливі збитки, може вибрати також ліміт, який перевищує найгіршу вартість забезпечення (див. випадок 1 у таблиці).

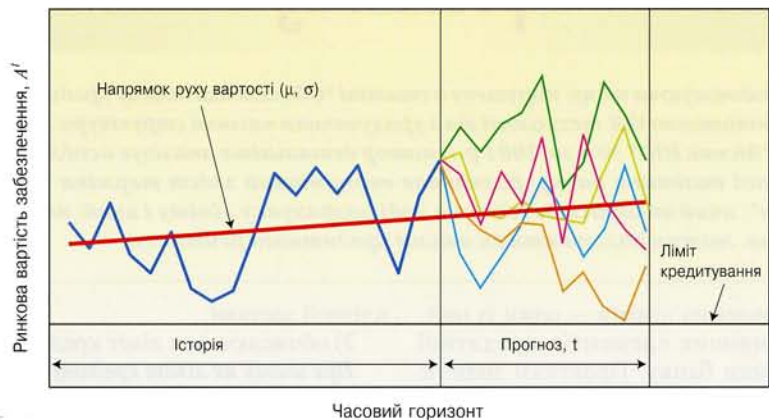
Тож залежно від обраного ліміту кредитування можуть виникнути дві ситуації.

Перша: ліміт перевищує вартість забезпечення. У цьому разі очікувані втрати від кредитної діяльності дорівнюють різниці між очікуваною вартістю забезпечення та лімітом, а непередбачені збитки — різниці між найгіршою й очікуваною вартостями забезпечення за обраного рівня довіри (див. ліміт 1 на графіку 2).

Друга: ліміт дорівнює або є меншим від очікуваної вартості забезпечення. В такому випадку очікувані збитки дорівнюють нулю, а непередбачені — різниці між найгіршою вартістю застави та лімітом (див. ліміт 2 на графіку 2).

Очікувані збитки, як правило, мають покриватися резервами, а непередбачені — економічним капіталом.

Графік 1. Історія руху вартості забезпечення та її прогноз

Графік 2. Залежність можливих збитків банку від ліміту кредитування

Не слід забувати і про область катастрофічних збитків (див. графік 2), яка перебуває за 1-відсотковим перцентилем вартості забезпечення. Ці збитки оцінюються за допомогою аналізу сценаріїв.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЛІМІТУ ВІД КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ

Зупинимось детальніше на економічному змісті поняття “рівень довіри”. Воно передбачає ймовірність того, що ринкова вартість забезпечення виявиться більшою від наращеної суми за кредитом. Інакше кажучи, воно означає, що реалізація забезпечення може повністю відшкодувати збитки за кредитом. *Таким чином, рівень довіри характеризує кредитоспроможність забезпечення (спроможність забезпечення відшкодувати збитки від наданого кредиту), а отже — й кредитний рейтинг.*

Підтвердженням цієї тези може слугувати застосування як забезпечення загальних активів позичальника. Впевненість у тому, що ринкова вартість його активів виявиться більшою, ніж зобов'язання, є водночас імовірністю того, що позичальник не збанкрутує [5].

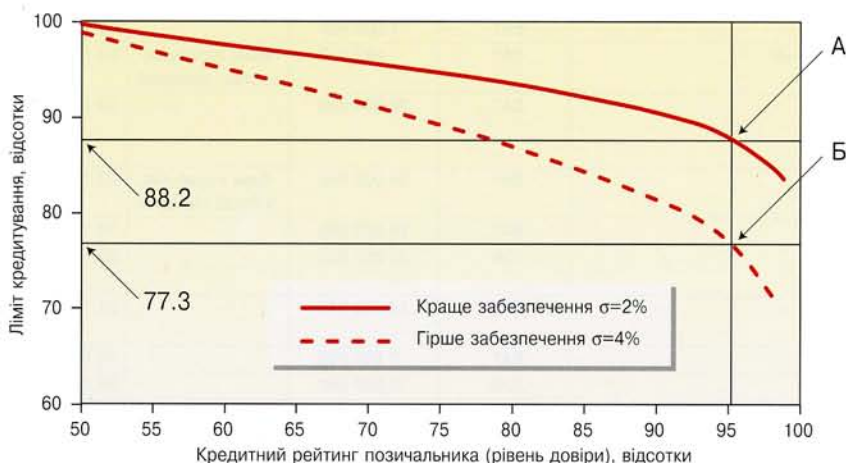
відшкодування збитків від неповернення позички, буде більшою від наращеної суми за кредитом.

Зробимо висновки.

1. Ліміт кредитування позичальника залежить від зовнішніх, екзогенних факторів — виду забезпечення, змін (у часі) його ринкової вартості. Якість забезпечення характеризується поточною (на момент надання кредиту) вартістю забезпечення, її напрямом руху і волатильністю. Ці чинники характеризують стан ринкової кон'юнктури. Чим менша волатильність забезпечення і чим швидше зростає вартість забезпечення, тим вища його якість. Саме від неї (за однакового кредитного рейтингу, або за однакового рівня довіри) найбільше залежить розмір ліміту.

Наведемо приклад. Із графіка 3 випливає: за кредитного рейтингу 95% ліміт кредитування під забезпечення (яке має волатильність понад 4%) дорівнює 77.3% (див. на графіку позначення Б) і є меншим від розміру ліміту — 88.2% (див. позначення А) — під якісніше забезпечення, волатильність якого нижча (2%). Відображений на графіку 3 ліміт кредитування (віднесений до поточної вартості забезпечення) обчислено за методикою [1].

Графік 3. Залежність ліміту кредитування від кредитного рейтингу та волатильності σ вартості забезпечення позичальника за тенденції зміни $\mu = 0$ вартості забезпечення і 14-денного терміну надання кредиту

Отже, в даному разі загальні зобов'язання позичальника можна розглядати як використаний кредитором ліміт, встановлений на нього.

Напрощується відповідна аналогія і щодо кредитного рейтингу. Маємо підстави для такого узагальнення: *кредитний рейтинг — це рівень довіри*. Тобто це ймовірність того, що на момент погашення кредиту або на момент реалізації забезпечення ринкова вартість забезпечення за кредитом, яка гарантує

2. Кредитний рейтинг визначається не лише зовнішніми, екзогенними факторами (передусім — ринковою якістю забезпечення), а й внутрішніми, ендогенними (насамперед — лімітом). Як показують розрахунки, між лімітом кредитування та обраним рівнем довіри (кредитним рейтингом) існує тісний зв'язок. Чим менший розмір ліміту встановлює банк, тим вищим виявляється кредитний рейтинг позичальника, що й ілюструє графік 3.

Істина проста: повернення невеликої суми ймовірніше, ніж відшкодування значної позички. Одна справа повернути 100 гривень, і зовсім інша — мільйон.

Отже, *чим вищий кредитний рейтинг (рівень довіри), тим меншим має бути ліміт кредитування.*

Зважаючи на це, банк може керувати кредитним рейтингом позичальника, а відтак і своїми можливими збитками від кредитної діяльності, якістю кредитного портфеля.

Насамкінець нагадаємо: визначаючи ймовірність відсутності загрози банкрутства позичальника, рейтингові агенції приймають його зобов'язання як фіксовані [5]. В результаті отримують фіксований кредитний рейтинг для фіксованого обсягу вимог до позичальника з боку кредиторів. Вимоги ж до нього по суті є використаним кредитним лімітом. Отже, рейтингові агенції фактично встановлюють кредитний рейтинг за умов фіксованого ліміту. А за умов зафіксованого ліміту кредитний рейтинг характеризується лише ринковою якістю забезпечення.

Тож насправді позичальники з однаковими кредитними рейтингами можуть виявитися непорівнюваними. Адже навіть за однакової якості активів вони можуть мати різні зобов'язання. Тому *інформацію про кредитні рейтинги без даних про рівень вимог до позичальника слід вважати неповною.*

Література.

1. Волошин І. Обчислення ліміту кредитування за допомогою VAR-технології та з урахуванням часової структури ліміту // Вісник НБУ. — 2001. — № 5. — С. 41—43.
2. CreditRisk+: London: Credit Suisse Financial Products, 1997. — 69 p.
3. Проблемы формирования лимитной политики коммерческого банка: Материалы семинара 22 марта 2000 г. — М.: Диалог — МГУ, 2000. — 89 с.
4. Волошин И.В. Проблемы оценки лимитов межбанковского кредитования: Тезисы докл. семинара Клуба банковских аналитиков “Проблемы организации финансово-аналитической службы в коммерческом банке”, Москва, 16 ноября 2000 г. — М., 2000. — С. 155—158.
5. Crosbie P.J. Modeling Default Risk. — San Francisco: KMV Corporation, 1997—1999. — 33 p.
6. Кессених Г. Стоимость долгового финансирования и структура капитала // Рынок ценных бумаг. — 2000. — № 5. — С. 57—60.

Офіційний список комерційних на здійснення яких комерційні банки

За традицією наприкінці року публікуємо повний список комерційних банків України та перелік операцій, на здійснення яких комерційні банки отримали ліцензію НБУ. Назви банків подано за орфографією їхніх статутів (нагадаємо, що на відхилення написання назв банків від норм правопису української мови вказано у статті доктора філологічних наук,

№ п/п	Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Банки, що перебувають у стадії ліквідації (реорганізації)	Дата реєстрації банку	Номер реєстрації
м. Київ і Київська область						
1	Акціонерний комерційний агропромисловий банк "Україна"	ВАТ	70 338 850		27.09.1991 р.	2
2	Акціонерно-комерційний банк соціального розвитку "Укрсоцбанк"	ВАТ	48 600 500		27.09.1991 р.	3
3	"Відкрите акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	ВАТ	100 000 000		31.12.1991 р.	4
4	Відкрите акціонерне товариство "Державний експортно-імпортний банк України"	ВАТ	108 000 000		23.01.1992 р.	5
5	Акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	ВАТ	20 000 000		02.10.1991 р.	9
6	Акціонерний банк "АЖІО"	ВАТ	10 581 000		02.10.1991 р.	11
7	Акціонерний комерційний банк "Народний банк"	ВАТ	28 000 000		07.10.1991 р.	15
8	Акціонерний комерційний банк "Персональний комп'ютер"	ВАТ	15 000 000		07.10.1991 р.	16
9	Акціонерний комерційний банк "Легбанк"	ВАТ	18 167 036		08.10.1991 р.	17
10	Акціонерний банк "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ВАТ	30 081 000		07.10.1991 р.	18
11	Акціонерний комерційний банк "Корал-Банк"	ВАТ	11 258 790		08.10.1991 р.	19
12	Акціонерний банк "Інко"	ВАТ	1 000 000		08.10.1991 р.	20
13	Акціонерний комерційний Український банк "Відродження"	ВАТ	682 537	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	21
14	Акціонерний комерційний банк "Трансбанк"	ВАТ	20 084 000		09.10.1991 р.	22
15	Акціонерне товариство "Градобанк"	ВАТ	96 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.10.1991 р.	23
16	Акціонерний банк "Банк регіонального розвитку"	ВАТ	18 802 500		14.10.1991 р.	29
17	Комерційний банк "Фінанси та Кредит"	ТОВ	20 000 000		30.10.1991 р.	63
18	Акціонерний банк "Енергобанк"	ВАТ	14 450 840		31.10.1991 р.	68
19	Акціонерний комерційний банк "Київ-Приват"	ВАТ	7 500 000		31.10.1991 р.	69
20	Кредитно-фінансова спілка "Експобанк"	ТОВ	10 500 000		26.12.1991 р.	75
21	Акціонерний банк "Старокиївський банк"	ЗАТ	6 000 000		31.12.1991 р.	79
22	Акціонерний банк "Олімпійська Україна"	ВАТ	13 550 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.01.1992 р.	81
23	Відкрите акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	ВАТ	16 000 000		30.01.1992 р.	83
24	Акціонерний комерційний банк "Альянс"	ВАТ	16 500 000		10.03.1992 р.	89
25	Акціонерний комерційний банк "Інтербанк"	ВАТ	23 000 000		23.03.1992 р.	93
26	Акціонерний поштово-пенсійний банк "Аваль"	ВАТ	160 000 000		27.03.1992 р.	94
27	Акціонерний комерційний банк "Славутич"	ВАТ	13 170 317		16.05.1992 р.	110
28	Відкрите акціонерне товариство Всеукраїнський Акціонерний Банк	ВАТ	30 008 205		02.07.1992 р.	120
29	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтинентбанк"	ВАТ	18 365 000		16.07.1992 р.	124
30	Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк (закрите акціонерне товариство)	ЗАТ	200 175 000		26.08.1992 р.	125

¹ Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню НБУ, опубліковано на сторінках 34—35.

банків України та перелік операцій, отримали ліцензію Національного банку України¹

За станом на 1 вересня 2001 р.

професора Н. Сологуб "Правопис назв українських банків", опублікованій у № 2 (2001 р.) "Вісника НБУ"). Зазначимо також, що банки, у яких обмежено операцію 5, не мають права відкривати нові рахунки "Ностро", а банки, у яких обмежено операцію 8, не мають права залучати та розміщувати депозити на міжбанківському ринку.

Юридична адреса	Номер ліцензії	Дата отримання ліцензії	Операції, на право здійснення яких комерційні банки отримали (втратили) ліцензію НБУ
м. Київ, пров. Рильський, 10	—	—	—
м. Київ, вул. Ковпака, 29	5	16.12.1999 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Госпітальна, 12	148	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,29,30; операції 27,29 — тільки для фізичних осіб
м. Київ, вул. Горького, 127	2	02.10.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Інститутська, 12-а, керівництво — вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	23	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	4	21.04.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Велика Житомирська, 24	144	25.07.2001 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.01.2002 р.
м. Київ, вул. П.Сагайдачного, 17	27	23.06.1998 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Жиянська, 27	45	10.07.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 5,18,23 та обмежено операції 17,20 до 20.11.2001 р.
м. Київ, просп. Перемоги, 41	138	20.06.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 6
м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	180	22.12.2000 р.	1,4,8,9,12,15,16,19,26,30
м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—	—
м. Київ, вул. Коцюбинського, 7-а	—	—	—
м. Київ, вул. Фізкультури, 9	33	20.06.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5; операція 1 — під контролем до 24.10.2001 р.; операція 3 — під контролем до 01.01.2002 р.
м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	—	—	—
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	107	27.07.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,28,29,30;
м. Київ, вул. Артема, 60	28	20.04.2001 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, вул. Лютеранська, 9/9	46	31.10.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, пров. Рильський, 10	38	01.06.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30;
м. Київ, вул. Володарського, 2/4	15	03.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30;
м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	130	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,26,29,30; обмежено операції 8,11,13,17,18,20,21,29; операції 1,3 — під контролем до 01.07.2002 р.
м. Київ, вул. Володимирська, 60 (кореспонденція — вул. Червоноармійська, готель "Спорт")	—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	132	22.06.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Відрадний, 73 (пошта — просп. Оболонський, 26)	97	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 5 до 20.11.2001 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Індустріальна, 27	102	15.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; операція 3 — під контролем до 01.07.2002 р.
м. Київ, вул. Лескова, 9	10	20.04.2001 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Фрунзе, 47	60	11.06.2001 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18 до 20.11.2001; обмежено операції 5,20
м. Київ, вул. Зоологічна, 5	35	20.01.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Воровського, 22	100	12.08.1999 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,17,18,20 до 25.01.2002 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, пров. Шевченка, 12	1	31.07.2000 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

31	Закрите акціонерне товариство "Український кредитний банк"	ЗАТ	26 815 775		30.10.1992 р.	127
32	Акціонерний комерційний банк "Мрія"	БАТ	13 544 467		11.11.1992 р.	128
33	Акціонерний комерційний банк "Український кредитно-торговий банк"	БАТ	18 095 700		10.12.1992 р.	133
34	Банк "Український капітал"	БАТ	14 284 750		25.12.1992 р.	138
35	Акціонерний комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	БАТ	60 000 000		29.12.1992 р.	139
36	Комерційний банк "Стоїк"	ТОВ	26 240 000		13.01.1993 р.	142
37	Акціонерний банк "Аллонж"	БАТ	50 000 000		29.01.1993 р.	148
38	Акціонерне товариство "ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	БАТ	20 000 000		10.02.1993 р.	149
39	Акціонерний комерційний "Торгово-Промисловий банк"	БАТ	4 869 500	Банк перебуває у стадії ліквідації	18.03.1993 р.	155
40	Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	БАТ	12 000 000		24.03.1993 р.	157
41	Закрите акціонерне товариство "Альфа-Банк"	ЗАТ	73 000 000		24.03.1993 р.	158
42	Міжнародний акціонерний комерційний банк "Християнський банк"	БАТ	50 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	160
43	ТОВ "Український промисловий банк"	ТОВ	24 900 000		21.04.1993 р.	164
44	Акціонерний комерційний банк харчової промисловості України "Укрхарчпромбанк" АК	БАТ	2 960 155	Банк перебуває у стадії ліквідації	28.04.1993 р.	165
45	Акціонерний банк "ДАМІАНА-БАНК"	ЗАТ	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	05.05.1993 р.	166
46	Комерційний акціонерний банк "ДЕНДІ"	БАТ	6 874 871	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.05.1993 р.	167
47	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний комерційний банк розвитку малого та середнього бізнесу "Антарес"	БАТ	13 000 000		18.05.1993 р.	168
48	Акціонерне товариство "КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА"	ЗАТ	22 261 000		19.05.1993 р.	169
49	Акціонерний комерційний банк "Київ"	БАТ	30 000 000		19.05.1993 р.	171
50	Комерційний банк "Хрещатик"	ТОВ	60 000 000		19.05.1993 р.	172
51	Державно-акціонерний спеціалізований імпорто-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	БАТ	25 000 000		11.06.1993 р.	175
52	Акціонерний комерційний банк "Аркада"	БАТ	34 744 042		23.06.1993 р.	177
53	Акціонерний банк "Укргазбанк"	БАТ	36 567 571		21.07.1993 р.	183
54	Іпотечний комерційний акціонерний банк	БАТ	2 350 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	10.08.1993 р.	189
55	Акціонерний комерційний банк "Східно-Європейський банк"	БАТ	27 500 000		27.08.1993 р.	195
56	Акціонерний банк "ЛАНБАНК"	БАТ	150 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.09.1993 р.	197
57	Фермерський земельний акціонерний банк	БАТ	7 355 590		21.09.1993 р.	198
58	Відкрите акціонерне товариство Банк "БІГ Енергія"	БАТ	50 000 000		29.09.1993 р.	199
59	Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	БАТ	5 635 000		22.10.1993 р.	202
60	Акціонерний банк "Укоопспілка"	БАТ	9 583 100		25.10.1993 р.	204
61	Акціонерний комерційний банк "Надра"	БАТ	33 700 000		26.10.1993 р.	205
62	Акціонерний банк "Національні інвестиції"	ЗАТ	15 000 000		09.11.1993 р.	210
63	Акціонерний банк "Діамант"	ЗАТ	100 000 000		17.11.1993 р.	212
64	Акціонерний комерційний банк "Юнекс"	БАТ	11 560 766		03.12.1993 р.	216
65	Акціонерний банк "МЕТА-БАНК"	ЗАТ	2 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	03.12.1993 р.	217
66	Товариство з обмеженою відповідальністю "Комерційний Індустріальний Банк"	ТОВ	25 082 166		03.12.1993 р.	219
67	Акціонерний банк "Синтез"	БАТ	26 000 000		24.12.1993 р.	221
68	Акціонерний банк "Авторитет"	БАТ	26 000 000		24.12.1993 р.	222
69	Акціонерний банк "Оболонь"	БАТ	1 860 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.01.1994 р.	227
70	Акціонерний комерційний банк "ОЛБанк"	ЗАТ	7 783 600		26.01.1994 р.	228

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, просп. Перемоги, 37	16	09.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Гоголівська, 22/24	79	01.03.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Щербачова, 35	25	26.10.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 25.11.2001 р.; обмежено операцію 5, операцію 16 обмежено до 16.11.2001 р.
м. Київ, просп. Перемоги, 67	26	29.03.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5; операції 1,3 — під контролем до 14.09.2001 р.
м. Київ, вул. Кловський узвіз, 9/2	7	04.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Червонозоряний, 51	72	15.03.2001 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; операція 1 — під контролем до 01.01.2002 р.
м. Київ, вул. Шота Руставелі, 5	181	11.07.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; операція 1 — під контролем до 12.12.2001 р.
м. Київ, вул. Гончара, 41	99	28.02.2001 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Дегтярівська, 8-а	—	—	—
(м. Київ, Русанівська набережна, 18)	154	20.06.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	61	15.02.2001 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.06.2003 р.; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 6	—	—	—
м. Київ, вул. Волоська, 18/17	67	19.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 07.05.2002 р.
м. Київ, вул. Бориса Грінченка, 1	—	—	—
м. Київ, вул. Воровського, 6	—	—	—
м. Київ, вул. Щорса, 15, корпус 1	—	—	—
м. Київ, вул. Лагерна, 38	161	13.08.2001 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 25.01.2002 р., на операцію 3 — до 27.04.2002 р.
м. Київ, вул. Володимирська, 23-а	111	15.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22	14	04.04.2000 р.	1,2,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	158	07.12.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; операція 1 — під контролем до 01.07.2002 р.
м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	26.12.2000 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,15,16,19,21,26,28,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 03.05.2002 р., на операцію 11 — до 25.01.2002 р.; обмежено операцію 28 до 25.01.2002 р.
м. Київ, вул. Суворова, 4/6	80	29.03.1999 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,26,28,29,30; операція 1 — під контролем до 01.09.2004 р.; обмежено операції 7,8
м. Київ, вул. Єреванська, 1 (пошта — вул. Пушкінська, 42/4)	123	04.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Межигірська, 83	—	—	—
м. Київ, вул. Патриса Лумумби, 21	51	01.02.2001 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 15.01.2002 р.
м. Київ, вул. Суворова, 9	—	—	—
м. Київ, вул. Предславинська, 28	109	17.11.2000 р.	1,3,4,8,9,10,12,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2001 р., на операцію 3 — до 12.12.2001 р., на операції 1,4 — до 01.01.2002 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Комінтерну, 15	41	11.05.2001 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Київ, просп. Возз'єднання, 15	114	27.06.2000 р.	1,4,8,9,10,12,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2001 р.
м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	17	23.06.1998 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,14,29 до 20.11.2001 р.; обмежено операції 8,13,21; операція 1 — під контролем до 01.01.2005 р.
м. Київ, вул. Артема, 15	21	30.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Володимирська, 54	78	09.03.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, Контрактова площа, 10-а	125	07.12.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; операція 3 — під контролем до 05.04.2002 р.
м. Київ, вул. Почайнинська, 38/44	56	04.08.1999 р.	1,3,4,8,9,10,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 3,13 до 29.12.2001 р., на операції 17,18,20,23 — до 25.01.2002 р.; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Мечникова, 18	—	—	—
м. Київ, вул. Воровського, 6	186	26.10.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. І.Кудрі, 5	30	25.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	53	21.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 13.07.2002 р.; обмежено операцію 5
м. Київ, Оболонський проспект, 26	—	—	—
м. Київ, вул. Марини Раскової, 19	11	22.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 13.07.2002 р., на операцію 5 — до 01.11.2001 р., на операцію 23 — до 20.11.2001 р.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

71	Відкрите акціонерне товариство "Універсальний Банк Розвитку та Партнерства"	BAT	25 000 227		26.01.1994 р.	229
72	Акціонерний комерційний банк "Форум"	BAT	32 203 500		31.01.1994 р.	231
73	Відкрите акціонерне товариство "Міжнародний комерційний банк"	BAT	35 041 000		31.01.1994 р.	234
74	Акціонерне товариство "Банк Велес"	BAT	15 000 000		18.03.1994 р.	239
75	Акціонерний комерційний банк "Росток Банк"	ZAT	8 542 270		25.03.1994 р.	240
76	Акціонерний банк "Експрес-Банк"	BAT	28 324 400		12.04.1994 р.	243
77	Акціонерний комерційний банк "ТК КРЕДИТ"	BAT	21 828 750		28.04.1994 р.	245
78	Акціонерний комерційний банк "Інтеграл"	BAT	24 500 000		30.09.1994 р.	250
79	Акціонерний банк "Еталон"	ZAT	21 000 000		29.06.1995 р.	252
80	Акціонерний комерційний банк "Національний кредит"	ZAT	10 085 250		31.01.1996 р.	255
81	Відкрите акціонерне товариство Акціонерний банк "Укргазпромбанк"	BAT	18 200 000		27.03.1996 р.	256
82	"Київський Міжнародний Банк"	ZAT	23 004 250	Банк перебуває у стадії ліквідації	17.04.1996 р.	257
83	Акціонерний банк "Київська Русь"	ZAT	16 030 000		30.05.1996 р.	258
84	Акціонерний Комерційний Банк "Сосьєте Женераль Україна"	ZAT	23 311 200		07.06.1996 р.	260
85	Акціонерний комерційний банк "Авіатекбанк"	ZAT	22 965 000		26.09.1996 р.	262
86	Акціонерний банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	BAT	29 680 000		30.12.1996 р.	264
87	Відкрите акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	BAT	59 000 000		20.05.1997 р.	266
88	Акціонерний Банк "Перший Інвестиційний Банк"	ZAT	15 900 340		20.06.1997 р.	267
89	"Акціонерний Банк Кредіт Свісс Фьорст Бостон (Україна)"	ZAT	28 275 000		05.08.1997 р.	268
90	Акціонерний комерційний банк "Банк Австрія Кредитанштальт Україна"	ZAT	21 160 000		02.09.1997 р.	269
91	Акціонерний банк "Андріївський"	ZAT	31 648 000		09.10.1997 р.	270
92	Акціонерний банк "ІНГ Банк Україна"	ZAT	47 749 875		15.12.1997 р.	271
93	Акціонерний комерційний "Промислово-фінансовий банк"	BAT	30 300 000		29.12.1997 р.	272
94	Акціонерний комерційний банк "Райффайзенбанк Україна"	ZAT	92 668 900		02.03.1998 р.	273
95	Акціонерний комерційний банк "Сітібанк (Україна)"	ZAT	50 000 000		11.05.1998 р.	274
96	Закрите акціонерне товариство "Мікрофінансовий Банк"	ZAT	47 679 000		28.12.2000 р.	276
97	Закрите акціонерне товариство "Комерційний банк НРБ-Україна"	ZAT	23 550 000		15.06.2001 р.	277
98	Закрите акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ZAT	15 000 000		30.07.2001 р.	278
Вінницька область						
—						
Волинська область						
99(1)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Діалогбанк"	ТОВ	29 000 000		04.01.1992 р.	80
100(2)	Комерційний банк "Західкомбанк"	ТОВ	17 077 000		11.03.1993 р.	153
101(3)	Банк Пекао (Україна) ЛТД	ТОВ	22 469 000		28.02.1997 р.	265
Дніпропетровська область						
102(1)	Акціонерний комерційний банк "Південкомбанк"	BAT	12 148 910		03.10.1991 р.	12
103(2)	Закрите акціонерне товариство комерційний банк "ПриватБанк"	ZAT	186 000 000		19.03.1992 р.	92
104(3)	Акціонерний комерційний банк "Новий"	ZAT	17 500 000		06.04.1992 р.	101
105(4)	Акціонерний комерційний банк "Причорномор'я"	BAT	14 666 600		21.04.1993 р.	163
106(5)	Акціонерний банк "Кредит-Дніпро"	ZAT	26 640 000		07.07.1993 р.	180
107(6)	Закрите акціонерне товариство акціонерний банк "Радабанк"	ZAT	14 800 000		03.12.1993 р.	220
108(7)	Комерційний банк "Земельний Капітал"	ТОВ	8 150 074		31.01.1994 р.	236
109(8)	Акціонерний комерційний банк "Прем'єрбанк"	ZAT	30 000 300		22.06.1994 р.	247
110(9)	Акціонерний комерційний банк "Технобанк"	ZAT	20 026 310		23.06.1994 р.	248
111(10)	Акціонерно-комерційний банк інвестування програм реконструкції і розвитку "ЗАВОДБАНК"	BAT	3 050 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.12.1994 р.	251
112(11)	Комерційний банк "Класик"	ТОВ	17 000 000		06.10.1995 р.	254
113(12)	Український Банк Міжнародного Співробітництва "Інвест-Кривбас Банк"	ZAT	6 671 000		18.10.1996 р.	263
Донецька область						
114(1)	Акціонерний банк "ІКАР-БАНК"	BAT	9 600 000		01.10.1991 р.	6
115(2)	Донецький акціонерний банк "Донвуглекомбанк"	BAT	2 300 000		01.10.1991 р.	7
116(3)	Макіївський акціонерний комерційний банк "ШАХТЕКОНОМБАНК"	BAT	2 450 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.10.1991 р.	8
117(4)	Акціонерно-комерційний банк "Капітал"	BAT	18 100 000		31.10.1991 р.	65

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Київ, вул. Попудренка, 52	140	02.08.2001 р.	1,4,8,9,12,13,15,16,19,26,28,30; операція 1 — під контролем до 01.01.2002 р.; операцію 8 обмежено
м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	62	22.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Київ, Контрактова площа, 4	91	31.07.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а	117	12.07.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,15,16,19,21,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,26,29,30 до 20.10.2001 р.
м. Київ, бул. І.Лепсе, 4	115	04.07.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	89	01.09.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; операція 1 — під контролем до 01.01.2002 р.; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 13.07.2002 р.
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	82	16.05.2000 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.03.2002 р.
м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	81	12.06.2000 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Вишгородська 51/1 (пошта — вул. Прорізна, 6)	57	22.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.03.2002 р.
м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	103	02.08.2001 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	24	11.07.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, бул. Л.Українки, 34	—	—	—
м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 52-б	19	28.02.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.10.2001 р.; операцію 5 обмежено
м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	40	25.09.2000 р.	1,4,5,8,9,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Київ, просп. Перемоги, 14	108	06.11.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, просп. Червонозоряний, 132	171	25.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30
м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	174	19.07.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Київ, просп. Червоних Козаків, 6	178	30.03.2001 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Червоноармійська, 34	179	23.06.1998 р.	4,8,9,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Київ, вул. Ярослав Вал, 14-а	185	29.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,15,16,17,18,19,20,21,22,23,25,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 25 до 20.11.2001 р.; обмежено операції 5,8
м. Київ, вул. Федорова, 4, корпус 21	183	29.11.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Комінтерну, 28	190	31.07.2000 р.	1,4,8,9,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	189	07.12.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Київ, вул. Вороського, 40	191	02.03.2001 р.	1,4,5,8,9,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Київ, вул. Сакаганського, 115	193	26.10.2000 р.	1,4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Київ, вул. Боженка, 86	195	29.01.2001 р.	1,4,8,9,11,12,13,14,15,16,19,20,21,22,27; операція 1 — під контролем до 01.02.2002 р.
м. Київ, вул. Володимирська, 46	—	—	—
м. Київ, вул. Нижньорківська, 81	197	22.08.2001 р.	4,8,9,10,12,16,19,30
—	—	—	—
—	—	—	—
м. Луцьк, вул. Коперника, 8	196	11.07.2001 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	71	23.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Луцьк, вул. Данила Галицького, 14	176	07.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
—	—	—	—
м. Дніпропетровськ, вул. Рогальова, 12	44	19.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 13,21 до 01.01.2002 р.
м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	22	10.10.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	11.08.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 33	88	22.12.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	70	04.11.1999 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 8
м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46/1	166	23.06.1998 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	113	07.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.01.2002 р.; обмежено операцію 5
м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 10	160	24.02.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, Набережна ім. Леніна, 29	153	24.07.2001 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Дніпропетровськ, просп. Калініна, 75	—	—	—
м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 39-а	110	29.09.2000 р.	1,4,8,9,10,12,16,19,26,30
Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, просп. К.Маркса, 28	177	24.04.2001 р.	1,4,8,9,10,12,15,16,19,26,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 28,29 до 20.11.2001 р.
—	—	—	—
м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	55	12.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 20.11.2001 р.; обмежено операцію 5
м. Донецьк, вул. Артема, 63	18	12.03.1999 р.	1,4,9,12,15,16,19,30; зупинено дію ліцензії на операції 9,12,15,16,19,30 до 20.09.2001 р.
Донецька обл., м. Макіївка, вул. Гаврилова, 3	—	—	—
м. Донецьк, вул. Артема, 110	122	15.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

118(5)	Акціонерний комерційний Банк "Азов-Банк"	BAT	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	31.10.1991 р.	67
119(6)	Закрите акціонерне товариство з іноземними інвестиціями та участю українського капіталу "Перший Український Міжнародний Банк"	ZAT	23 000 000		23.12.1991 р.	73
120(7)	Товариство з обмеженою відповідальністю Донецький комерційний біржовий банк "Донбіржбанк"	TOB	8 100 000		27.12.1991 р.	78
121(8)	Донецький Акціонерно-комерційний Міський Банк	ZAT	85 000 000		06.04.1992 р.	99
122(9)	Акціонерний банк "Донеччина"	BAT	27 160 000		19.05.1993 р.	170
123(10)	Акціонерно-комерційний "Промекономбанк"	BAT	21 700 019		25.08.1993 р.	194
124(11)	Акціонерний комерційний банк "Донкредитінвест"	ZAT	35 384 377		24.11.1993 р.	214
Житомирська область						
125(1)	Комерційний банк "АМАСКО"	TOB	3 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	01.04.1993 р.	161
Закарпатська область						
126(1)	Закарпатський акціонерний комерційний банк "Лісбанк"	BAT	762 823	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.10.1991 р.	14
127(2)	Товариство з Обмеженою Відповідальністю Комерційний банк "Коопінвестбанк"	TOB	10 500 000		16.12.1992 р.	135
Запорізька область						
128(1)	Акціонерний комерційний банк "Індустріалбанк"	BAT	13 411 260		16.10.1991 р.	36
129(2)	Акціонерний банк "АвтоЗАЗбанк"	BAT	14 101 518		21.10.1991 р.	43
130(3)	КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	BAT	24 012 787	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.10.1991 р.	44
131(4)	Акціонерний банк "Муниципальний"	BAT	11 700 000		21.10.1991 р.	45
132(5)	Акціонерний банк "Металург"	ZAT	9 850 580		12.07.1993 р.	182
133(6)	Акціонерне товариство "Наш банк"	BAT	16 942 000		17.11.1993 р.	211
Івано-Франківська область						
134(1)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Прикарпаття"	BAT	16 000 000		22.10.1991 р.	46
135(2)	Акціонерний комерційний банк "Західбудгазбанк"	BAT	9 504 720		22.10.1991 р.	47
Кіровоградська область						
—	—	—	—	—	—	—
АР Крим і м. Севастополь						
136(1)	Азово-Чорноморський комерційний банк "Азчеркомбанк"	TOB	100 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	24.10.1991 р.	52
137(2)	Акціонерний банк "Таврика"	BAT	41 351 500		24.10.1991 р.	53
138(3)	Комерційний акціонерний банк "Крим-банк"	ZAT	1 067 601	Банк перебуває у стадії ліквідації	25.10.1991 р.	54
139(4)	Акціонерний комерційний банк "Інтерконтбанк"	ZAT	2 500 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	13.12.1991 р.	71
140(5)	"ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	BAT	30 065 640		23.12.1991 р.	74
141(6)	Відкрите акціонерне товариство "ТММ-Банк"	BAT	16 000 000		20.01.1992 р.	82
142(7)	Акціонерний банк "Кримкредит"	ZAT	4 180 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.02.1992 р.	86
143(8)	Кримський Комерційний церковний банк "ККЦБ"	TOB	200 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	07.05.1992 р.	108
144(9)	АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	BAT	16 032 000		22.06.1992 р.	118
145(10)	Акціонерний банк "Абсолют"	ZAT	2 430 200	Банк перебуває у стадії ліквідації	26.11.1993 р.	215
146(11)	Комерційний банк "Крим юрт"	TOB	2 126 890	Банк перебуває у стадії ліквідації	20.01.1994 р.	225
147(12)	Акціонерний Банк "Морський"	BAT	14 852 275		17.05.1994 р.	246
148(13)	Акціонерно-Комерційний Банк "ЯЛТАБАНК"	ZAT	2 400 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	09.07.1996 р.	261
Луганська область						
149(1)	Акціонерний банк "Український комунальний банк"	BAT	15 000 000		10.08.1993 р.	187
150(2)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Східно-промисловий комерційний банк"	TOB	10 000 000		13.09.1995 р.	253
Львівська область						
151(1)	Акціонерно-комерційний "Електрон Банк"	BAT	12 000 000		10.10.1991 р.	25
152(2)	Відкрите акціонерне товариство "Селянський комерційний банк "Дністер"	BAT	22 000 000		14.10.1991 р.	27
153(3)	Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ZAT	7 805 338		14.10.1991 р.	28
154(4)	Комерційний банк "ГАЛС"	TOB	604 422	Банк перебуває у стадії ліквідації	14.10.1991 р.	30
155(5)	"Акціонерне товариство "Західно-Український Комерційний Банк"	BAT	75 086 669		31.03.1992 р.	96

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Донецька обл., м. Маріуполь, просп. Леніна, 35	—	—	—
м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	8	07.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Донецьк, просп. Миру, 59	145	05.06.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30
м. Донецьк, бул. Пушкіна, 20	85	25.05.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Донецьк, вул. Артема, 125	104	29.12.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Донецьк, Ленінський просп., 4	182	31.05.2000 р.	1,4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Донецьк, просп. Титова, 8-б	155	29.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; обмежено операцію 5
Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Нізгурецька, 16	—	—	—
м. Ужгород, вул. Волошина, 52	—	—	—
м. Ужгород, вул. Гойди, 10	105	13.07.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,29; зупинено дію ліцензії на операції 17,18 до 20.12.2001 р.
м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	126	05.06.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Запоріжжя, просп. Леніна, 8	106	28.04.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Запоріжжя, вул. Кремлівська, 8	—	—	—
м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 60-б	84	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	69	17.10.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Запоріжжя, вул. Добролюбова, 22	42	09.07.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 3
м. Івано-Франківськ, вул. Василянок, 48	96	25.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 67	101	31.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
—	—	—	—
м. Феодосія, вул. Р.Люксембург, 4	—	—	—
м. Севастополь, вул. Реліна, 1	167	19.03.2001 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Сімферополь, вул. Крилова, 37	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Гоголя, 9/16	—	—	—
м. Сімферополь, вул. К.Лібкнехта, 5	120	21.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Севастополь, пл. Нахімова, 2	187	15.02.2001 р.	1,4,8,9,10,11,12,14,15,16,19,21,22,26,28,29,30
м. Сімферополь, вул. Куйбишева, 60/24	—	—	—
м. Севастополь, вул. Леніна, 25	—	—	—
м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	164	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 14-а	—	—	—
м. Сімферополь, вул. К.Маркса, 30/9	—	—	—
м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	168	09.06.2000 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Ялта, вул. Руданського, 8	—	—	—
м. Луганськ, вул. В.В.Шевченка, 18-а	149	28.03.2000 р.	1,4,7,8,9,10,12,13,14,15,16,19,21,22,26,27,28,29,30
м. Луганськ, вул. Радянська, 83	77	04.04.2000 р.	1,3,4,8,9,10,12,15,16,19,26,30
м. Львів, вул. Грабовського, 11	31	26.03.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Львів, вул. Переяславська, 6-а	94	31.08.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Львів, вул. Сербська, 1	54	15.03.2000 р.	1,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30
м. Львів, вул. Зелена, 149-а	—	—	—
м. Львів, вул. Сахарова, 78	43	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

Миколаївська область						
156(1)	Миколаївський Комерційний акціонерний банк розвитку промисловості і соціальної сфери України (Миккомбанк)	ВАТ	398 003	Банк перебуває у стадії ліквідації	29.04.1992 р.	105
Одеська область						
157(1)	Закрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Одеса-Банк"	ЗАТ	15 000 000		17.10.1991 р.	38
158(2)	Акціонерний комерційний банк "ПОРТО-ФРАНКО"	ВАТ	9 812 510		17.10.1991 р.	39
159(3)	Акціонерний комерційний банк "Інвестбанк"	ЗАТ	13 130 000		31.03.1992 р.	95
160(4)	Комерційний банк "ФЕБ"	ТОВ	7 500 000		29.01.1993 р.	147
161(5)	Комерційний банк "Місто Банк"	ТОВ	10 026 000		23.07.1993 р.	184
162(6)	Акціонерний комерційний банк "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК"	ВАТ	23 816 000		05.11.1993 р.	207
163(7)	Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ" у вигляді акціонерного товариства закритого типу	ЗАТ	33 910 000		03.12.1993 р.	218
164(8)	Акціонерний комерційний банк "Фінбанк"	ВАТ	16 000 000		24.12.1993 р.	223
165(9)	Комерційний банк "Контакт Банк"	ТОВ	22 832 510	Банк перебуває у стадії ліквідації	02.02.1994 р.	238
166(10)	Акціонерний комерційний банк "ІМЕКСБАНК"	ВАТ	36 000 000		29.03.1994 р.	241
Полтавська область						
167(1)	Полтавський акціонерний банк "Полтава-банк"	ВАТ	19 260 000		16.10.1991 р.	37
168(2)	Акціонерний комерційний банк "МТ-Банк"	ВАТ	54 354 020		27.12.1991 р.	77
169(3)	Відкрите акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "АВТОКРАЗБАНК"	ВАТ	19 260 000		07.07.1993 р.	179
Рівненська область						
170(1)	Комерційний банк "Зоря"	ТОВ	2 803 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	27.05.1992 р.	115
171(2)	Комерційний банк "Княжий"	ТОВ	6 300 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	08.04.1994 р.	242
Сумська область						
—	—	—	—	—	—	—
Тернопільська область						
172(1)	Відкрите акціонерне товариство "Банк Універсальний"	ВАТ	55 000 000		20.01.1994 р.	226
Харківська область						
173(1)	Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	ВАТ	90 000 000		28.10.1991 р.	57
174(2)	Східно-український енергетичний банк "Мегабанк"	ВАТ	26 572 769		28.10.1991 р.	58
175(3)	Акціонерний комерційний регіональний банк "Регіон-банк"	ЗАТ	15 000 000		28.10.1991 р.	59
176(4)	Акціонерно-комерційний РЕАЛ БАНК	ВАТ	19 303 600		29.10.1991 р.	60
177(5)	Харківський акціонерний комерційний Земельний банк	ВАТ	15 000 000		29.10.1991 р.	61
178(6)	"Акціонерний Східно-Український Банк "Грант"	ЗАТ	10 000 000		29.10.1991 р.	62
179(7)	Акціонерний комерційний банк "Базис"	ВАТ	10 000 000		15.04.1992 р.	103
180(8)	Акціонерний комерційний банк "Меркурій"	ВАТ	18 500 000		18.11.1992 р.	129
181(9)	Акціонерний банк "Факторіал-Банк"	ВАТ	15 111 519		01.12.1992 р.	131
182(10)	Інвестиційно-комерційний акціонерний банк "Ера"	ВАТ	6 476 776	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.01.1993 р.	144
183(11)	Акціонерний комерційний банк "Європейський"	ВАТ	13 420 940		03.03.1993 р.	152
184(12)	Акціонерний комерційний банк "Український банк торгового співробітництва"	ВАТ	18 000 000		23.03.1993 р.	156
185(13)	Акціонерно-комерційний банк "Золоті ворота"	ВАТ	24 000 000		18.08.1993 р.	193
Херсонська область						
—	—	—	—	—	—	—
Хмельницька область						
—	—	—	—	—	—	—
Черкаська область						
—	—	—	—	—	—	—
Чернігівська область						
186(1)	Акціонерний банк "Приватінвест"	ВАТ	10 700 000		30.10.1991 р.	64
187(2)	Комерційний акціонерний банк "Демарк"	ВАТ	9 345 000		10.07.1992 р.	122
188(3)	Акціонерний інвестиційний селянський банк "АгроІНВЕСТбанк"	ВАТ	1 290 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	04.12.1992 р.	132
189(4)	Акціонерний комерційний "Євробанк"	ВАТ	6 000 000	Банк перебуває у стадії ліквідації	21.01.1993 р.	145
190(5)	Акціонерний комерційний банк "ПОЛКОМБАНК"	ЗАТ	12 678 000		18.08.1994 р.	249
Чернівецька область						
191(1)	Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Буковина"	ТОВ	7 500 000		21.05.1992 р.	114

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

м. Миколаїв, вул. Р.Люксембург, 52	—	—	—
м. Одеса, просп. Адміральський, 33-а	159	07.12.2000 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2001 р.
м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	129	15.09.2000 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 11,17,18,22 до 20.11.2001 р.; обмежено операції 13,21 до 25.09.2001 р.
м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	98	24.05.2000 р.	1,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	143	23.06.1998 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,26,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2001 р., на операції 11,13,29 — до 01.01.2002 р.; обмежено операції 8,9
м. Одеса, вул. Фонтанська Дорога, 11	194	19.04.2000 р.	1,4,8,9,10,12,16,19,26
Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	66	06.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Одеса, Французький Бульвар, 10	65	24.05.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4	121	21.03.2001 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2001 р., на операцію 3 — до 01.01.2002 р.
м. Одеса, вул. Прохорівська, 45	—	—	—
м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 8-а	157	30.11.2000 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30
м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	73	29.08.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 3 до 01.01.2002 р.; обмежено операцію 5
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Леніна, 18/14	142	06.06.2000 р.	1,2,3,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	147	06.06.2000 р.	1,2,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
Рівненська обл., с. Зоря, вул. Сморгівська, 45	—	—	—
м. Рівне, вул. Кавказька, 9-а	—	—	—
—	—	—	—
м. Тернопіль, вул. Білецька, 1-а	92	18.06.2001 р.	1,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30
м. Харків, просп. Московський, 60	75	15.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Артема, 30	163	31.08.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Дарвіна, 4	32	12.06.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 25.01.2002 р.; обмежено операцію 5
м. Харків, просп. Леніна, 60-а	20	27.07.1999 р.	1,2,3,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операцію 23 до 25.01.2002 р.; обмежено операції 8,13
м. Харків, вул. Чернишевського, 4	49	01.08.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Данилевського, 19	6	31.08.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Сумська, 88	34	29.05.2000 р.	1,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,19,21,26,27,28,29,30
м. Харків, вул. Полтавський Шлях, 123	165	16.08.2001 р.	1,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Римарська, 32	37	23.06.2001 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Харків, вул. Академіка Павлова, 120	—	—	—
м. Харків, Червоношкільна Набережна, 24	90	31.08.2000 р.	1,4,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; зупинено дію ліцензії на операції 17,18,20 до 20.11.2001 р.
м. Харків, вул. Клочківська, 3	68	15.03.2001 р.	1,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 1,5
м. Харків, просп. Леніна, 36	83	11.04.2000 р.	1,4,5,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
—	—	—	—
—	—	—	—
—	—	—	—
м. Чернігів, вул. Серьожникова, 6	133	30.08.2001 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30; обмежено операцію 5
м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	47	23.06.1998 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,26,27,28,29,30; обмежено операції 5,8
м. Чернігів, вул. Т.Шевченка, 103	—	—	—
м. Чернігів, вул. Леніна, 32	—	—	—
м. Чернігів, вул. Київська, 3	152	07.02.2000 р.	1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,26,27,28,29,30
м. Чернівці, вул. Шкільна, 1	175	17.08.2001 р.	1,4,7,8,9,10,12,26,28,30

Перелік операцій, які підлягають ліцензуванню Національним банком України

За станом на 1 вересня 2001 р.

№ операції	Назва операції	Кількість банків, які одержали ліцензію на проведення операції
1	Касове обслуговування клієнтів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	151 12 1
2	Перевезення грошово-валютних цінностей та інкасація грошових коштів	59
3	Відповідальне збереження цінностей клієнтів банку <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	106 9 16
4	Ведення рахунків клієнтів (резидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	153 1
5	Відкриття та ведення рахунків банків-кореспондентів (резидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено та зупинено водночас</i>	110 48 3 3
6	Проведення операцій з касового виконання Державного бюджету України, в тому числі ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків державних позабюджетних фондів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	6 1
7	Проведення операцій з касового виконання місцевого бюджету, ведення бюджетних рахунків клієнтів та рахунків місцевих позабюджетних фондів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	62 1
8	Залучення і розміщення кредитів та депозитів на міжбанківському ринку <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	152 19
9	Кредитування юридичних і фізичних осіб та фінансовий лізинг <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	153 1 1
10	Факторинг	144
11	Вкладення коштів у статутні фонди інших юридичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	134 1 6
12	Залучення депозитів юридичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	153 1
13	Залучення депозитів фізичних осіб <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	135 5 2
14	Емісія цінних паперів <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	130 1
15	Ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) у іноземній валюті та клієнтів-нерезидентів у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	147 1
16	Неторговельні операції з валютними цінностями <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	150 1 1
17	Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) у іноземній валюті <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	132 2 10
18	Ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	132 1 11
19	Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України в іноземній валюті та здійснення операцій за ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	150 1
20	Відкриття кореспондентських рахунків у банках (нерезидентах) в іноземній валюті та здійснення операцій за ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	134 3 7
21	Залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	138 4

22	Залучення та розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	127 1
23	Валютні операції на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	76 8
24	Операції з банківськими металами на валютному ринку України	17
25	Операції з банківськими металами на міжнародних ринках <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	4 1
26	Фінансування капітальних вкладень за дорученням власників або розпорядників інвестованих коштів <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	138 1
27	Видача поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i>	132 1
28	Купівля, продаж цінних паперів та операції з ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	136 1 3
29	Управління грошовими коштами та цінними паперами за дорученням клієнтів <i>Кількість банків, у яких цю операцію обмежено</i> <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	143 2 6
30	Купівля, продаж державних цінних паперів та операції з ними <i>Кількість банків, у яких цю операцію зупинено</i>	150 2

Банки, вилучені з Реєстру банків, їх філій та представництв, валютних бірж (1991—2001 рр.)

За станом на 1 вересня 2001 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	"ЗАХІДКООПБАНК"	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
7	"АГРОПОСТАЧБАНК"	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ № 80 від 27.09.1993 р.
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	"СУМИ-БАНК"	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 3 від 05.01.1994 р.
11	"ПРИКАРПАТТОРГБАНК"	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
12	"ЕКОМЕДБАНК"	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 19 від 02.02.1994 р.
13	"БЛАГОБАНК"	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 26 від 08.02.1994 р.
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 27 від 08.02.1994 р.
15	"УНІВЕРСАЛБАНК"	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 28 від 08.02.1994 р.
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ № 111 від 09.06.1994 р.
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	"ЕЛБІМБАНК"	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
22	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
23	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
24	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р.
25	"БУКООПБАНК"	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСПІЛКА"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	"ДНІПРОБАНК"	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ № 82 від 09.07.1996 р. (Рішення зборів)
29	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
30	АКБ "ПРУТ і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

КОМЕРЦІЙНІ БАНКИ

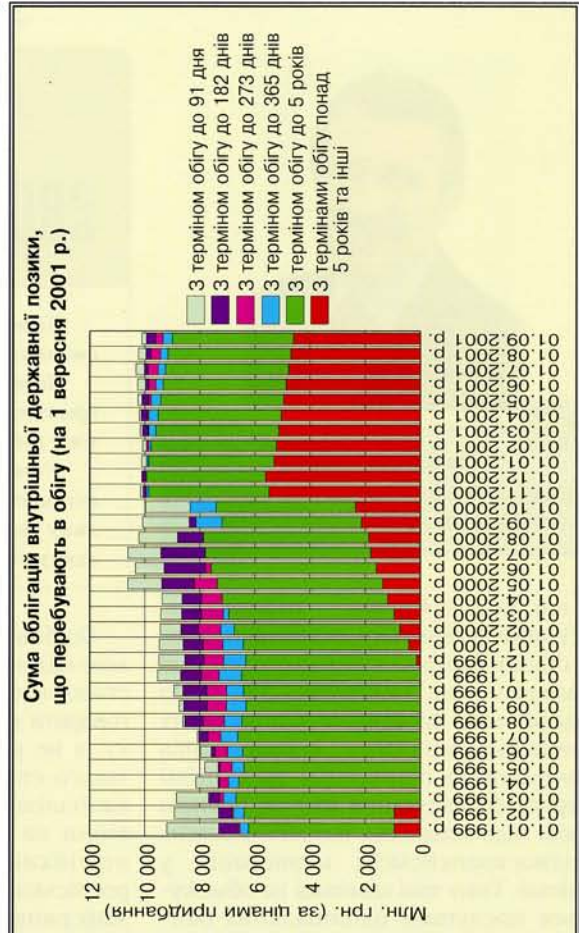
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 187 від 26.12.1996 р.
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 188 від 26.12.1996 р.
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 20 від 30.01.1997 р.
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 28 від 27.02.1997 р.
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 54 від 27.03.1997 р.
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 55 від 27.03.1997 р.
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 56 від 27.03.1997 р.
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 57 від 27.03.1997 р.
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 58 від 27.03.1997 р.
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 95 від 24.04.1997 р.
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 135 від 03.07.1997 р.
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 261 від 30.10.1997 р.
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 306 від 06.03.1998 р.
44	АКБ "РОСЬ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 325 від 13.03.1998 р.
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 326 від 13.03.1998 р.
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 345 від 26.03.1998 р.
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 347 від 26.03.1998 р.
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 365 від 16.04.1998 р.
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 393 від 25.06.1998 р.
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 394 від 25.06.1998 р.
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 400 від 30.07.1998 р.
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 401 від 30.07.1998 р.
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 402 від 05.08.1998 р.
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 417 від 25.09.1998 р.
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 437 від 27.11.1998 р.
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 438 від 27.11.1998 р.
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 449 від 18.12.1998 р.
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 450 від 31.12.1998 р.
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 455 від 29.01.1999 р.
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 474 від 01.04.1999 р.
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 481 від 01.04.1999 р.
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 489 від 17.05.1999 р.
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 509 від 14.06.1999 р.
64	АБ "РЕЗИДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 512 від 30.06.1999 р.
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 528 від 30.07.1999 р.
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 559 від 30.08.1999 р.
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 576 від 30.09.1999 р.
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 579 від 22.10.1999 р.
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 580 від 22.10.1999 р.
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 39 від 08.02.2000 р.
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 40 від 08.02.2000 р.
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 70 від 22.03.2000 р.
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 71 від 22.03.2000 р.
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 130 від 04.05.2000 р.
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 131 від 04.05.2000 р.
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 133 від 16.05.2000 р.
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 228 від 04.08.2000 р.
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 347 від 08.12.2000 р.
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 65 від 27.03.2001 р.
80	КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 120 від 07.06.2001 р.
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 121 від 07.06.2001 р.
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 122 від 07.06.2001 р.
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 204 від 29.08.2001 р.
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань банківського нагляду № 205 від 29.08.2001 р.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків НБУ Олена Сілецька.

Ринок державних цінних паперів України у серпні 2001 р.

Номер аукціону	Дата проведення аукціону	Пропозиція						Результати аукціону			
		Виставлено облігацій, шт.	Номинал облігацій, грн.	Проголошена ставка дохідності, %	Термін погашення облігацій	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.	Відсічна дохідність, %	Середньо-зважена дохідність, %		
57	01.08.2001 р.	16 000	1 000	—	31.10.2001 р.	16 000	15 378.08	16.00	16.00		
58	01.08.2001 р.	17 000	1 000	—	30.01.2002 р.	17 000	15 654.62	17.00	17.00		
59	08.08.2001 р.	8 000	1 000	—	07.11.2001 р.	200	192.23	16.00	16.00		
60	08.08.2001 р.	—	1 000	—	06.02.2002 р.	0	—	17.00	0.00		
61	15.08.2001 р.	—	1 000	—	14.11.2001 р.	0	—	16.00	16.00		
62	15.08.2001 р.	—	1 000	—	13.02.2002 р.	0	—	17.00	17.00		
63	22.08.2001 р.	11 000	1 000	—	14.11.2001 р.	11 000	10 604.11	16.00	16.00		
64	22.08.2001 р.	—	1 000	—	20.02.2002 р.	5 050	4 650.34	17.00	17.00		
65	22.08.2001 р.	—	1 000	—	19.02.2003 р.	0	—	19.00	0.00		
66	29.08.2001 р.	16 000	1 000	—	28.11.2001 р.	0	—	16.00	16.00		
67	29.08.2001 р.	17 000	1 000	—	27.02.2002 р.	0	—	17.00	17.00		
Разом		X	X	X	X	49 250	46 479.38	X	X		

Період	Розміщено облігацій, шт.	Залучено коштів до бюджету, тис. грн.
Січень	0	0.00
Лютий	234 639	217 787.42
Березень	51 964	48 192.95
I квартал	286 603	265 980.37
Квітень	52 811	50 150.43
Травень	88 000	82 713.54
Червень	67 000	61 737.13
II квартал	207 811	194 601.10
I півріччя	494 414	460 581.48
Липень	33 435	31 445.52
Серпень	49 250	46 479.38
Вересень	0	0.00
III квартал	82 685	77 924.90
Жовтень	0	0.00
Листопад	0	0.00
Грудень	0	0.00
IV квартал	0	0.00
Усього з початку року	577 099	538 506.38

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Тенденції розвитку європейського фондового ринку

Олександр Шаров

Професор Тернопільської академії народного господарства. Доктор економічних наук

Європейський фондовий ринок нині перебуває на дуже важливому — визначальному — етапі розвитку.

Важкі часи, зумовлені азійсько-російською кризою 1998 року і посилені крахом британського інвестиційного фонду Long Term Capital Management, уже відійшли в історію.

У статті доктора економічних наук Олександра Шарова аналізуються основні тенденції розвитку загальноєвропейського фондового ринку. Особливу увагу приділено процесу консолідації ринкової інфраструктури. Розглянуто першочергові завдання розвитку вітчизняного фондового ринку.

Нині Західна Європа — найдинамічніший регіон світу, економічне зростання якого до кінця цього року, за прогнозом, має досягнути 2.5%, тобто більше, ніж зростання Сполучених Штатів Америки (2.0%)¹. За таких темпів економічного піднесення традиційні джерела фінансування вже не повною мірою задовольняють потреби великих західноєвропейських корпорацій у капіталі. Тому такі компанії не обмежуються послугами національних банківських систем і, покладаючись на свій високий кредитний рейтинг, залучають дешевші фінансові ресурси шляхом емісії цінних паперів. Зростання попиту з боку емітентів, збільшення пропозиції в результаті інтеграції національних ринків країн Європейського Союзу, а також конкуренція (як наслідок відкритості та глобалізації економіки) створюють нові можливості на фондовому ринку, сприяють його подальшому розвитку.

Зауважимо, що для загальноєвропейського фондового ринку визначальними є не кількісні, а якісні показники, залежні від рівня розвитку економічних відносин, технологій, законодавчої бази та від інших факторів. Зважаючи на це, внутрішні європейські фондові ринки можна було б поділити на три види:

- *розвинуті*, до яких належать передусім Великобританія, Швейцарія, Австрія, Німеччина та інші країни Європейського Союзу;

- *конвергуючі*, зокрема Греція (яка нині переживає своєрідний фондовий бум), Туреччина (незважаючи на її нинішню фінансову кризу) та країни, які досягнули успішних результатів ринкових реформ, — Польща, Угорщина, Чехія і певною мірою Словаччина;

- *виникаючі ринки*.

Особливість останніх пояснюється самою назвою. Вони перебувають у стадії становлення, тож щодо них коректніше говорити у контексті перспектив розвитку, а не реального поступу. Причини такого стану різні: недостатній рівень капіталізації у країнах Балтії, триваючі війни на Балканах, спекулятивний і нестійкий характер доволі великого російського ринку, відсутність справжніх ринкових реформ у інших східноєвропейських країнах (зокрема в Україні).

Фондові ринки європейських країн із перехідною економікою також поділяють на три групи.

Перша (Чехія, Словаччина, Болгарія, Литва, Румунія, Югославія) утворилася в ході масової приватизації та подальшої концентрації капіталу в результаті укладення угод на вторинному ринку.

Ринки другої групи (Хорватія, Естонія, Латвія, Польща) створювалися поступово — шляхом первинних публічних пропозицій емітованих акцій із доволі високою ліквідністю.

Третя група, до якої, зокрема, входять Росія й Україна, теж утворилася внаслідок масової приватизації, яка, однак, не характеризувалася таким же масовим випуском акцій на фондових ринках. Натомість застосовувалися різні "пільгові схеми" розповсюдження акцій між членами виробничих колективів, що давало змогу їхнім керівникам чи посередникам концентрувати у себе контрольні пакети, які згодом були перепродані зацікавленим місцевим та іноземним інвесторам. На ринках цього типу і нині переважають різноманітні "тіньові" схеми, тоді як на організованих обертається лише незначна частка корпоративних цінних паперів.

Слід зауважити, що останнім часом

окремі виникаючі ринки прискорили своє наближення до західноєвропейських стандартів функціонування, причому базуючись на міцному підмурівку національної економіки. Щоправда, лише в трьох європейських країнах із перехідною економікою співвідношення обсягу продажу на фондовому ринку та загальної капіталізації порівнюване із західноєвропейськими показниками: в Угорщині він становить 93%, у Чехії — 81, у Польщі — 69%. Нагадаємо, що, скажімо, в Німеччині зазначений показник сягає 167%, у Португалії — 127%. Очевидно, така нерівномірність розвитку певною мірою ускладнює структуру загальноєвропейського ринку.

Зрозуміло, локомотивом європейського фінансового ренесансу є все-таки ринок країн Євросоюзу. Як відомо, для нього нині характерна настирна присутність заокеанських конкурентів, які вже переходять від принципу "мислити локально, діяти глобально" до іншого принципу: "і мислити глобально, і діяти глобально". Оскільки американські інвестиційні банки та компанії охоплюють своїми операціями всю Європу, європейцям, котрі, як і раніше, концентрують увагу переважно на внутрішніх ринках, конкурувати з ними важко. Останнім часом європейські лідери інвестиційного бізнесу наростили "м'язи" за рахунок дрібніших, але вельми активних і досвідчених американських банків і компаній. Так, у червні 1999 року Deutsche Bank купив за 10 млрд. доларів нью-йоркський Bankers Trust, який контролює міжбанківський ринок інвестиційних операцій, а потому оголосив про намір об'єднатися (з метою глобалізації своїх операцій) із трьома інвестиційними компаніями групи Lazard. Швейцарський Credit Suisse

¹ Business Week/Polka. — 2001. — Czerwiec. — P. 2.

First Boston придбав у минулому році американську брокерську компанію Donaldson, Lufkin & Jenrette. Ще один швейцарський банк — Union Bank of Switzerland улітку 2000 року засвідчив свої інвестиційні наміри придбанням однієї з найбільших американських інвестиційних компаній — Paine Webber. Однак навіть ці європейські “важкоатлети” (мабуть, крім CSFB) за розміром здійснюваних операцій не можуть зрівнятися з американськими гігантами — трійкою інвестиційних банків-трильйонерів Goldman Sachs, Morgan Stanley Dean Witter і Merrill Lynch.

Навздогін за лідерами у похід “за товаром” на американський ринок вирушили інші європейські фінансові установи. Вони дивляться за океан не лише з надією переманити до себе висококваліфікованих фахівців, а й із наміром заволодіти великими компаніями — інвестиційними менеджерами. Ось лише кілька свіжих прикладів: американські компанії Pimco і Nicholas-Applegate придбала німецька — Allianz, Pioneer — італійська Unicredito Italiano, Nvest — французька Caisse des Depots, United Assets Management — британська Old Mutual, Alleghany Assets Management — голландський банк ABN Amro.

Американські конкуренти також не ликом шиті. Вони розуміють, що невдовзі найгостріша боротьба точитиметься за європейського інвестора, і діють відповідно. Так, американський інвестиційний банк Morgan Stanley нещодавно придбав Quilter — британського управляючого фондами — та іспанську брокерську компанію AB Aseores.

Примітно, що багато банків (серед них — німецький DresdnerBank та французький Societe Generale) вважають, що нині треба не лише нарощувати обсяги операцій (цілком розумно міркуючи, що американців тут уже не наздогнати), а передусім удосконалити свою стратегію поведінки на ринку. У Європі, наприклад, перспективною (і звичною для банкірів Старого Світу) є сфера фінансового обслуговування середніх сімейних компаній. Тож європейські інвестиційні менеджери (банки і спеціалізовані компанії) дедалі більшу

увагу приділяють інвесторам, які оперують ліквідними коштами в обсязі від 100 тис. до 500 тис. доларів США, робота з якими ще не так давно вважалася нерентабельною. Особливий інтерес до цих інвесторів нині виявляє тандем у складі інвестиційної компанії Merrill Lynch і Гонконгівсько-Шанхайської банківської корпорації.

Схоже, фінансова рівновага між Старим і Новим Світом поступово відновлюється. Причому не так унаслідок ослаблення позицій заокеанських фінансистів, як завдяки розширенню можливостей їхніх європейських конкурентів. У сучасній Європі все більше людей, які мають “зайві” гроші й готові ризикнути ними заради ще вищих

менеджмент. Похідним результатом цього процесу є безпрецедентний інтерес найбільших інвесторів до акцій приватних компаній, які не котируються на біржах. Уперше його сплеск було зафіксовано в тридцятих роках минулого сторіччя, що засвідчує звіт британської урядової комісії “Myners report”.

Зазначене явище можна трактувати як частковість загальної тенденції: на зміну домінуванню інвестицій у державні та корпоративні облигації (які на кінець 1999 року становили 55% від усіх вкладень²) приходять вкладення в корпоративні акції. Обсяг міжнародних емісій акцій у Європі збільшився позаторік на 66%, сягнувши суми, еквівалентної майже 83 млрд. доларів США. Це більше половини обсягу всесвітньої емісії акцій³.

Наприклад, у Німеччині за три останні роки минулого століття кількість інвесторів, які вклали свої кошти в акції корпорацій, збільшилася з 8.2 млн. до 11.3 млн. осіб (а це 18% дорослого населення країни). Тенденція до зростання обсягу інвестицій в акції характерна для всього Заходу. Так, якщо в 1996 році європейці вклали в них близько 1.9 трлн. євро, то на кінець 1999 року ця сума сягнула 3.6 трлн. євро, або 3.4 трлн. доларів США. Обсяг же інвестицій в облигації зменшився з 1.3 трлн. євро в 1996 р. до майже 1.1 трлн. євро в 1999 р. За прогнозом фахівців американського банку JP Morgan, у найближчі

роки зазначена тенденція посилиться, і можна очікувати, що в 2004 році загальна сума вкладень у облигації не перевищуватиме трильйон євро; водночас вкладення в акції сягнуть 6.3 трлн. євро. Цього буде досягнуто в основному за рахунок збільшення обсягу інвестицій в акції (з 2 трлн. в 1999 р. до 4 трлн. в 2004 р.) з боку спільних фондів⁴.

статків. Із 7 млн. мільйонерів світу 2.2 млн. мешкають у Європі. На західну частину континенту припадає чверть усіх індивідуальних інвестиційних фондів, обсяг яких перевищує 1 млн. доларів. Одна з причин зростання таких фондів пов'язана з масовою ліквідацією (продажем) сімейних підприємств представниками нового покоління (в Німеччині їх називають “erbgeneration”, тобто “спадкоємцями”), для яких зручніше вкласти успадковані гроші в чужий бізнес, аніж самим займатися такою клопітною справою, як корпоративний

² FT, 20.01.2000, p. 23 — Settlement system needs one clear vision by V.Boland.

³ FT, 28.01.2000, FT Survey, p. 1 — Looking strong on the back of golden year by W.Lewis and Ch.Pretzlik.

⁴ FT, 26.01.2001, Europe reinvented. Separate section., p. 12, Europe places its bets on the equity culture by S.Targett.

Активізація “роздрібних інвесторів”, які, однак, надають перевагу більш захищеним формам інвестицій (передусім вкладенням у спільні фонди чи в конвертовані акції) спричиняється до ще одного явища. Якісний розвиток фондового ринку значною мірою характеризується збільшенням обсягів і розширенням спектра операцій із похідними інструментами — деривативами. До них різноманітні інвестиційні фонди та компанії часто вдаються з метою диверсифікації своїх ризиків.

Вартість деривативів є похідною від інших ринкових інструментів — процентних ставок за урядовими облигаціями, кредитами тощо. Хоча деякі біржі ще практикують торгівлю деривативами на власних майданчиках, останнім часом дедалі більшого поширення набуває позабіржова торгівля ними. Прикладом можуть слугувати системи позабіржової торгівлі *Londex* і *Swapswire*, які розпочали роботу внішнього року. Засновниками останньої, крім низки американських інвестиційних компаній, є також європейці — німецький *Deutsche Bank*, швейцарські *UBS Warburg* і *Credit Suisse First Boston*, французький *BNP Paribas*. У рамках системи *Swapswire* Лондонська клірингова палата виконує функції центрального контрагента (ЦКА) під час торгівлі на таких майданчиках, як Міжнародна біржа фінансових ф'ючерсів, Лондонська біржа металів і Міжнародна нафтова біржа. Можливо, до роботи *Swapswire* будуть підключені розрахункові системи *Euronext* і *Tradepoint*, а також французькі ринки ф'ючерсів та опціонів. За таких обставин *Swapswire* стане найбільшим у Європі ЦКА.

Наявність центрального контрагента для розрахунків за операціями з деривативами для Європи не новина (на відміну від розрахунків за результатами торгівлі акціями та іншими цінними паперами). ЦКА передбачає, що партнери розраховуватимуться не прямо, а через клірингову палату, а отже, торговці можуть не турбуватися про кредитоспроможність своїх контрагентів. Зрозуміло, чим більше ринків, на яких застосовується механізм ЦКА, тим більше користувачів мають змогу відкривати свої позиції на інших ринках і завдяки цьому економити страховий капітал. Окрім економії капіталу, перевагами зазначеної концепції є операційна ефективність та збільшення обсягів кредитних ліній.

Привабливість корпоративних акцій як об'єкта інвестицій зростає. Законірно, поважні фондові біржі бажать бачити акції провідних європейських компаній у своєму лістингу. У бо-

ротьбі за них, як правило, буває більше переможених, аніж переможців. І ця обставина спонукає учасників ринку не лише посилювати власну конкурентоспроможність, а й консолідувати спільні зусилля. Справедливо зауважив виконавчий голова Європейського фондового форуму П. Кент: “Біржі, незважаючи на те, що вони могутні й важливі, повоюються за своє життя. Як і всі види, над якими нависає загроза, гуртуються для спільного захисту”⁵.

Інтернаціоналізація інститутів фондового ринку є логічною відповіддю на триваючу вже не одне десятиліття глобалізацію корпоративного сектора. Транснаціональні компанії нині вже не виняток, а норма. Посилення тенденцій до злиття і поглинання — підтвердження тому.

“Злиття знівельовало значення національних кордонів”, — зазначає керівник дослідницької групи *Salomon Smith Barney Том Надбіллі*. — Багато компаній сьогодні слід ідентифікувати не за прапором їх країни, а за галуззю”⁶. За таких умов, як пише один із керівників Лондонської фондової біржі, “ринку просто закликає до консолідації фондових бірж”⁷. Урядові облигації одинадцяти країн ЄС нині є взаємозамінними, тож їх оборот утворює другий за розміром ринок державних цінних паперів (після ринку облигацій Казначейства США). Нині аналогічні процеси спостерігаються і на ринку європейських акцій. До речі, саме у цьому світі потрібно розглядати й прагнення до об'єднання окремих фондових бірж. Маємо на увазі передусім Лондонську та Німецьку. Липнева (1998 р.) заява їхніх керівників про намір будувати “єдиний європейський фондовий ринок для єдиного європейського ринку” є, без перебільшення, знаковою. Об'єднання цих двох провідних бірж Європи може спричинитися до створення гігантської структури, яка зосереджуватиме майже половину європейського капіталу. Вже зараз на Лондонській біржі котирується близько третини основних європейських акцій, у Франкфурті — 12%.

Прикметним є не лише намір об'єднатися (він впливає із самої логіки створення єдиного європейського валютного ринку), а й метод його реалізації. Він відображає всю складність інтеграційних процесів у сучасній Європі.

⁵ FT, 26.01.2001, “Europe reinvented. Separate section”, p. 8. — Merger fever grips Europe's exchanges by V.Boland.

⁶ FT, June 28, 2000, FT Survey, p. II — Shaped by global trends by A.Wendlandt.

⁷ Institutional Investor, May, 2000, p. 37 — The new architecture of European trading by A.Capon.

Природно, що англо-німецька ініціатива не залишилася поза увагою інших біржовиків, які взялися створювати альтернативні альянси. Так, у вересні 1999 року керівники восьми провідних європейських фондових бірж заявили про організацію до листопада 2000 р. єдиної пан-європейської торгової системи — спільного електронного майданчика для 300—400 “блакитних фішок”, які торгували на різних національних ринках. Фактично це був виклик світовому лідеру — Нью-Йоркській фондовій біржі. Однак непередбачені (хоча й очікувані) ускладнення звели цей проект нанівець. Урешті, було вирішено розробити лише єдині стандарти операційної діяльності. “Завдання альянсу змінилося, — пояснив М. Капуано, керівник Італійської біржі в Мілані. Зараз ми працюємо над стандартизацією ринкової моделі торгівлі, а потім перейдемо до інших питань, зокрема — розрахунків”⁸.

У березні 2000 року Амстердамська, Брюссельська і Паризька біржі об'єдналися в першу загальноєвропейську біржу, яку назвали *Euronext*. Водночас група інституційних інвесторів, до якої ввійшли *Barclays Global Investors* і *Merrill Lynch Mercury Asset Management*, запровадила спільну систему розрахунків — *E-Crossnet*. Створення електронної біржі роздрібної торгівлі — *Jiway* — розпочали також американський інвестиційний банк *Morgan Stanley Dean Witter* і шведська технологічна компанія *OM Gruppen*.

Не гаяв часу й лондонсько-франкфуртський альянс. Наступним етапом його розвитку стали акціонування та комерціалізація принципів діяльності. Тобто ствердилася тенденція до відмови від концепції бірж як осередків спільного володіння та перетворення їх на акціонерні товариства, зорієнтовані на прибуткову діяльність. За деякими оцінками, такої трансформації до кінця 2003 року зазнає близько 80% бірж. Очевидно, і клірингові палати модифікованих бірж також будуть змушені переорієнтуватися на отримання прибутку.

У серпні минулого року процес об'єднання бірж знову активізувався. Початком гри за новими правилами стала спроба вже згадуваної шведської *OM Gruppen* “силоміць” поглинути Лондонську фондову біржу. Спроба провалилася. Наприкінці травня 2001 року *OM Gruppen* знову заявила про намір (тепер уже “дружній”) поглинути Лондонську фондову біржу.

Не марнують часу й у Франкфурті.

⁸ Institutional Investor, May, 2000, p. 35 — The new architecture of European trading by A.Capon.

Наприкінці травня 2001 року місцеві біржовики спільно з Eugeх поставили питання про об'єднання з компанією Dow Jones, запропонувавши створити для загальноєвропейського ринку новий універсальний індекс, який дав би змогу подолати проблеми, пов'язані з обмеженістю індексів національних — скажімо, британського FTSE 100-“Footsie” чи німецького DAX. Схоже, клірингова система Clearstream також буде введена в цей проект.

Не можна не помітити, що нова хвиля злиття фондових бірж у Європі пов'язана з інтенсивним розвитком альтернативних — електронних — комунікаційних систем (ЕКС). Такі з них, як Island та Archipelago вже звернулися до Комісії США із цінних паперів із проханням надати їм статус фондових бірж. Зважаючи на те, що через ЕКС нині здійснюється значний обсяг операцій (наприклад, на NYSE і Nasdaq — до 30%), їхнє прохання може бути задоволено.

Тим часом, здавалося б, логічний процес об'єднання “мегабірж” почав пробуксовувати. Деякі експерти пояснюють це тим, що він не зменшує витрат клієнтів, оскільки не передбачає застосування дешевших механізмів розрахунків.

Упродовж тривалого часу внутрішні розрахунки за операціями із цінними паперами на європейському ринку забезпечували в основному національні центральні депозитарії, а на міжнародному рівні — Люксембурзький кліринговий банк Cedel International та бельгійська клірингова компанія Euroclear.

Європейський кліринговий дім Clearstream створено шляхом об'єднання в 1999 році Cedel International та розрахунково-клірингової палати Німецької фондової біржі у Франкфурті. З появою такого серйозного конкурента бельгійський Euroclear спрямував зусилля на встановлення міцних технологічних зв'язків із найбільшими національними центральними депозитаріями цінних паперів (ЦДЦП). Лондонську фондову біржу обслуговує компанія Crest. Вона робить ставку на кореспондентські відносини (за аналогією із міжбанківськими) із незалежними ЦДЦП. Як бачимо, єдиних підходів не спостерігається. Є лише розуміння того, що Європа не потребує такої кількості фондових бірж і центральних депозитаріїв.

Очевидним є й те, що подальші злиття фінансових інституцій на міжнародному рівні навряд чи будуть продуктивними без ринкової консолідації на місцевому рівні.

Тож об'єднання Німецької фондової біржі з іншими європейськими організаціями такого роду не дасть бажаного ефекту без вирішення насамперед відповідних “внутрішньонімецьких питань”.

Останнім часом західноєвропейські країни активізували зусилля для розв'язання внутрішніх проблем своїх фондових ринків. Так, бельгійський центральний депозитарій ВХС — СІК об'єднався з розташованим у Брюсселі міжнародним депозитарієм Euroclear. У Іспанії об'єдналися дві найбільші (з шести наявних у країні) платіжні системи. Італійський депозитарій Monte Titoli, який наприкінці 2000 року ввів у дію власну розрахункову систему EXPRESS DvP RTGS, у нинішньому році перебирає на себе від Банку Італії управління розрахунково-кліринговою системою операцій з урядовими облігаціями. У Великобританії депозитарій корпоративних цінних паперів Crest поглинає Central Gilt Office — спеціалізований центральний депозитарій урядових боргових зобов'язань.

Однак процес консолідації є непростим і нелегким. Він неоднозначно оцінюється навіть безпосередніми його учасниками. Керівник лондонського депозитарію Crest — відомий і шанований у ділових колах країни Я. Савіль зазначає, що ринок усе ж забезпечує кращі й надійніші результати, ніж так звана політика дирижизму. Гарантом “хорошої” ціни послуг розрахунково-клірингових систем, на його думку, є не їх консолідація, а конкуренція. Нарешті, саме обговорення проектів злиття відволікає ЦДЦП від розв'язання таких сьогоденних проблем, як зменшення термінів розрахунків, здешевлення міжнародних операцій, поліпшення довірчих послуг (отримання дивідендів, голосування за дорученням тощо). Не будучи “теологічним опонентом” ідеї консолідації, Я. Савіль все ж зауважує, що “безупинне злиття може перетворитися на “заплановане згасання” європейської розрахунково-клірингової інфраструктури”⁹.

Найбільший неспокій викликає, звичайно, перспектива злиття Crest і Clearstream, зумовлена об'єднанням Лондонської та Німецької фондових бірж. Передбачається, що основу їх спільного функціонування становитиме концепція центрального контрагента: клієнти Crest здійснюватимуть розрахунки за всіма торговельними операціями на об'єднаній біржі іХ через ЦКА, розташованого в Лондоні, а

клієнти Clearstream — відповідно через ЦКА у Франкфурті. Нині обидві платіжні системи вже працюють над створенням центральних контрагентів: Crest утілює проект спільно з Лондонською кліринговою палатою, а Clearstream — з Eugeх, спільним швейцарсько-німецьким підприємством.

Зауважимо, що справжньою причиною неспокою є не саме злиття, а місце й роль у новостворюваній структурі діючих нині розрахунково-клірингових систем. Лондонський ЦКА бачиться його творцям універсальною моделлю здійснення платежів у режимі реально-го часу, а Crest — як найзручніший для надання кредитів за трансатлантичними операціями та управління заставами. Той же Я. Савіль сумнівається в гіпотетичній популярності системи послуг Clearstream Banking серед майбутніх клієнтів, оскільки вони, маючи змогу вибирати установу для отримання кредитів, управління потоками грошових коштів і записання цінних паперів, вірогідно нададуть перевагу якомусь із відомих інвестиційних банків британської столиці. Певні ускладнення можуть виникнути і через те, що Великобританія досі утримується від приєднання до Європейського валютного союзу, а отже, новій інституції доведеться забезпечувати ведення рахунків не лише в євро, а й у фунтах стерлінгів.

Донедавна в Західній Європі діяло близько тридцяти національних і міжнародних ЦДЦП. Працюючи з ними, користувачі змушені були встановлювати окремі лінії інформаційно-технологічного зв'язку. Якщо учасники операції із цінними паперами перебували по різні боки “прозорих” кордонів усередині Європи, 90 відсотків вартості цієї операції становили кліринг і розрахунки за нею. Природно, на скороченні таких витрат нині зосереджено значну увагу.

Зменшення зазначених витрат є важливим аргументом у виборі європейської моделі розрахунково-клірингової системи фондового ринку. За розрахунками експертів Price Waterhouse, зробленими ще 1994 року, витрати на проведення платежів за торговою операцією з німецькими акціями через субкастодіальний банк та національні ЦДЦП у 50 разів перевищують вартість такої ж операції всередині країни та у 8 разів — вартість проведення платежів за посередництва Euroclear. Однак комплексний аналіз усіх послуг свідчить, що вартість розрахунків через європейські національні ЦДЦП не більша, ніж ціна аналогічних розрахунків, проведених через американську розрахунково-депозитарну систему Depository Trust &

⁹ Global Custodian / Winter 2000, p. 68 — Assertions versus arithmetic by D.Hobson.

Clearing Company. Послуги міжнародних депозитаріїв загалом іше дорожчі, що визнає, зокрема, й один із керівників Euroclear [15]. Витрати на оплату послуг двох міжнародних депозитаріїв у 2.5 раза перевищують оплату послуг 15 європейських ЦДЦП. Це й не дивно, якщо врахувати, що, за експертними оцінками, операційні витрати на одну транзакцію в міжнародних депозитаріях у 7 разів більші, ніж в американській розрахунково-депозитарній системі, та в 9 разів більші, ніж у європейських ЦДЦП. Ще разючішою може виявитися різниця у разі створення єдиного Європейського центрального депозитарію, про необхідність якого дедалі голосніше заявляє Європейський фондовий форум.

Не менш важливим питанням є створення єдиного загальноєвропейського центрального контрагента. Річ у тім, що фрагментована західноєвропейська розрахунково-клірингова система буквально тріщить від напруження. Назріла гостра потреба в упорядкуванні фінансових потоків, аби уникнути системної кризи.

Європейські уряди сподіваються до 2005 року усунути регуляторні бар'єри, які виникають у процесі створення пан-європейського ринку капіталів. Найкоротший шлях до цієї мети багатьом бачиться в заснуванні єдиного загальноєвропейського центрального контрагента. І це логічно, адже для клієнтів реальну перевагу становить лише зменшення витрат на кліринг, чого можна досягнути тільки завдяки ЦКА, що функціонуватиме як посередник та як "кліринговий дім" між покупцем і продавцем. Об'єднання торгових майданчиків може покласти край дублюванню інвестиційних операцій, а також операційних та адміністративних витрат.

Ще 6 грудня 2000 року Європейський фондовий форум опублікував проект створення єдиного загальноєвропейського центрального контрагента, який надавав би клірингово-розрахункові послуги на європейському ринку капіталу, базуючись на таких принципах:

- ◆ ринок "оптових" операцій із капіталом концентрує всі розрахунки (в тому числі кліринг і заліки) в одній установі, що повинно сприяти значному зменшенню адміністративних витрат;

- ◆ користувачі наділені правами більшості щодо власності та управління установою;

- ◆ тарифи на послуги повинні відображати їх собівартість.

За експертними оцінками, створення і введення в дію ЦКА може додатково зекономити Європі близько 1 мільярда євро за рік.

Створення єдиного ЦКА дасть змо-

гу не лише зменшити витрати й обсяги розрахункових операцій (за рахунок уникнення їх дублювання), а й обмежити (завдяки так званому портфельному ефекту) капітальні ризики, що теж обіцяє багатомільйонну економію коштів.

Якісні зміни у структурі сучасного європейського фондового ринку актуалізують також проблему його регулювання. Насамперед мовиться про контроль за операціями з деривативами. Дехто гадає, що їх узагалі не потрібно регулювати. Комісія з фондового ринку США та британське Агентство фінансових послуг, навпаки, жорсткий контроль за цією сферою вважають обґрунтованим. Однак природа такого регулювання нині зазнає значних змін, пов'язаних із технологічними інноваціями. Як зазначив заступник голови Банку Англії Д. Клементі, "у світі, де німецький торговель може торгувати на біржі в Лондоні з партнером зі США, який використовує французького технологічного провайдерів і бельгійського розрахункового агента, навряд чи можна бути впевненим у тому, що всі учасники процесу ефективно регулюються"¹⁰.

Дискусія про сенс і можливість регулювання ринку деривативів останнім часом загострилася у зв'язку з пропозиціями уніфікувати й централізувати регулювання західноєвропейського ринку цінних паперів загалом. Питання про вдосконалення відповідного законодавства наприкінці 2000 року порушив відомий у Європі банкір (колишній керівник Банку міжнародних розрахунків і бельгійського центрального банку) барон А.Ламфелюзі. Його міркування стосувалися, зокрема, модернізації системи регулювання фінансових ринків, побудови відкритого і прозорого європейського ринку цінних паперів, створення загальноєвропейських фінансових продуктів, забезпечення необхідного захисту їх споживачів тощо.

У лютому 2001 року ідеї А.Ламфелюзі та очолюваної ним групи фахівців набули цілком конкретної пропозиції щодо створення Комісії Євросоюзу із цінних паперів, яка сприяла б посиленню європейського ринку капіталу в його одвічному змаганні із заокеанськими конкурентами.

Наявність такої комісії, на думку А.Ламфелюзі, не знімає потреби у створенні чи вдосконаленні національних органів контролю та нагляду за фондовим ринком.

Зауважимо, що запропонована бароном чотирирівнева система прийняття

рішень із питань функціонування фондового ринку в рамках Євросоюзу є доволі складною. Як щодо розуміння механізмів її дії, так і щодо запровадження. А впровадити систему пропонується вже до березня 2004 року.

* * *

Підсумовуючи короткий огляд новітніх тенденцій на фондовому ринку Європи, виокремимо найважливіші.

1. **Сегментація** європейського фондового ринку, дедалі посилювана внаслідок зростання кількості нових національних ринків, які, хоч і прагнуть інтегруватися в загальноєвропейський економічний простір, нині змушені самотужки розв'язувати проблеми свого становлення, ризикуючи значно відстати (кількісно і, головне, якісно) від групи країн-лідерів.

2. **Сек'ютеризація** фінансових операцій з акцентом на розвиток корпоративних фінансових інструментів (передусім акцій та їх похідних).

3. **Активізація** участі європейських фінансових інститутів у глобальних операціях (значною мірою під впливом американських конкурентів).

4. **Інтеграція** фондового ринку країн Європи (причому не лише в рамках ЄС) та, як її наслідок, міждержавна **консолідація** інститутів інфраструктури фондового ринку.

5. **Комерціалізація** принципів діяльності організаторів фондової торгівлі.

Незважаючи на доцентрові тенденції, Європа, на думку керівника Paine Webber Джо Грано, ще далека від єдиного ринку, а тому ті чи інші рекомендації мають враховувати особливості національних культур, законів та правил оподаткування¹¹. З огляду на це проаналізуємо *український фондовий ринок* в аспекті загальноєвропейських тенденцій.

Насамперед констатуємо, що в ході сегментації європейського ринку Україна опинилася в третій — найслабшій за розвитком — групі країн. Найгірше те, що наявний відрив лідерів від аутсайдерів із часом, очевидно, лише збільшуватиметься. Невтішні перспективи мають спонукати до кардинальних змін на вітчизняному фондовому ринку, передусім стосовно вдосконалення законодавчої бази, регулятивної політики, структурних реформ. Це потребує повсякденної уваги і значного фінансування як із боку державної влади, так і з боку самих учасників ринку. Без цього Україна може назавжди втратити можливість інтеграції в загальноєвропейський ринок. І не тільки фондовий.

¹⁰ FT, June 28, 2000, FT Survey, p. II — Tentative steps towards greater accountability by V. Boland.

¹¹ FT, 26.01.2001, FT Survey, p. VI — Newly rich press for service by J. Willman.

Друге. Шкода, що на тлі європейської тенденції до посилення ролі фінансування підприємств за рахунок продажу цінних паперів (а не лише за рахунок банківського кредитування) ми так і не забезпечили ні стійкого банківського кредитування, ні гідної участі комерційних банків у операціях із цінними паперами (хоча формально операції з ними здійснюють 134 банки — 58 є їх зберігачами, 25 ведуть реєстри власників цінних паперів). Зазначена вище європейська тенденція не нівелює значення банків. Мало того — вона не має сенсу (та й неможлива) без наявності могутньої банківської системи, розвинутих елементів фінансової інфраструктури: страхових, інвестиційних компаній, фондів спільного інвестування і, звісно, приватних пенсійних фондів, розвиток яких в Україні гальмується через невизначеність і нерішучість у проведенні пенсійної реформи.

І, нарешті, третє. Фрагментація структури вітчизняного фондового ринку, яку не зупинено і яка навіть прискорюється, не сприяє виконанню ним своїх економічних функцій. На початок нинішнього року в країні діяло 9 фондових бірж і дві позабіржові торговельно-інформаційні

системи. Для їх обслуговування створено три депозитарії. Облік прав власності на цінні папери майже 35 тисяч акціонерних товариств обслуговують 357 незалежних реєстраторів (16 тисяч реєстрів) і один депозитарій (глобальні сертифікати на 482 випуски акцій). Ще понад 1100 емітентів ведуть реєстри своїх акціонерів самостійно. Незважаючи на надмірну кількість структур, ринкова капіталізація фондового ринку України становить лише 7 відсотків від ВВП. Для порівняння зазначимо, що в Росії цей показник сягає 19, у Польщі — 21, Чехії — 25, Угорщині — 34, Естонії — 36%. Обороти організованого ринку свідчать про його очевидну “дезорганізованість”: обсяг операцій із цінними паперами на ньому не сягає навіть 20% від капіталізації, рівень якої теж мав би бути вищим.

Утім, зазначимо, що проблема консолідації інститутів фондового ринку є “ахіллесовою п'ятою” не лише для України. За винятком держав Балтії, вона характерна для всіх нових країн із перехідною економікою.

На думку деяких експертів, своєрідним “цензом”, який дає перспективу повноцінної конкуренції, є капіталізація ринку на рівні принаймні

15 млрд. доларів США¹². Очевидно, навіть у разі створення таких передумов на вітчизняному ринку виграти боротьбу з інститутами західноєвропейського фондового ринку, який консолідується, буде нелегко навіть на власній території. Не слід забувати також про те, що входження фондового ринку України в загальноєвропейський інтеграційний процес неможливе без дотримання цілої низки засадничих стандартів, багато з яких для нас — новина. Серед них — розроблений МВФ Кодекс практики стосовно прозорості монетарної і фінансової політики, Стандарти поширення спеціальної інформації, Принципи (ОЕСР) корпоративного управління, Цілі та принципи регулювання роботи із цінними паперами (Міжнародної організації комісій із цінних паперів) і, звичайно ж, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Стандартизація фондового ринку потрібна не лише для інтеграції. Як засвідчили недавні фінансові кризи, вона, власне, необхідна для виживання в умовах глобалізації. Незалежно від того, подобається це нам чи ні.

¹² Malkamaki M. Are There Economies of Scale in Stock Exchange Activities? — Discussion Paper 32, Bank of Finland, Helsinki, 1999.

Неупереджений аналіз/

УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК ЗАЛИШИВСЯ БЕЗ ЕНЕРГЕТИКИ...

Скандал навколо продажу за борги трьох із п'яти електростанцій “Донбасенерго”, повідомлення про відкриття на початку червня 2001 року справи про банкрутство “Дніпроенерго”, невизначеність щодо перспектив урядової політики в енергосекторі — все це спричинилося до драматичного падіння акцій енергогенеруючих компаній у квітні — червні. Курси купівлі найліквідніших акцій енергосектора знизились у другому кварталі 2001 року на 36—46%.

Інвесторам поки що краще забути про “Донбасенерго”, “Дніпроенерго”, “Центренерго” та “Західенерго” — компанії, капіталізація котрих чотири роки тому становила половину капіталізації всього українського фондового ринку. Хоча вартість їхніх акцій упала чи не до найнижчого за весь час рівня, ризик усе ще надто великий, аби вкладати в них гроші. (Спроби уряду та “Донбасенерго” повернути через суд продане за борги майно енергокомпанії, насамперед три теплоелектростанції, залиша-

Ринок чекає на нових емітентів

Нині йому бракує “жовто-блакитних фішок”

Рекордне економічне зростання поки що не позначається на курсах акцій українських підприємств. Продаж за борги майна “Донбасенерго” та “Луганськкобленерго”, ризик банкрутства решти енергогенеруючих компаній призвів до знецінення їхніх цінних паперів.

Крім акцій “Укрнафти”, інтерес до якої підігривають майбутні збори акціонерів, на ринку немає ліквідних та привабливих цінних паперів. Укотре перенесено дебют акцій “Укртелекому”; тим часом компанія поступово втрачає імідж найпривабливішого емітента.

Улітку український фондовий ринок “відпочивав”. За прогнозами торговців, він залишатиметься малоактивним і восени. Свої акції та облигації пропонують нові підприємства, але їм важко пробити стіну недовіри інвесторів.

ються безрезультатними).

Вартість акцій “Київенерго” влітку теж знизилася — з 5.5 грн. до 3 грн. На зборах акціонерів на початку червня 2001 року стало зрозуміло, що групі міноритарних акціонерів (акціонерів, які не володіють контрольним пакетом

акцій) вдалося консолідувати понад 25% акцій — тобто блокуючий пакет. Після цього масове скуповування акцій припинилося, тоді як пропозиція від дрібних акціонерів збільшилася. Фахівці радять тримати ці папери. “Київенерго” фундаментально залишається привабли-

вою компанією”, — пояснює експерт інвестиційної компанії “Прспект Інвестментс” Микола Король. Разом із тим додаткового ризику додає можливість передачі державою громаді Києва контрольного держпакета акцій у розмірі 50% від статутного фонду. Після цього київська влада, яка вже виступає за додаткову емісію акцій “Київенерго”, стане власником понад 62% статутного фонду і може втратити інтерес до дрібних акціонерів.

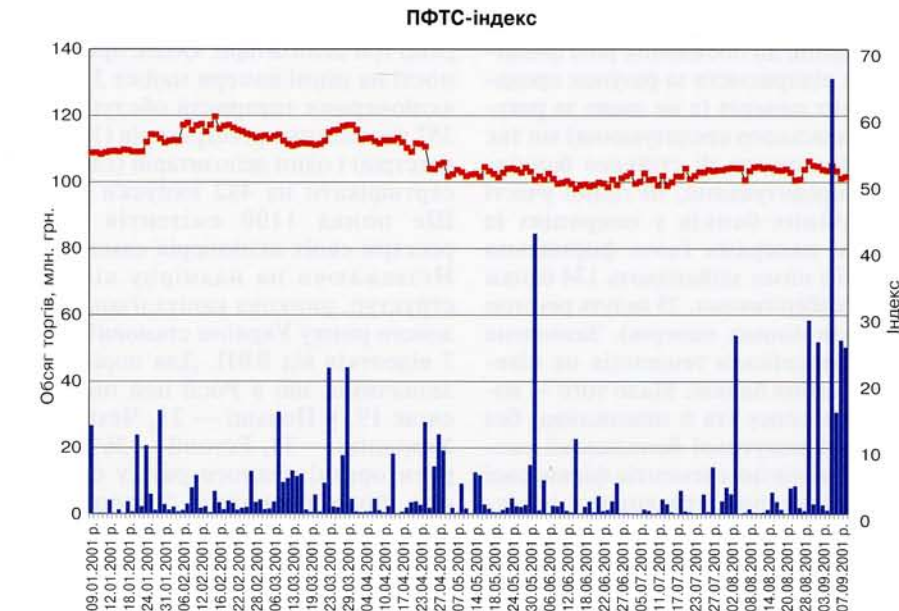
Відмова Леоніда Кучми підписувати рішення про мораторій, який би зупинив приватизацію енергетики майже на рік, дає шанс Фонду державного майна ще цього року приватизувати 12 державних обленерго. Досвід продажу шести таких компаній навесні свідчить, що на акції деяких із них може з’явитися попит. Мовиться про компанії, за якими Фонд держмайна запропонує від 50 до 75% акцій.

... А НЕЗАБОРОМ МОЖЕ ВТРАТИТИ “УКРНАФТУ”

Після весняного падіння енергоакцій улітку ринок був “мертвим”. За словами директора компанії “Драгон Капітал” Дмитра Тарабакіна, останнім “живим” цінним папером залишилися акції “Укрнафти”. Національний нафтовидобувний монополіст суттєво поліпшив свої фінансові показники після приходу на початку 2000 року нового керівництва на чолі з Олегом Салміним. Компанії також допомогло рішення уряду щодо запровадження нафтових аукціонів та сприятлива світова кон’юнктура ринку нафти. Це зумовило минулого року п’ятикратне зростання курсу акцій. Проте скласти прогноз до кінця нинішнього року непросто: цього року котирування трималися за рахунок скуповування акцій міноритарними акціонерами, які контролюють Надвірнянський та Дрогобицький нафтопереробні заводи. Перед загальними зборами, запланованими на 28 серпня, з’ясувалося, що ці акціонери акумулювали вже понад 40% акцій. Міноритарники поки що не домовилися з власником 50-відсоткового пакета — НАК “Нафтогаз України” про введення своїх представників до наглядової ради та прями вибори акціонерами голови правління. У результаті збори зірвано, курс акцій почав падати.

Ще один ризик — на вільному ринку залишилося менше 10% статутного фонду “Укрнафти” (як, до речі, й “Київенерго”). Це дуже низький показник для забезпечення ліквідності та привабливості акцій.

Врешті-решт, після кількох років

Примітка. Зростання обсягів торгів після 3 вересня пов’язано з початком торгівлі у ПФТС державними облігаціями за участю НБУ.

вичікування Фонд державного майна вирішив продати останні 0.13% державних акцій “Укрнафти”. Завершення приватизації дасть змогу компанії індексувати статутний фонд до ринкової вартості та залучити інвестиції шляхом випуску облігацій або нової емісії акцій. Облігації “Укрнафти” можуть викликати зацікавлення на ринку, тоді як поява акцій додаткової емісії вірогідно призведе до зниження їх курсу.

“УКРТЕЛЕКОМ” ПРОГАВИВ СВІЙ ЧАС

Акції іншого українського прибуткового монополіста — “Укртелекому” влітку на ринку так і не з’явилися. Термін початку пільгової підписки на них знову відстрочено на два місяці — до 1 жовтня. Уряд устиг хіба що затвердити план розміщення акцій компанії, згідно з яким на пільговий продаж виставлятиметься 13% від статутного фонду “Укртелекому”: працівникам компанії — 2.08%, керівництву — 5%, іншим громадянам, які мають право на пільгову купівлю, — 5.92%.

Ринок очікує на акції “Укртелекому” без ейфорії. Навесні експерти оцінювали їх можливу вартість у 30—35 коп. за акцію номіналом 25 коп. Нинішні оцінки впали до 15—20 коп. (нагадаємо, що пільговики купуватимуть акції за ціною 12.5 коп.). Головна причина — брак зацікавленості іноземних інвесторів, на яку сподівалися вітчизняні оператори. Іноземних портфельних інвесторів відлякує загальносвітова криза на ринку цінних паперів телекомунікаційних компаній та

ризикованість українського ринку. Крім того, до конкурсу з продажу стратегічному інвестору 37% акцій “Укртелекому” ще так далеко, що купівля акцій одним із претендентів уже сьогодні — малоімовірна.

Щодо “розкрутки” акцій національного оператора зв’язку для дрібних інвесторів, то теоретичну можливість такої кампанії експерти не відкидають. Але зазначають, що одного-двох торговців для цього замало.

НОВЕНЬКІ НА РИНКУ

Спорожнілу нішу прагнуть заповнити нові емітенти. До акцій “Вінніфруту” (виробництво соків) та “Мономаха” (чай), облігацій Одеського кон’ячного заводу додалися спершу облігації ДАК “Титан” та “Райффайзенбанку України”, потому — компанії “Ділайт” (будівництво і здача в оренду торговельних площ у Києві), “Аркада-фонд” (житлове будівництво), банку “Південний” та “Київстар GSM” (мобільний зв’язок).

“Аркада-фонд” із 15 серпня нинішнього по 13 лютого наступного року пропонуватиме на продаж процентні іменні облігації номіналом 100 грн. на загальну номінальну суму 9 млн. грн.: на 4 млн. грн. — тримісячні під 21% річних та на 5 млн. грн. — шестимісячні під 23% річних. Облігації розміщуватиме банк “Аркада”, а кошти від їх продажу спрямовуватимуться на придбання у банку права вимоги за кредитними угодами, укладеними ним із фізичними особами для фінансування будівництва житла. Ініціатори випуску заявляють,

що виконання зобов'язань за облігаціями забезпечено заставою нерухомого майна — квартир. Банку вдалося за кілька днів продати всі тримісячні облігації, тоді як шестимісячних — лише п'яту частину. Очевидно, схема випуску облігацій через "Аркада-фонд" дасть змогу банку "Аркада" виконати рекомендації Національного банку щодо усунення недоліків у роботі із залучення коштів фізичних осіб для інвестування у житлове будівництво.

Менш відомій компанії "Ділайт" довелося пропонувати значно вищу дохідність за своїми річними облігаціями: 31.5% у гривнях та 13.5% — у доларах.

Облігації банків поки що вважаються найнадійнішими, тож дохідність за ними менша. "Райффайзенбанк Україна" пропонував річні облігації на 23 млн. грн. із дохідністю 17% річних та шоквартальною сплатою доходу; банк "Південний" — 4.5 млн. грн. тримісячних — під 19% річних, 1.5 млн. грн. шестимісячних — під 21.5% річних, 1.2 млн. грн. дев'ятимісячних — під 24% річних та 0.77 млн. грн. дванадцятимісячних — під 27% річних. Розмістити відразу всі облігації їм не вдалося. Виявилось, що основними покупцями є банки, які втрачали інтерес до цих інструментів, коли дохідність на міжбанку піднімалася вище за 25—30%.

За словами Георгія Бутова, заступника голови правління банку "Форум", який у серпні завершив розміщення на ринку облігацій ДАК "Титан", перший досвід свідчить про низьку зацікавленість ринку новими інструментами. Банку вдалося розмістити більше половини 10-мільйонного випуску тримісячних облігацій дохідністю 24% річних. Такий результат у банку вважають успіхом. Як сказав пан Бутов, облігації купували банки, страхові компанії та дрібні інвестори. Він також поремствував із приводу стрибків кредитних ставок на міжбанківському ринку, які завадили успішнішому розміщенню випуску.

Аналіз перших спроб випуску корпоративних облігацій свідчить про необхідність зниження фінансових ризиків і валютної прив'язки. Особливо це актуально для довгострокових інструментів. Щоб залучити ширше коло інвесторів, емітент має бути добре відомим на ринку, бажано великим банком або прибутковим промисловим підприємством, скажімо, таким, як "Укрнафта" або "Укртелеком".

Показовим має стати вихід на ринок із власними облігаціями одного з лідерів мобільного зв'язку — компанії "Київстар GSM". Обсяг випуску становить майже 87 млн., що потенційно достатньо для

створення вторинного ринку. Облігації поділено на чотири серії: дві — документарні на пред'явника, дві — бездокументарні. Документарні випускаються на рік та півтора року з дохідністю відповідно 11 та 12 процентів річних у доларовому еквіваленті. Бездокументарні — на півроку та рік із дохідністю відповідно 18 та 20% річних у гривні (але не менше 7% у доларах).

НЕРЕЗИДЕНТІВ ПОСТАВЛЯТЬ НА ОСОБЛИВИЙ ОБЛІК

Найрезонансним нормативним рішенням останнього часу можна вважати затверджене Державною комісією України із цінних паперів та фондового ринку Положення "Про облік прав власності нерезидентів на цінні папери українських емітентів" (Міністерство юстиції зареєструвало його 8 червня 2000 року). Воно містить справді революційні новації.

Перша — "обслуговувати операції нерезидентів на ринку цінних паперів України можуть професійні учасники ринку цінних паперів, які мають ліцензію на здійснення професійної депозитарної діяльності". Тобто з понад 800 торговців та банків із нерезидентами тепер можуть працювати лише близько 90 — ті, хто має ліцензію зберігача. Серед них усього 11 — не банки, що пояснює твердження членів Держкомісії про лобювання цього положення Національним банком.

Друга — "облік прав власності нерезидентів на цінні папери українських емітентів, обіг яких здійснюється на території України, мають право проводити виключно зберігачі, які є клієнтами депозитарію". Комісія заборонила працювати з нерезидентами також 350 реєстраторам. Щоправда, жодних відповідних змін у свої нормативні акти ДКЦПФР не внесла, тож реєстратори сьогодні просто не знають, що відповідати нерезиденту, який прийде до них з вимогою внести зміни у реєстр за наслідками угод.

Нарешті, третя новація — "ідентифікація власників-нерезидентів цінних паперів українських емітентів здійснюється шляхом присвоєння інди-

відуальних ідентифікаційних кодів", які потім зберігачі мають здати до Національного депозитарію "для забезпечення єдиної інформаційної бази даних". Схожий принцип відкриття кожному нерезиденту особистого рахунку діє на ринку держоблігацій, на який, до речі, положення ДКЦПФР не поширюється. Оператори ринку вважають, що за цим пунктом криється бажання держави та її чиновників якомога більше знати про іноземних інвесторів, особливо офшорних, тоді як емітенти й акціонери, навпаки, матимуть тепер менше інформації про зміни в акціонерному капіталі, що відтепер проходитимуть за вивіскою номінального утримувача. Коли запроваджувався окремий облік нерезидентів на ринку держоблігацій, мотивація НБУ була зрозумілою — він намагався прогнозувати попит на валюту з боку нерезидентів. Але якщо стосовно облігацій дата сплати відома, то продаж акцій може відбутися у будь-який момент.

Дмитро Кошовий,

оглядач "Квартальних передбачень"
Міжнародного центру перспективних досліджень.

Управління Національного банку України в Херсонській області.

Олена Рацюк

Провідний економіст управління контролю валютних операцій Головного управління Національного банку України по м. Києву і Київській області

Прагнучи примножувати прибутки, банк повинен подбати про залучення іноземного капіталу. Як зарубіжних, так і вітчизняних партнерів насамперед цікавить інформація про його реальний стан. Національний банк без достовірної інформації також не налагодить ефективного нагляду за діяльністю банківських установ.

Інформація, яка б задовольняла вимоги користувачів, якраз і повинна розкриватися у фінансовій звітності банку. Це, зокрема, дані, що дають змогу визначити теперішню вартість капіталу та прогнозувати його зміни у майбутньому.

Капітал поповнюється з різних джерел, серед яких найважливішим є чистий прибуток звітного періоду.

Вести мову про реальність чистого прибутку банку, а отже, і про реальність його капіталу, можна, лише достовірно оцінивши його активи та зобов'язання. Одним зі способів реальної оцінки активів є формування резервів під активні операції та позабалансові зобов'язання банку.

Як уже мовилося, величина фінансового капіталу залежить від величини чистого прибутку банку. Механізм формування резервів під активні операції та позабалансові зобов'язання безпосередньо впливає на величину чистого прибутку, а отже, і на величину капіталу.

Зупинимось докладніше на терміні "резерви". Згідно з концептуально новими методологічними процедурами обліку фінансових інструментів за МСБО, зокрема планом рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України, резерви є елементами статей зобов'язань та капіталу банку. У чому ж різниця між цими, на перший погляд однотипними, поняттями? Яка природа їх формування і використання? Яка

Резерви банку: зобов'язання чи капітал?

Із переходом економіки України на міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) висуваються нові вимоги до якості інформації, наданої суб'єктами економічної діяльності. Серед користувачів фінансової звітності особливе місце посідають інвестори. Їхні інтереси нерозривно пов'язані з інтересами підприємства, адже зростання прибутку інвесторів безпосередньо залежить від збільшення капіталу підприємства. Дослідженню шляхів примноження капіталу присвячено статтю Олени Рацюк.

їх економічна сутність? Чому одні резерви відображаються у зобов'язаннях, а інші — в капіталі банку? Щоб відповісти на ці запитання, розглянемо структуру балансу банку.

Баланс банку складається з трьох розділів:

$$A = Z + K,$$

де A — активи,

Z — зобов'язання,

K — капітал.

Для спрощення резерви, які є елементами статей зобов'язань балансу, назвемо "провізіями" (такий термін використовується у міжнародній практиці), а резерви, які є елементами статей капіталу, — "резервами". Провізії в свою чергу розділимо на:

— провізії, що формуються під активні операції банку (назвемо їх "провізіями");

— провізії, що є забезпеченням наступних витрат (назвемо їх "забезпеченням").

Отже, розглянемо: провізії, забезпечення та резерви.

Перш ніж перейти до розгляду провізій, з'ясуємо дещо про найпоширеніший фінансовий інструмент — "кредити". Щоб реально оцінити надані кредити, банк повинен періодично розглядати та класифікувати свій кредитний портфель і відповідно до його якості створювати провізії для покриття можливих втрат за позиками. Механізм кредитів розкрито в Положенні "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків", затвердженому постановою Правління НБУ від 06.02.2000 року № 279 (порядок класифікації кредитних портфельів у цій публікації не розглядається).

Провізії формуються щомісячно за рахунок витрат банку. Тобто сума

провізій зменшує фінансовий результат періоду, в якому вони сформовані, і відповідно на цю суму коригується до реальної вартість кредитної заборгованості. Сума сформованих провізій відображається в обліку за окремими контраktivними рахунками, а у фінансовій звітності — зменшує вартість відповідної статті активів. Провізії створюються й під інші активи та позабалансові зобов'язання, наприклад, під операції із цінними паперами (Положення "Про порядок відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами", затверджене постановою Правління НБУ від 30.12.1999 року № 629), для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості (Положення "Про порядок відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості комерційних банків", затверджене постановою Правління НБУ від 31.03.1999 року № 157).

Необхідно зазначити, що провізії створюються незалежно від суми заробленого у звітному чи в попередніх періодах доходу.

Розглянемо економічну сутність забезпечення.

Забезпечення — це зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу (П(с)БО № 11 "Зобов'язання"). До таких зобов'язань можна віднести забезпечення, що створюються для відшкодування майбутніх витрат, пов'язаних, наприклад, із виплатою відпущених працівникам, додатковим пенсійним забезпеченням, виконанням гарантійних зобов'язань.

Суми забезпечень, як і провізії, є витратами.

Сума забезпечення, як і сума провізій, переглядається та коригується на кожну звітну дату балансу.

За слабкої ймовірності погашення майбутніх зобов'язань сума нараховано-

го забезпечення підлягає зменшенню.

Прикладом забезпечення може бути оплата відпусток працівникам. Теоретично сума відпускних має розподілятися на витрати протягом усього року (принцип нарахування), за який надається відпустка. Кожного місяця працівник заробляє частку суми відпускних. Відповідно й заборгованість перед працівниками виникає з кожним відпрацьованим звітним періодом, а отже, підлягає нарахуванню і відображенню у фінансовій звітності щомісячно.

Реальна виплата відпускних здійснюється з нарахованих раніше сум.

Тепер розглянемо економічну сутність резервів (загальні резерви, резервні фонди).

Резерви формуються по закінченні фінансового року і є результатом розподілу річного фінансового прибутку.

Формування зазначених резервів не впливає на фінансовий результат банку. В ході формування резерву здійснюється перерозподіл між відповідними стаття-

ми капіталу банку, а саме: зменшується результат поточного року і збільшується стаття резервів.

Резерв не може використовуватися безпосередньо на покриття безнадійного активу чи виконання зобов'язання банку. Він іде на покриття збитків банку, які мають бути відображені за відповідною статтею капіталу. Тобто це може бути покриття активу чи виконання зобов'язання, але — через механізм формування провізії або забезпечення.

Щоб краще зрозуміти цей механізм, розглянемо на прикладі, як повинен діяти банк у разі наявності безнадійного до повернення активу та відсутності прибутку поточного року.

На суму безнадійного до повернення активу банк повинен створити провізію, яка є витратами банку, а значить, призведе до негативного фінансового результату (в звіті про фінансові результати буде збиток). Негативний фінансовий результат зменшить капітал банку, оскільки по закінченні фінансового року фінан-

совий результат включається до капіталу. Тобто в розділі “Капітал” стаття “Нерозподілений прибуток” буде від’ємною. Суму за статтею “Резерви”, сформовану в попередні роки в результаті розподілу капіталу, можна використати для покриття збитків за цією статтею.

Отже, якби ми погасили безнадійний до повернення актив шляхом розподілу прибутку поточного року, вартість капіталу не змінилася б, але в такому разі була б недостовірною інформація щодо фінансових результатів, оскільки не відображено збитки за відповідною статтею активів.

Зробимо висновок: провізії та забезпечення є витратами банку і впливають на фінансовий результат (Звіт про фінансові результати), а відповідно — й на капітал (Звіт про власний капітал). Резерви є не витратами банку, а процесом перерозподілу фінансового результату. Вони впливають на його структуру, відображену у Звіті про власний капітал.

НОВІ КНИГИ

Міні-рецензія /

Практичний посібник про облік доходів і витрат

Кириленко В.Б., Демкович М.С. Облік доходів і витрат у комерційних банках. Під редакцією В.Б.Кириленка. — К.: Вісник фондового ринку, 2001. — 192 с.

За браком спеціальної літератури, нормативних документів, а іноді й через незрозуміння економічної суті операцій, у банках часом виникають проблеми, пов'язані з обліком доходів і витрат за кожним фінансовим інструментом на відповідних рахунках.

Користувачами інформації про доходи й витрати є практично всі служби банку, починаючи від фінансово-економічної, кредитної, депозитної і закінчуючи господарською. План рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України налічує близько 160 синтетичних рахунків шостого і сьомого класів. Для кожного з них банк може відкрити енну кількість аналітичних рахунків. Нефахівцям не легко орієнтуватися в такій великій їх кількості, важко зрозуміти бухгалтерські записи.

Саме балансові рахунки шостого й сьомого класів плану рахунків бухгалтерського обліку банків є базовими для

ведення податкового обліку. Від того, наскільки точно проведено суми доходів і витрат у фінансовому обліку, залежить правильність складання основного податкового документа — декларації з податку на прибуток та якості звітності щодо фінансового стану банку. Фінансовий звіт банку про прибутки і збитки, виходячи з принципів нарахування і відповідності, повинен містити суттєву, зрозумілу, доречну та своєчасну інформацію.

Зважаючи на зазначені проблеми, автори виданого у вересні 2001 року практичного посібника “Облік доходів і витрат у комерційних банках” спробували узагальнити облікову практику з точки зору відображення операцій за рахунками шостого й сьомого класів, визначитися з кореспонденцією рахунків, що по суті дає опис рахунків.

Для більшої наочності посібник структурно побудовано за видами доходів і витрат. Бухгалтерські записи на-

ведено в порядку синтетичних рахунків доходів і витрат, які відповідають структурі рахунків шостого й сьомого класів плану рахунків бухгалтерського обліку комерційних банків України. У посібнику розглянуто особливості застосування принципу нарахування витрат за депозитними операціями, нарахування процентних доходів за операціями із цінними паперами та особливості обліку доходів і витрат за операціями з векселями, на підставі практичного досвіду роботи банків з'ясовано призначення рахунків доходів і витрат.

Посібник призначений для банківських фахівців, бухгалтерів, аудиторів, ревизорів і всіх зацікавлених у правильному веденні бухгалтерського обліку доходів і витрат. Із питань придбання звертатися за адресою: **01030, Київ, а/с 22, “Вісник фондового ринку”**.

“На березі вічності”

У Національному банку України відбулася презентація меморіальної книги “На березі вічності”. Це щира, схвильована оповідь про фінансиста і банкіра Олександра Веселовського, який трагічно загинув три роки тому.

Презентація книги відбулася в Навчальному центрі НБУ 27 серпня, у день народження Олександра Веселовського. Відкриваючи презентацію, перший заступник Голови НБУ Анатолій Шаповалов у короткому вступному слові акцентував увагу на тому, що було зроблено Веселовським за роки роботи в банківській системі України. Про ідею створення книги розповіла керівник цього проекту Любов Гребішкова. Спогадами про Веселовського поділилися Олександр Есаулов, який працював із ним у Прип'ятському міськвиконкомі, однокурсник Григорій Глізнуца, представник Київради Микола Гуриненко. Автор книги — завідуюча редакцією

Затамувавши подих, слухали присутні зворушливі спогади про О.О.Веселовського.

Виступає перший заступник Голови НБУ А.В.Шаповалов.

періодичних видань НБУ, головний редактор журналу “Вісник НБУ” Людмила Патрикац прокоментувала ілюстровані уривки з різних розділів меморіального видання, показані на моніторі.

Книга складається з двох частин: художньо-публіцистичної — “На березі вічності” та документальної — “Таким він був”. У першій розповідається про життєвий шлях і родину Веселовського, у другій уміщено спогади колег — банкірів і фінансистів, зокрема Володимира Стельмаха, Віктора Юшенка, Ігоря Мітюкова, а також його друзів, однокурсників, “чорнобильців”, які разом із ним ліквідовували наслідки Чорно-

бильської катастрофи.

Про художню концепцію книги розповів головний художник видання Олександр Друганов та директор видавництва “Комп'ютерні системи” Віктор Война.

Завершуючи презентацію, дружина Олександра Веселовського Віра Веселовська подякувала всім, хто брав участь у реалізації проекту та подарувала кожному з присутніх по екземпляру книги.

Милана Бойчук,
“Вісник НБУ”.

Фото В. Хмари.

Управління НБУ в Хмельницькій області.

Касовий зал.

Операційний зал.

Сергій Кулицький

Завідуючий відділом економічного аналізу Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського. Кандидат економічних наук

“Не всі центральні банки безсилі перед Молохом ринку. Навпаки, вони підпорядковані чіткій ієрархії відповідно до своїх розмірів. На вершині — Федеральний резервний банк Нью-Йорка. За ним — Банк Японії і Бундесбанк, які, у свою чергу, домінують у зонах єни і дойчмарки”.

Мартин Г.-П., Шуманн Х. “Западня глобалізації: атака на процвітання і демократію”

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ ТА ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ

Кінець ХХ століття ознаменувався глобалізацією розвитку світової економіки. Найшвидше цей процес відбувався на світовому фінансовому ринку. Це спонукало до розгляду розподілу сфер впливу між так званими світовими валютами. До них насамперед відносять долар США, євро, німецьку марку та японську єну.

Щоб відобразити економіко-правові аспекти міжнародних фінансових відносин у подібній ситуації, використовують поняття “валютна зона”. Мається на увазі об’єднання групи держав, які дотримуються певних правил валютних взаємовідносин і визнають за грошовою одиницею провідної країни визначальну роль як засобу розрахунків між країнами зони та іншими країнами [1, с. 45, 93]. За даними МВФ, до класичних валютних зон входять 39 країн світу. Загалом же реальний зміст поняття “валютна зона” може мати досить широкі межі залежно від механізму поєднання режиму обмінних курсів та основ монетарної політики.

До валютних зон, за даними МВФ, належать Східнокарибський валютний

союз, Західноафриканський економічний і монетарний союз, Центральноафриканське економічне і монетарне співтовариство та Єврозона. Всі вони зазначені на валютних угодах, якими не передбачається окремих для кожної країни зовнішньоекономічних платіжних засобів. Загальнозональна валюта зберігає статус законного платіжного засобу на відповідній національній території. Ключові відмінності в економічній ролі цих валютних зон у світі зумовлені відмінностями у їх монетарній політиці.

Так, фінансові системи Західно- та Центральноафриканської валютних зон жорстко прив’язані до французького франка, а після відповідної угоди між Європейським центральним банком та урядом Франції — і до євро. У Східнокарибському союзі “якірною” валютою є долар США. Потреба у такій прив’язці виникла через слабкість фінансових систем країн Африки та Карибського басейну. Водночас цілий ряд формально політично незалежних держав не має власної національної валюти, а використовує замість неї тверду валюту іншої країни. Приміром, долар США замінив національну валюту в Панамі, Палау, Мікронезії, на Маршаллових островах, а нещодавно — і в Еквадорі. У Сан-Маріно в обігу італійська ліра, в Монако — французький франк, у Кірибаті — австралійський долар, у Ліхтенштейні — швейцарський франк [2, с. 2—3; 3].

Неєвропейські країни, які входять до зазначених вище валютних зон, є, так би мовити, їх “периферією” (тут ми запозичуємо термінологію, а надалі — й підходи до аналізу, застосовувані для характеристики міжнародних ринків капіталу відомим фінансистом Джорджем Соросом [4]). На відміну від перелічених вище країн та об’єднань, хіба що за винятком країн-карликів (Ліхтенштейн, Монако та ін.), 12 держав-членів Європейського економічного і валютного союзу — “зона євро” — становлять частину “центру” глобальної капіталістичної системи, який, використовуючи економічні та політичні важелі, безпосередньо й опосередковано регулює життєдіяльність “периферії”.

Крім того, на території низки країн

Світова ієрархія валют і перспективи її трансформації

поряд із національною валютою як засіб платежу вільно використовується та чи інша іноземна валюта. Це стосується, скажімо, обігу долара США в Аргентині, Колумбії, Сальвадорі, Гаїті та інших, переважно малих, країнах. Функції паралельного засобу платежу в Намібії, Свaziленді та Лесото виконує південноафриканський ренд, у Югославії — німецька марка, в Бутані — індійська рупія. Подекуди поряд із національною валютою як засіб платежу вільно використовуються відразу дві іноземні валюти. В Мозамбіку, приміром, — американський долар і південноафриканський ренд, у Гамбії — американський долар та англійський фунт, у Лаосі та Камбоджі — американський долар і тайландський бат [2, с. 2—3; 3].

Проте щоб з’ясувати фактичну ієрархію світової фінансової системи, слід дослідити розподіл “сфер впливу” різних валют, сфер їх фактичного обігу. Їх можна розглядати як регіональні (макрорегіональні) зони впливу, що перекривають одна одну.

Повніше уявлення про розподіл сфер впливу в глобальній фінансовій ієрархії дає аналіз даних про режим обмінних курсів валют, основи монетарної політики тощо. За даними МВФ, 95 зі 195 країн світу будують свою монетарну політику на механізмі “якірної” прив’язки обмінного курсу національної валюти до сильнішої іноземної валюти. Це насамперед стосується країн Азії, Африки, Латинської Америки, Карибського басейну і Тихого океану, які прив’язують курси своїх валют переважно до долара США. Саме цій валюті більше, ніж будь-якій іншій, притаманна функція світових грошей [2, с. 2—3; 5].

Долар США замінив національні валюти в Панамі, Палау, Мікронезії, на Маршаллових островах, а нещодавно — і в Еквадорі. У Сан-Маріно в обігу італійська ліра, в Монако — французький франк, в Кірибаті — австралійський долар, в Ліхтенштейні — швейцарський франк

Останнім часом з'являються різні прогнози щодо поділу сфер впливу між ключовими валютами. Найпоширеніша точка зору: у світі домінуватимуть три валюти — долар США, євро та єна. За одним зі сценаріїв, долар вільно ходитиме у Північній і Південній Америці; євро пануватиме, крім країн Європейського Союзу, у державах Центральної та Східної Європи, Північній Африці, на Близькому Сході, у Закавказзі, Центральній Азії, а можливо, і в європейській та частково — азіатській частинах Росії; зона єни охопить країни Південно-Східної Азії, Корейський півострів, прибережні райони Китаю та російське Забайкалля і Далекий Схід, а може, й Австралію та Нову Зеландію.

Щоправда, деякі експерти вважають “тривалютну” схему організації світової

Регіональні зони впливу різних валют перекривають одна одну: гасити валюту виконує функції грошей лише на національній території (сноді навіть не у повноцінній обсязі), інші — функціонують у глобальному масштабі

грошової системи надто спрощеною. На їхню думку, цілком можливо, що весь Азіатсько-Тихоокеанський регіон увійде в зону американського долара. Індійська рупія та китайський юань домінуватимуть на національних територіях, а можливо, й на територіях невеликих прилеглих держав. Російський рубль на території колишнього СРСР конкуруватиме з євро. І тільки євро, поширивши свій вплив не лише на Європу, а й тією чи іншою мірою на значну територію Африки та Азії, конкуруватиме з долларом США за реальний статус світової валюти. Якщо ж глибокі економічні кризи стимулюватимуть розвиток дезінтеграційних процесів, то, цілком імовірно, кількість валютних зон у світі збільшиться [6, с. 18—20].

Однак у наведеному вище формально-футурологічному підході до майбутнього розподілу сфер впливу на Земній кулі не враховано зв'язку між поліструктурним характером світової економіки та глобальною ієрархією валют.

СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА ЯК БАГАТОРІВНЕВА ІЄРАРХІЯ

Всю сукупність валют у світі з позицій кібернетичного підходу можна подати у вигляді багаторівневої ієрархічної системи [7, с. 53—87], яка забезпечує життєдіяльність глобальної економіки. Найсуттєвішими характе-

ристиками ієрархічних систем є вертикальна декомпозиція на відповідні підсистеми, пріоритет дій підсистем вищого рівня, залежність поведінки підсистем вищого рівня від фактичного виконання своїх функцій підсистемами нижчого рівня ієрархії. Найвищий рівень ієрархії представлений механізмом функціонування міжнародних фінансів у цілому, що склався де-факто. Затим іде фінансова діяльність різних наднаціональних угруповань та національних валютних систем. Причому могутність деяких національних валют забезпечує їм фактично міжнародний статус, а отже, й відповідне місце у світовій ієрархії.

Специфіка функціонування глобального валютного ринку як багаторівневої ієрархічної системи полягає в тому, що різні її елементи, представлені міжнародними та національними органами фінансового регулювання, мають власні цілі і можуть вступати у конфлікти між собою. Причому, як зазначають фахівці [7, с. 68], ця суперечність цілей є не якимось побічним результатом еволюції та об'єднання різних підсистем в одну систему, а необхідною умовою ефективного регулювання системи в цілому. До того ж у багаторівневих багатопольових системах, якою є світова ієрархія валют, елементи вищого рівня хоча й зумовлюють цілеспрямовану діяльність елементів нижчого рівня, але цілковито ними управляти не спроможні. Навіть такі потужні інституції, як МВФ, Світовий банк, уряд і Федеральна резервна система США не в змозі забезпечити чітко детерміновану поведінку національних суб'єктів світового валютного ринку. Це не лише неможливо, але й недоцільно, як неможливо управляти світовою економікою з одного центру. Адже органи влади різних країн керують національними економіками (викорис-

За даними МВФ, 95 зі 195 країн світу будують свою монетарну політику на засадах “якірної” прив'язки обмінного курсу національної грошової одиниці до сильнішої іноземної валюти. Йдеться насамперед про країни Азії, Африки, Латинської Америки, Карибського басейну та Тихого океану, які прив'язують курси своїх валют переважно до долара США

товуючи, зокрема, й такий важіль, як національні валюти) відповідно до місцевих умов. Відтак не тільки реалізується повноваження національних ва-

лют на різних рівнях світової валютної ієрархії, а й забезпечується нормальний розвиток світової економіки.

У цьому контексті виникає проблема прийняття рішень “вищим командним

Привабливість певної валюти як засобу платежу визначається її спроможністю обслуговувати короткострокові транзакції на ринках грошей, товарів, послуг і роботою сили, а привабливість як засобу заощадження — спроможністю обслуговувати ринок капіталів і довгострокові транзакції

елементом” багаторівневої системи, якою є глобальний грошовий ринок. Такий командний елемент у світовому масштабі як єдине ціле інституційно не оформлений, оскільки рішення, що приймаються, наприклад, МВФ, “великою сімкою” або Федеральною резервною системою США, де-юре не є обов'язковими до виконання всіма національними суб'єктами валютного регулювання і контролю. Проте національні суб'єкти, особливо ті, що знаходяться на найнижчих рівнях ієрархії, не можуть собі дозволити ігнорувати сигнали, які йдуть від “командного елемента”.

Ключова проблема багаторівневої системи, якою є світова ієрархія валют, — розподіл завдань і ролей між різними її рівнями та окремими елементами, тобто відповідними міжнародними й національними інституціями. Як свідчить новітня історія, інтереси узгоджуються шляхом підпорядкування діяльності слабших учасників міжнародних валютних відносин пріоритетним інтересам їх найсильніших суб'єктів.

ВАЛЮТИ ЯК ЗАСІБ ОБСЛУГОВУВАННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Різнi валюти несуть неоднакове функціональне економічне навантаження в системі. Кожна національна грошова одиниця виконує функції грошей у різних масштабах, що й визначає її реальну сферу впливу в національній та світовій економіці. Чим вищий ранг тієї чи іншої валюти у світовій ієрархії, тим повніше вона виконує ці функції. Причому в історичному аспекті місце валют в ієрархії змінюється. Так, якщо провідною валютою другої половини XIX — початку XX століть був англійський фунт стерлінгів, а більшу частину XX віку в

світовій економіці домінував американський долар, то на рубежі минулого й нинішнього століть на міжнародній арені все гучніше заявляє про себе євро.

Нині основна маса грошей має навіть не знакову, а швидше символічну форму. А функціонування символів, як відомо, нерозривно пов'язане з істотним впливом інформаційно-психологічних факторів

Різні валюти в різних обсягах обслуговують ринки грошей, капіталів, товарів, послуг і робочої сили. Причому найважливіше роль певної валюти у світовій ієрархії виявляється в обсягах її обороту насамперед на світових ринках грошей і капіталів. Так, у середині 1990-х років 60% резервів твердої валюти усіх емісійних банків і майже половина всіх приватних заощаджень у світі зберігалося у доларах США [8, с. 105]. Загалом привабливість певної валюти як засобу платежу визначається спроможністю обслуговувати короткотермінові трансакції на ринках грошей, товарів, послуг і робочої сили, а її привабливість як засобу заощаджень — спроможністю обслуговувати ринок капіталів і довготермінові трансакції на інших ринках.

Проте в останні десятиріччя ХХ століття завдяки зростанню рівня мобільності світової економіки і насамперед продуктивних сил планети послабився вплив механізмів, які зумовлювали відносно жорстку прив'язку виробництва та робочої сили до районів із певними умовами й ресурсами; прискорилися темпи виробництва нових товарів і скоротилися їх життєвий цикл; зросла економічна роль найкваліфікованішого (а отже, потенційно наймобільнішого) контингенту робочої сили тощо. Добре організовані корпорації, такі як Asea Brown Boveri (ABB) з її тисячею відділень у сорока країнах світу,

Частка взаємних поставок товарів країна — членів Європейського Союзу перевищує 60% від їх сукупних обсягів експорту імпорту. Лише в Асоціації тихоокеанського економічного співробітництва (АСТЕС) частка взаємних поставок вища, ніж у ЄС, і становить 70%

в разі потреби можуть за кілька днів перевести виробництво того чи іншого виробу або вузла з однієї країни в іншу. У свою чергу, тісні фінансово-економічні зв'язки між країнами змушу-

ють їх змагатися між собою у зниженні податків та різних суспільних витрат [8, с. 92, 154].

Зростання мобільності виробництва у поєднанні з прогресом у галузі транспорту і зв'язку значно підвищило загальний рівень мобільності ринку праці. Ринок висококваліфікованої робочої сили все більше набуває глобального характеру. Особливо наочно це простежується на прикладі фахівців у сфері інформаційних технологій. Щодо ринку малокваліфікованої робочої сили, то він набуває очевидних ознак макро-регіонального міждержавного формування. Зазначені зрушення на ринку праці посилюють попит на валюту, здатну виконувати функції засобу платежу в глобальних масштабах, і насамперед — на долар США.

Зауважимо й суттєві зрушення в економіко-психологічній сфері. Так, стрімке падіння цін на золото, яке спостерігається на світовому ринку з початку 1980-х років, засвідчило, що цей метал усе менше виконує функції грошей, особливо у високорозвинутих країнах. На сучасному етапі основна маса грошей має навіть не знакову, а швидше символічну форму. А функціонування символів, як відомо, нерозривно пов'язане з істотним впливом інформаційно-психологічних факторів, проявом чого є глобальні фінансові спекуляції. Все це сприяло посиленню своєрідної "олігополії" найсильніших валют як глобальних засобів платежу.

Не можна обминути увагою і того факту, що різні валюти мають різне економічне підґрунтя. Це стосується потужності не лише національних економік, а й міжнародних економічних угруповань. Стосовно останніх — провідна валюта спирається на економічний потенціал усієї групи, насамперед на обсяги взаємної торгівлі країн-членів. Значні конкурентні переваги у цьому плані має євро. Адже, за даними СОТ, частка взаємних поставок товарів країн — членів ЄС у сукупних обсягах експорту-імпорту перевищує 60% від їх загального обсягу. Водночас у таких регіональних блоках, як МЕРКОСУР та АСЕАН на взаємні поставки припадає близько 1/5 усіх експортно-імпортних операцій; у країнах СНД і Балтії — відповідно близько третини імпорту і чверті експорту. У НАФТА частка внутрішніх потоків у імпорті становить 40%, а в експорті перевищує 50%. Лише в Асоціації тихоокеанського економічного співробітництва (АСТЕС) частка взаємних поставок є вищою, ніж у ЄС, — 70% [9, с. 52].

Загалом же підвищення мобільності економіки радикально поглибило про-

цес інтеграції світового ринку, перетворивши фактично в єдине ціле, поряд із ринком грошей принаймні ще деякі його сегменти (ряд видів товарів, кваліфікованої робочої сили тощо). Причому це зростання відбувається в умовах появи в американського долара нового конкурента, який претендує на роль світової резервної валюти, — євро. Так, із 1988 по 1997 рік частка валют країн Євросоюзу в загальному обсязі приватного багатства збільшилася із чверті до третини, тоді як частка долара — зменшилася з понад 50 до 40% [12, с. 68]. І хоча точність подібних експертних оцінок не є стовідсотковою, нинішні тенденції вони відображають правильно. По суті, саме між цими валютами розгорнулася боротьба за перерозподіл сфер впливу у світі. Причому обидві сторони шукають "сателітів" серед третіх валют. У цій ситуації особливої інтерес становлять економічні умови такого неформального "союзу".

В американського долара з'явився конкурент, який претендує на роль світової резервної валюти. — євро. Із 1988-го по 1997 рік частка валют країн Євросоюзу у загальному обсязі приватного багатства зросла з чверті до третини, тоді як частка долара — впадала з понад 50 до 40%

ВАРІАНТИ НА ПЕРСПЕКТИВУ

Щоб окреслити ймовірні контури нової глобальної ієрархії валют, необхідно визначити можливу організацію її "вищого командного елемента" і місце й механізми підпорядкування валют на різних рівнях цієї системи. Щодо організації "командного елемента" валютної ієрархії, то закінчення епохи абсолютної доларової монополії очевидне. Обсяги міжнародних зобов'язань, деномінваних у євро, продовжують зростати. До того ж на розвиток ринку грошей більше, ніж на інші ринки, впливає суб'єктивний фактор. У цьому контексті слід зазначити, що долар США і євро базуються, так би мовити, на різній ідеології економічного розвитку. На думку деяких російських аналітиків, "американці не просто "друкують долари", вони пропонують і продають світові певну — ліберальну — модель побудови економіки і певний — технологічний — напрям розвитку. І доводять ефективність того, що пропонують на власному досвіді. Що б там не казали, а "нова економіка" у її нинішньому ви-

гляді можлива лише доти, доки весь інший світ згоден кредитувати США під цю програму, а США спроможні переконати своїх кредиторів у майбутній віддачі” [6, с. 22].

Близько чверті резервів Центрального банку Росії вкладено у фінансові інструменти, денонізовані у євро. Щоправда, частка ЄС у зовнішньому товарообігу Росії становить близько 40%, тоді як частка США — лише 10%

Треба визнати, що зазначений механізм економіко-психологічної підтримки національної валюти у Сполучених Штатах справді існує. Однак останнім часом з'явилися сумніви щодо його ефективності. Так, через катастрофічне падіння котирувань інтернет-компаній на фондовому ринку США їх сумарна капіталізація, за різними оцінками, зменшилася на 4 трлн. доларів. Змінились і настрої ринку — переважно з “бичачих” на “ведмежі”. Тому спочатку бум, а потім крах інтернет-компаній, який нещодавно відбувся на фондовому ринку США, слід розглядати як ланцюжок у процесі переведення глобального спекулятивного капіталу, денонізованого переважно в американських доларах, у інші активи. Про вірогідність глобального процесу поступової трансформації спекулятивного капіталу, започаткованого наприкінці минулого століття, вже йшлося на сторінках “Вісника Національного банку України” [11].

Крім того, на формування сучасного міжнародного статусу американського долара в історичному плані великий вплив справляв також **військово-політичний фактор**. США є найпотужнішим олігополістом на світових ринках продовольства та озброєнь. Ліквідація глобального військово-політичного протистояння послабила позиції США, а після трагічних подій 11 вересня Америці непросто буде довести решті світу, що вона все ще може претендувати на роль наддержави.

Об'єднаний ринок, на який спирається євро, за масштабами не поступається американському. Однак ідеологія розвитку євро базується на дещо інших соціально-економічних засадах, ніж ідеологія розвитку долара США. Економіки більшості країн континентальної Європи, які входять до ЄС і використовують євро, розвивалися в умовах жорстких ресурсних обмежень і високої вартості робочої сили. До того ж після Другої світової

війни країни Західної Європи вже не могли розраховувати на власний військово-політичний потенціал як засіб забезпечення своїх міжнародних економічних інтересів. Усе це сприяло поширенню в країнах ЄС соціально-орієнтованої моделі економічного розвитку, у виробничому базисі якої переважають високоефективні ресурсозберігаючі технології. Таким чином економічна привабливість євро має суттєву **соціально-психологічну складову**, оскільки сама ця валюта символізує процес європейської інтеграції. Із запровадженням євро в готівковий обіг цей символічний вплив поширюватиметься не лише на економічну і політичну еліту, а й на широкі верстви населення. Щоправда, певні передумови для внутрішньої дестабілізації євро створює те, що до вступу в ЄС прагнуть країни з різним рівнем економічного розвитку. Це означає, що попри загальну тенденцію до зростання статусу спільної європейської валюти у світовій економіці, можливі періоди, коли він знижуватиметься. Загалом же євро має деякі конкурентні переваги перед долларом США, тож цілком імовірно, що в майбутньому пропорція між цими валютами зміниться в ході спільного виконання ними функцій “вишого командного елементу” глобальної ієрархії валют. Безперечно, і доллар, і євро відіграватимуть роль світових резервних валют і входитимуть до золотовалютних резервів центральних банків переважної більшості країн світу. В географічному ж плані євро як засіб міжнародних розрахунків переважатиме доллар не лише в Європі, а, можливо, і на території колишнього СРСР, у багатьох країнах Африки, Близького та Середнього Сходу. Та й у поточних розрахунках інших країн світу він, напевне, потіснить свого конкурента.

До того ж в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні доллару доведеться конкурувати з японською єною, яка посідатиме другу сходинку у глобальній ієрархії валют. Вірогідно, єна використовуватиметься як резервна валюта на макро-регіональному рівні, наприклад, у країнах того ж Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Адже японська економіка за потенціалом поступається американській. А економіко-політичні та соціально-культурні умови Східної і Південно-Східної Азії не дають Японії змоги виступити лідером економічної інтеграції на кшталт європейської. Все це обмежує претензії єни на місце світової валюти другорядною роллю.

Вочевидь послабає і міжнародний статус швейцарського франка, здобу-

тий завдяки нейтралітету цієї країни у багатовіковому військово-політичному протистоянні різних держав і блоків. Хоча досвід, традиції, кваліфікація кадрів і накопичений банківський капітал ще довго забезпечуватимуть цій валюті відносно широке використання в міжнародних розрахунках, виділяючи її з-поміж інших національних валют.

Найчисельніший щодо кількості суб'єктів рівень у глобальній ієрархії валют, як і нині, становитимуть національні валюти. Вони спиратимуться на національну економіку, яка вже досягла індустріального рівня розвитку. Ці валюти ходитимуть насамперед на національній території. І хоча вони слабші за єну чи швейцарський франк, однак це не заважатиме їм ефективно обслуговувати економіки своїх країн, а в деяких випадках, як, скажімо, нині австралійський доллар чи південноафриканський ренд, — і господарства прилеглих економічно слабших держав. Реальний статус тієї чи іншої валюти цього рівня глобальної ієрархії визначатиметься не лише загальними масштабами національної економіки, а й мірою виконання цією валютою функції засобу платежу і насамперед засобу нагромадження.

Тому функціонування гривні як важливого засобу нагромадження в Україні є тим орієнтиром, досягнення якого засвідчить факт її остаточного конституювання як повноцінної національної валюти. Масштаби внутрішнього українського ринку як економічної бази потенційного динамічного розвитку диверсифікованого господарства зі значною часткою високотехнологічних виробництв цілком достатні для забезпечення повноцінного і стабільного функціонування вітчизняної валюти.

Залежно від рівня економічного розвитку та ступеня ефективності державного управління реальне виконання тією чи іншою валютою функцій грошей коливається від повного обслуговування національної і деяких іноземних економік до лише гасіткового обслуговування власної економіки

Інші валюти цього рівня глобальної ієрархії, у тому числі й ті, що базуються на потужніших, ніж українська, національних економіках (скажімо, російський рубль, китайський юань та індійська рупія), навряд чи будуть привабливими для значних обсягів міжнародних платежів навіть для най-

ближчих торговельних партнерів цих країн. Аби хоч трохи потіснити долар США чи євро як міжнародні платіжні засоби, хоча б на макро-регіональному рівні, треба запропонувати своїм торговельним партнерам певні економічні вигоди. Росія ж, наприклад, уперто відмовляється від створення на території СНД зони вільної торгівлі, створюючи натомість нові бар'єри на шляху вільного руху товарів. Аналіз висловлювань російської ділової та політичної еліти із цього приводу у засобах масової інформації засвідчує, що на позитивні зрушення у цьому плані найближчим часом очікувати не варто.

Водночас цілий ряд країн із нерозвинутою або малопотужною економікою, слабкою національною політичною елітою і в майбутньому де-факто не матиме власної валюти, використовуючи чужі, насамперед долар США і євро. Ці країни формуватимуть найнижчий рівень глобальної ієрархії валют, оскільки, по суті, не контролюватимуть грошовий обіг на своїх територіях.

Література.

1. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцев Е.Б. *Современный экономический словарь / 2-е изд., исправ.* — М.: ИНФРА-М, 1998. — 479 с.

2. *International Financial Statistics: Janu-*

ary 2001. — Washington: International Monetary Fund.

3. *Банкноты стран мира: денежное обращение: Каталог-справочник.* — М., — 2001. — Кн. 1, 2.

4. Сорос Дж. *Криза глобального капіталізму: відкрите суспільство під загрозою.* — К.: Основи, 1999. — 259 с.

5. Линдерт П.Х. *Экономика мирохозяйственных связей.* — М.: Прогресс, 1992. — с. 412—425.

6. Быков П., Кириченко Н. *Мир переходит на условные единицы // Эксперт.* — 2000. — № 33. — С. 16—24.

7. Месарович М., Мако Д., Такахара И. *Теория иерархических многоуровневых систем.* — М.: Мир, 1973. — 344 с.

8. Мартин Г.-П., Шуманн Х. *Западня глобализации: атака на процветание и демократию.* — М.: Издательский Дом "Альпина", 2001. — 335 с.

9. Кокшаров А. *Экономическая доктрина Монро // Эксперт.* — 2001. — № 15. — С. 52.

10. Букович А. *Врахування євро у валютних стратегіях українських економічних агентів // Особливості економічної політики в умовах глобалізації світової економіки.* — К., 1999. — Модуль 2. Ч. 1. — С. 62—69.

11. Кулицький С. *Глобальний розвиток спекулятивного капіталу // Вісник Національного банку України.* — 1999. — № 11. — С. 59—63.

Офіційна інформація/

Загальний зовнішній довгостроковий борг України¹

За станом на 30.06.2001 р., млрд. доларів США

Довгостроковий борг України (А + Б)	11.3²
А. Державний та гарантований державою	9.7
у тому числі за кредитами МВФ	1.7
Б. Приватний негарантований	1.6

¹ Довгостроковий борг — борг із первісним або подовженим терміном погашення понад один рік.
² У загальній сумі зовнішнього довгострокового боргу враховано прострочену заборгованість за основною сумою та відсотками.

Матеріал підготовлено департаментом валютного регулювання НБУ.

ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ (за серпень 2001 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 болгарських левів	240.0673
2	986 BRL	100 бразильських реалів	216.7848
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	96.5865
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	3.9853
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.5903
6	381 GEL	100 грузинських ларі	258.6232
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	68.0127
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	135.5831
9	218 ECS	1000 еквадорських сукре	5353.5000
10	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	127.5250
11	356 INR	1000 індійських рупій	113.6142
12	364 IRR	1000 іранських ріалів	3.0591
13	368 IQD	100 іракських динарів	1713.6684
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.2192
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1744.3793
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5360
17	434 LYD	100 лівійських динарів	952.4106
18	470 MTL	100 мальтійських лір	1167.7088

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	58.2852
20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	48.8013
21	554 NZD	100 новозеландських доларів	213.3161
22	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.4241
23	604 PEN	100 перуанських нових сол	153.3076
24	408 KPW	100 північнокорейських вон	243.3409
25	642 ROL	10000 румунських леїв	1.9255
26	682 SAR	100 саудівських ріялів	142.7410
27	760 SYP	100 сирійських фунтів	10.0190
28	705 SIT	100 словенських толарів	2.1667
29	901 TWD	100 нових тайванських доларів	15.3176
30	991 TJS	1 сомони Республіки Таджикистан	2.2781
31	952 XOF	1000 франків КФА	7.1236
32	152 CLP	1000 чилійських песо	8.0655
33	191 HRK	100 хорватських кун	65.4182
34	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	64.6808
35	255	100 доларів США за розр. із Індією	428.2800

* Курс встановлено з 01.08.2001 року.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

МНИХ ВАЛЮТ, ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ ЩОДЕННО (за серпень 2001 року)

Офіційний курс

06.08.2001 р.	07.08.2001 р.	08.08.2001 р.	09.08.2001 р.	10.08.2001 р.	11.08.2001 р.	12.08.2001 р.	13.08.2001 р.	14.08.2001 р.	15.08.2001 р.
276.8871	276.2307	275.6253	275.6301	276.4192	275.8395	275.8395	275.8395	277.5853	276.0627
34.2479	34.2370	34.0919	34.0724	34.4211	34.7438	34.7438	34.7438	34.9576	34.8682
764.5391	761.0849	757.2467	757.7934	759.7760	762.6175	762.6175	762.6175	762.0841	760.1346
11.4644	11.4547	11.4543	11.4543	11.4539	11.4539	11.4539	11.4539	11.4392	11.4392
116.8228	116.7855	116.2904	116.2241	117.4134	118.5142	118.5142	118.5142	119.2436	118.9386
0.0375	0.0374	0.0373	0.0373	0.0373	0.0373	0.0373	0.0373	0.0372	0.0371
13.8301	13.8257	13.7671	13.7593	13.9001	14.0304	14.0304	14.0304	14.1167	14.0806
63.2770	63.2611	63.0284	62.9899	63.6431	64.2397	64.2397	64.2397	64.6343	64.4620
535.1600	535.0500	535.0300	535.0300	535.0100	535.0100	535.0100	535.0100	535.0100	535.0100
30.1191	30.1095	29.9819	29.9648	30.2714	30.5552	30.5552	30.5552	30.7433	30.6646
5.4450	5.4344	5.4208	5.4233	5.4473	5.4414	5.4414	5.4414	5.4551	5.3783
598.3792	598.1882	595.6523	595.3126	601.4043	607.0426	607.0426	607.0426	610.7789	609.2165
28.3234	28.3144	28.1943	28.1783	28.4666	28.7335	28.7335	28.7335	28.9103	28.8364
24.3386	24.3309	24.2277	24.2139	24.4617	24.6910	24.6910	24.6910	24.8430	24.7794
348.6696	349.8786	350.2160	348.8184	348.6781	346.6142	346.6142	346.6142	347.8145	347.6286
3.6455	3.6386	3.6384	3.6384	3.6383	3.6383	3.6383	3.6383	3.6370	3.6370
845.4344	845.2607	843.8959	843.8959	842.5354	842.5354	842.5354	842.5354	849.2222	849.2222
133.7900	133.7625	133.7575	133.7575	133.7525	133.7525	133.7525	133.7525	133.7525	133.7525
41.4747	41.4517	41.4392	41.4492	41.4701	41.4701	41.4701	41.4701	41.4997	41.4733
213.8493	213.7811	212.8748	212.7534	214.9304	216.9455	216.9455	216.9455	218.2808	217.7224
240.9524	240.8755	239.8543	239.7176	242.1705	244.4409	244.4409	244.4409	245.9455	245.3163
59.1406	59.0550	58.8674	58.9152	59.3168	59.6488	59.6488	59.6488	59.6623	59.4691
126.3538	126.4152	126.1162	126.8319	126.8294	127.0725	127.0725	127.0725	126.5962	125.7066
2.3506	2.3499	2.3399	2.3386	2.3625	2.3847	2.3847	2.3847	2.3994	2.3932
1.8228	1.8236	1.8254	1.8254	1.8235	1.8235	1.8235	1.8235	1.8253	1.8241
300.9143	300.2814	299.6578	301.5868	301.2813	304.1640	304.1640	304.1640	304.7757	303.8998
10.9723	10.9788	10.9328	10.9475	11.0626	11.1170	11.1170	11.1170	11.2203	11.1685
0.0399	0.0397	0.0396	0.0390	0.0388	0.0385	0.0385	0.0385	0.0383	0.0367
10.2915	10.2894	10.2890	10.2890	10.2887	10.2887	10.2887	10.2887	10.2887	10.2887
19.0025	19.0687	18.9625	18.9855	19.2148	19.3619	19.3619	19.3619	19.5238	19.4565
1.3271	1.3125	1.3124	1.3124	1.3124	1.3124	1.3124	1.3124	1.3017	1.3017
79.2606	79.2353	78.8994	78.8544	79.6613	80.4081	80.4081	80.4081	80.9030	80.6961
71.8434	71.8205	71.5160	71.4752	72.2066	72.8836	72.8836	72.8836	73.3322	73.1446
13.8892	13.8893	13.8329	13.8692	14.1111	14.1111	14.1111	14.1111	14.1909	14.1617
51.3799	51.4106	51.0545	51.2350	51.6324	52.0818	52.0818	52.0818	52.2578	52.0896
312.5908	312.4911	311.4969	311.3399	314.5675	316.2565	316.2565	316.2565	317.7406	316.5932
43.2152	43.1895	43.1409	43.4359	43.3899	43.7366	43.7366	43.7366	43.9978	43.6021
471.2619	471.1115	469.1143	468.8468	473.6444	478.0849	478.0849	478.0849	481.0275	479.7970
675.5663	675.0968	673.4376	673.4376	676.5753	679.3088	679.3088	679.3088	680.9108	679.1372
22.08.2001 р.	23.08.2001 р.	24.08.2001 р.	25.08.2001 р.	26.08.2001 р.	27.08.2001 р.	28.08.2001 р.	29.08.2001 р.	30.08.2001 р.	31.08.2001 р.
285.0753	287.5571	284.2243	284.2243	284.2243	281.5996	281.2388	281.2388	283.0938	283.3942
35.4472	35.7641	35.3579	35.3579	35.3579	35.3579	35.2626	35.0764	35.3901	35.2979
773.7370	777.9405	771.5434	771.5434	771.5434	771.5434	769.3423	768.4476	776.8033	776.2656
11.4204	11.4125	11.4116	11.4116	11.4116	11.4116	11.4060	11.4060	11.4071	11.4160
120.9135	121.9946	120.6089	120.6089	120.6089	120.6089	120.2839	119.6488	120.7187	120.4042
0.0369	0.0368	0.0367	0.0367	0.0367	0.0367	0.0366	0.0366	0.0365	0.0365
14.3144	14.4424	14.2784	14.2784	14.2784	14.2784	14.2399	14.1647	14.2914	14.2541
65.4998	66.0704	65.3313	65.3313	65.3313	65.3313	65.1806	64.8460	65.4180	65.2528
534.3600	533.9900	533.9500	533.9500	533.9500	533.9500	533.8000	533.8000	533.8500	534.0400
31.1738	31.4525	31.0953	31.0953	31.0953	31.0953	31.0115	30.8477	31.1236	31.0425
5.4377	5.4493	5.4156	5.4156	5.4156	5.4156	5.3788	5.3611	5.3983	5.4028
619.3323	624.8701	617.7723	617.7723	617.7723	617.7723	616.1076	612.8543	618.3345	616.7237
29.3152	29.5773	29.2414	29.2414	29.2414	29.2414	29.1626	29.0086	29.2680	29.1917
25.1909	25.4161	25.1274	25.1274	25.1274	25.1274	25.0597	24.9274	25.1503	25.0848
345.7601	344.8187	345.7470	345.7470	345.7470	345.7470	346.3661	345.7959	346.5295	345.7745
3.6314	3.6289	3.6286	3.6286	3.6286	3.6286	3.6276	3.6276	3.6279	3.6292
859.0997	855.7532	855.6891	855.6891	855.6891	855.6891	858.1994	855.4487	854.1600	857.2071
133.5900	133.4975	133.4875	133.4875	133.4875	133.4875	133.4500	133.4500	133.4625	133.5100
41.5117	41.4862	41.4831	41.4831	41.4831	41.4831	41.4882	41.4882	41.5021	41.5085
221.3376	223.3167	220.7801	220.7801	220.7801	220.7801	220.1851	219.0224	220.9810	220.4053
249.3897	251.6196	248.7615	248.7615	248.7615	248.7615	248.0912	246.7811	248.9879	248.3393
60.0583	60.6775	59.9772	59.9772	59.9772	59.9772	60.0302	59.8242	60.3592	60.3478
125.0773	124.9588	126.0683	126.0683	126.0683	126.0683	125.5626	125.5722	126.1961	125.9456
2.4330	2.4547	2.4268	2.4268	2.4268	2.4268	2.4203	2.4075	2.4290	2.4227
1.8206	1.8194	1.8180	1.8180	1.8180	1.8180	1.8187	1.8181	1.8183	1.8183
305.3677	304.7403	304.2176	304.2176	304.2176	304.2176	305.2877	304.8263	305.7562	305.1705
11.2979	11.3747	11.2481	11.2481	11.2481	11.2481	11.2087	11.1320	11.2248	11.1979
0.0372	0.0366	0.0363	0.0363	0.0363	0.0363	0.0373	0.0379	0.0384	0.0388
10.2762	10.2690	10.2683	10.2683	10.2683	10.2683	10.2654	10.2654	10.2663	10.2700
19.0354	19.1884	19.3438	19.3438	19.3438	19.3438	19.1826	18.9965	19.2535	19.2436
1.2896	1.2887	1.2886	1.2886	1.2886	1.2886	1.2886	1.2780	1.2781	1.2786
82.0360	82.7695	81.8294	81.8294	81.8294	81.8294	81.6089	81.1779	81.9038	81.6905
74.3591	75.0240	74.1718	74.1718	74.1718	74.1718	73.9720	73.5813	74.2393	74.0459
14.3132	14.3301	14.1835	14.1835	14.1835	14.1835	14.1953	14.1179	14.2350	14.1846
51.7192	51.9629	51.6273	51.6273	51.6273	51.6273	51.7137	51.5334	51.6688	51.3061
321.6166	323.7879	320.2154	320.2154	320.2154	320.2154	319.3525	318.2526	321.0562	320.1565
44.5854	44.5806	44.3717	44.3717	44.3717	44.3717	44.4426	44.3827	44.7015	44.5809
487.7638	492.1252	486.5352	486.5352	486.5352	486.5352	485.2242	482.6620	486.9780	485.7094
685.5814	688.1261	684.1995	684.1995	684.1995	684.1995	684.0862	682.2510	685.7665	687.9645

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Роман Чумак

Аспірант кафедри банківської справи
Київського національного торговельно-економічного університету

Роль інформації в процесі управління кредитною діяльністю

Одним із найважливіших факторів успішного функціонування банків є інформаційне забезпечення процесу управління. Причому, інформація, яка надається менеджменту, повинна відповідати певним вимогам: бути достовірною, своєчасною, повною. Автор статті розмірковує над проблемою інформаційного забезпечення процесу управління фінансово-кредитною установою.

Сучасному спеціалісту з банківської справи, зокрема кредитному менеджеру, доводиться швидко та якісно приймати зважені, обґрунтовані та добре прораховані рішення. Відтак він має опанувати сучасні методи збору та аналізу інформації.

Банківська управлінська інформаційна система складається з компонентів введення, виведення, обробки та зберігання інформації, внутрішніх та зовнішніх каналів передачі і являє собою сукупність інформаційних процесів для задоволення потреб на різних рівнях прийняття рішень. Інформаційні процеси, які відбуваються у разі надання кредитів суб'єктам господарювання, тісно пов'язані з процесами в різних підрозділах банку та у його керівництві. У рамках цієї системи забезпечується узагальнення інформації "знизу вгору" та її конкретизація "згори донизу".

В умовах жорсткої конкурентної боротьби прогресивніші вітчизняні банки впроваджують нові ефективні інформаційні системи управління. Однак ще далеко не всі банки дотримуються характерних для міжнародної практики принципів контролю за ризиком при наданні кредитів, оскільки їхні інформаційні системи не забезпечують інтегрованого зв'язку з клієнтами, не надають корисної та своєчасної управлінської інформації з детальними аналітичними висновками і консолідованими в обсязі всього банку даними.

Такі системи функціонують як окремі, спеціалізовані, вони не інтегруються і не спроможні сформувати загальне уявлення про стан банку. Більшість філій працюють як окремі банки за децентралізованою моделлю. Це призводить до дублювання багатьох операцій, непродуктивного використання ресурсів, робить консолідацію інформації та забезпечення потрібного

обслуговування клієнтів у мережі філій неефективними. Отже, необхідні фундаментальні зміни, яких можна добитися лише шляхом введення нових банківських інформаційних систем.

Реалії економічного життя потребують від банків впровадження постійної підготовки інформаційних даних, необхідних для прийняття управлінських рішень, у тому числі з кредитної діяльності. Керівництво банку повинно оперувати внутрішньою інформацією для управління інформаційними потоками, а також зовнішньою інформацією, що безперервно поновлюється.

Формування управлінської інформації для прийняття ефективних керівних рішень потребує з'ясування ряду практичних аспектів, серед яких важливого значення набуло питання інформаційного забезпечення процесу управління, його обсягу і структури.

На перших етапах діяльності комерційних банків необхідності створення інформаційного забезпечення системи не виникало: вони мали добрий прибуток за рахунок високої маржі та комісійних доходів. Банки здійснювали традиційні операції з кредитування та розрахунково-касового обслуговування, результати яких давали достатній дохід, і потреби боротися "за місце під сонцем" на фінансовому ринку не було. Отже, систему управління задовольняли внутрішні об'ємні показники і складалося враження відносно невисокої залежності результатів роботи банку від наявності чи відсутності системи управлінського обліку та її інформаційної бази. З розвитком банківської діяльності в умовах ринку для управління важливим стало ретельне спостереження за динамікою різних показників. Цілком природно виникла необхідність створення такої інформаційної бази, яка б давала змогу практично реалізувати функції управлінського обліку.

Оскільки облік носить системний характер, він потребує і певної системи показників, які утворюють його інформаційну базу та сприяють спостереженню за діяльністю банку і прийняттю відповідних управлінських коректив. Розподілимо показники на дві групи: ті, що формуються на підставі зовнішніх джерел інформації, і сформовані в межах внутрішнього інформаційного середовища (див. схему).

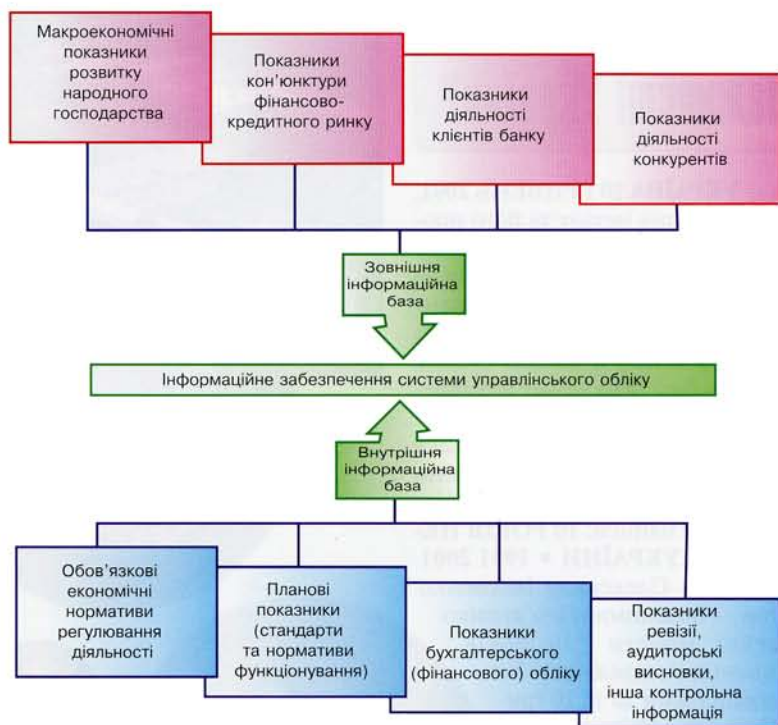
Розглянемо побіжно кожен із означених складових. **Зовнішня інформаційна база** — це показники, які характеризують довколишнє середовище — політичні, економічні, правові, науково-технічні, соціальні умови, що впливають на банківський бізнес. Оскільки вони по-різному позначаються на діяльності банку, їх необхідно аналізувати, враховувати при прогнозуванні. Ці показники або прямо впливають на діяльність банку, або опосередковано. Встановити стандарт контролю показників зовнішніх умов чи нормувати їх важко, але їх слід брати до уваги, розробляючи банківську політику.

Макроекономічні показники розвитку народного господарства є основою прогнозування стану зовнішнього середовища при прийнятті стратегічних керівних рішень, а отже, інформаційною базою стратегічного управління. Показники цієї групи формуються на базі офіційної інформації державних органів статистики та управління економікою, фінансами.

Показники, що визначають **кон'юнктуру фінансово-кредитного ринку**, використовують як інформаційну базу управлінського обліку. Вони містять ставки рефінансування НБУ, офіційний валютний курс, індекс цін на фондовому ринку, ставки банків-конкурентів тощо.

Розвиток діяльності комерційних банків і зростання кількості небанківських фінансових установ обумов-

Узагальнена структура інформаційного забезпечення управлінського обліку

лює виникнення конкуренції між ними. Вважається, що в умовах ринкових відносин конкурентоспроможність є головним фактором успіху, отже, надзвичайно важливо знати **показники діяльності конкурентів**. Склад показників цієї групи визначається конкретними цілями управління, обсягом діяльності окремого комерційного банку, спрямуванням його політики.

Важливою функцією процесу управління є аналіз та контроль **показників діяльності клієнтів**, які позичають кошти. Показники, що входять до цієї групи зовнішньої інформації, залежать від виду банківської операції, тривалості партнерських відносин і завдань, які ставить перед собою система управління комерційного банку.

Внутрішня інформаційна база управлінського обліку включає нормативно-планові та облікові показники. Окремою їх групою є економічні нормативи, на підставі яких керівництво контролює шляхом банківського нагляду і регулювання фінансовий стан кожного банку. Порядок їх обов'язкового розрахунку, строки надання звітності про виконання і санкції за порушення встановлюються НБУ.

Планові показники — це сукупність конкретних настанов, які характеризують цілі діяльності банку і є основою інформаційного забезпечення контролю, оскільки їх можна порівняти з фактичними результатами діяльності. Планові показники містять оперативні, поточні

й стратегічні плани об'єктів управління за окремими напрямками діяльності. З точки зору менеджменту — це стандарти або нормативи функціонування.

Фактичні показники діяльності банку формуються на базі **показників бухгалтерського (фінансового) обліку**. Як і планові, вони є важливою складовою інформаційного забезпечення, на підставі якого здійснюються такі функції менеджменту, як контроль, оперативне управління та стимулювання за результатами виконання планових завдань, тобто зіставлення фактично досягнутих показників зі стандартами. Показникам бухгалтерського (фінансового) обліку притаманні уніфікованість, високий ступінь достовірності і регулярність формування. Вони формуються на підставі даних рахунків бухгалтерського (фінансового) обліку та форм звітності, встановлених для банків. Підвищенню ефективності результатів управлінського обліку сприяє узгодження і зіставлення планових показників з обліковими (ступінь їх деталізації визначає керівництво банку).

Обов'язкові економічні нормативи регулювання діяльності — це система нормативів (кількісних та якісних показників), яка розробляється менеджментом з урахуванням економічної ситуації регіону, в якому функціонує банк, специфіки фінансової установи, діяльності конкурентів тощо. Дані показники знаходяться відображення в стратегічних планах банку, в інструктивно-нормативних документах конкретного банку.

Показники ревізії, аудиторські висновки, інша контрольна інформація. Функціонування фінансової установи, як і будь-якої іншої, направлено на досягнення поставлених цілей та завдань, які відображаються в розроблених планах. Але всього передбачити при складанні планових показників неможливо. І, як правило, ринкова ситуація відрізняється від прогнозованої. Тому виникає необхідність періодичного коригування планових завдань. Інформація, яка отримується в результаті ревізійних та аудиторських перевірок дає змогу порівняти планові показники з фактичними, визначити виникаючі проблеми і недоліки в діяльності та вчасно і адекватно реагувати на зміни.

Попередження та пом'якшення певних ризиків, що супроводжують кредитну діяльність банків, великою мірою залежить від повноти та якості інформації.

Інформаційне забезпечення кредитної діяльності комерційного банку становить важливу частину банківської інформаційної системи та створюється в позамашинній і внутрішньомашинній сферах.

Первинна інформація народжується в позамашинній сфері у процесі прийняття персоналом кредитного відділу кредитних заяв, фінансових звітів про господарську діяльність від клієнтів, звітів аудиторських організацій про фінансовий стан клієнтів, бізнес-планів проектів, що кредитуються, кредитних історій клієнтів, кредитної інформації про клієнтів, яка надається іншими банками, фондовою біржею тощо. Позамашинне інформаційне забезпечення кредитного відділу містить:

- нормативно-довідкову інформацію;
- систему показників, які відображають кредитний аспект діяльності банку;
- систему класифікації та кодування об'єктів кредитної діяльності;
- вхідні первинні документи;
- вихідні звітні та інші форми.

Позамашинна інформація, перенесена на магнітні носії комп'ютерів, перетворюється у внутрішньомашинну. У кредитному підрозділі це — реєстраційні дані про клієнтів банку та кількісні показники їх діяльності, наприклад, сума оборотів клієнта в даному банку, обсяг залученого кредиту, передбачуваний термін його залучення тощо. Водночас позамашинна інформація містить суб'єктивні фактори: дані про репутацію клієнта-позичальника та про особистість його керівника, інші відомості нефінансового характеру, зрештою, виклад інтуїтивних передчуттів кредитного менеджера.

Про введення в обіг ювілейних монет “10 років проголошення незалежності України”

Національний банк України, продовжуючи серію “Відродження української державності”, 20 серпня 2001 р. ввів у обіг ювілейні монети “10 років проголошення незалежності України” номіналами 20 та 10 гривень, присвячені 10-й річниці схвалення Верховною Радою Акта проголошення державної незалежності України.

Монету номіналом 20 гривень виготовлено зі срібла 925 проби. Діаметр монети — 48,4 мм, вага дорогоцінного металу в чистоті — 62,2 г, якість виготовлення — “пруф”, тираж — 1 000 штук. Гурт монети — секторальне рифлення.

Монету номіналом 10 гривень виготовлено із золота 900 проби. Діаметр монети — 16,0 мм, якість виготовлення — “пруф”, вага дорогоцінного металу в чистоті — 3,88 г, тираж — 3 000 штук. Гурт монети — гладкий.

На лицьовому боці (аверсі) обох монет у намистовому колі під вінцем розміщено композицію, яка втілює ідею соборності України — малий Державний герб України, оточений рослинним орнаментом, підтримують лев та козак із мушкетом; по колу монети — написи: на монеті

зі срібла — **УКРАЇНА 20 ГРИВЕНЬ 2001**, а також позначення металу та його проби — **Ag 925**, вага дорогоцінного металу в чистоті — **62,2**; на монеті із золота — **УКРАЇНА 10 ГРИВЕНЬ 2001**, позначення металу та його проби — **Au 900**, вага дорогоцінного металу в чистоті — **3,88**. На лицьовому боці обох монет розміщено логотип Монетного двору НБУ.

На зворотному боці (реверсі) монет у намистовому колі на тлі карти України зображено будинок Верховної Ради України та кругові написи: **10 РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ • 1991 2001**.

Художник — Олександр Івахненко. Скульптор — Володимир Дем'яненко.

Ювілейні монети “10 років проголошення незалежності України” номіналами 20 та 10 гривень є дійсними платіжними засобами України та обов'язкові до приймання за їх номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг ювілейної монети “Михайло Остроградський”

Національний банк України, продовжуючи серію “Видатні діячі України”, 20 серпня 2001 р. ввів у обіг ювілейну монету “Михайло Остроградський” номіналом 2 гривні, присвячену 200-річчю з дня народження видатного українського вченого-математика (народився у с. Пашенівка на Полтавщині), академіка п'яти академій (Паризької, С.-Петербурзької, Римської, Туринської та Американської) Михайла Васильовича Остроградського (24.09.1801—01.01.1862). Основні його праці стосуються математичного аналізу, теоретичної механіки, математичної фізики.

Монету виготовлено з нейзильберу. Діаметр монети — 31,0 мм, вага — 12,8 г, якість виготовлення — звичайна, тираж — 30 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На лицьовому боці (аверсі) монети у

центрі зображено потік інтегральних кривих у системі координат і малий Державний герб України, а також розміщено написи у чотири рядки: **УКРАЇНА / 2001 / 2 / ГРИВНІ** та логотип Монетного двору НБУ.

На зворотному боці (реверсі) монети зображено портрет М.В.Остроградського, ліворуч — інтеграл дробово-раціональної функції (метод інтегрування таких функцій названо ім'ям ученого); праворуч — півколом напис у два рядки: **1801—1862 / МИХАЙЛО ОСТРОГРАДСЬКИЙ**.

Художник — Микола Кочубей. Скульптор — Володимир Атаманчук.

Ювілейна монета “Михайло Остроградський” номіналом 2 гривні є дійсним платіжним засобом України й обов'язкова до приймання за її номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також

для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Про введення в обіг ювілейної монети “100 років Миколаївському зоопарку”

Національний банк України 21 серпня 2001 р. ввів у обіг ювілейну монету “100 років Миколаївському зоопарку” номіналом 2 гривні, присвячену одному з найстаріших зоопарків нашої країни. Миколаївський зоопарк входить до Європейської асоціації зоопарків та акваріумів. Він є одним із провідних осередків збереження і відтворення тварин у неволі, яких тут понад 350 видів.

Монету виготовлено з нейзильберу. Діаметр монети — 31.0 мм, вага — 12.8 г, якість виготовлення — звичайна, тираж — 30 000 штук. Гурт монети — рифлений.

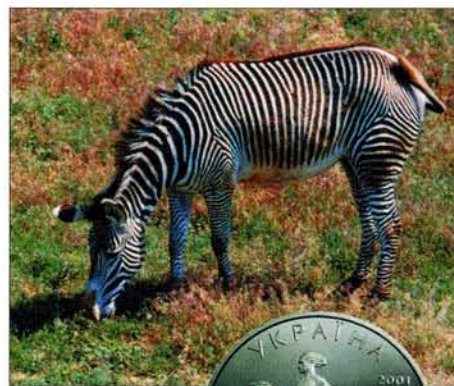
На лицьовому боці (аверсі) монети розміщено зображення відомого літературного персонажа — Мауглі з пантеоноу (логотип зоопарку), праворуч — малий Державний герб України та на-

писи: **УКРАЇНА / 2001 / 2 / ГРИВНІ**, а також логотип Монетного двору НБУ.

На зворотному боці (реверсі) монети зображено представників фауни різних континентів, які мешкають у зоопарку, та розміщено кругові написи: вгорі — **МИКОЛАЇВСЬКИЙ ЗООПАРК**, унизу — **100 РОКІВ**.

Художник і скульптор — Володимир Дем'яненко.

Ювілейна монета “100 років Миколаївському зоопарку” номіналом 2 гривні є дійсним платіжним засобом України і обов'язкова до приймання за її номінальною вартістю без будь-яких обмежень до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Банкноти України

Про введення в обіг банкнот номіналом 200 гривень

Національний банк України 22 серпня 2001 року ввів у обіг банкноти номіналом 200 гривень.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БАНКНОТ

Банкноту надруковано на спеціальному білому папері, який не флуоресцює в ультрафіолетових променях, з багатотоновим водяним знаком портрета Лесі Українки.

У товщі паперу на відстані близько 15 мм зліва від центру банкноти розміщено захисну стрічку з мікротекстом, яка перетинає банкноту в поперечному напрямі.

Розмір банкноти — 133 × 66 мм.

Лицьовий бік

На лицьовому боці банкноти з правого краю розміщено портрет Лесі Українки, надрукований сіро-коричневою фарбою на фоні орнаменту синього кольору, який утворено лініями та мікротекстом із аббревіатури **НБУ**. У верхній частині синьою фарбою надруковано

слова **УКРАЇНА НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**. Під гільйоширним візерунком та словом **УКРАЇНА** розташовано тонку лінію, яка є мікротекстом, утвореним зі слова **УКРАЇНА**. В нижній частині синьою та сіро-коричневою фарбами, що переходять одна в одну без зміщення ліній, на стилізованій стрічці зазначено номінал банкноти — **ДВІСТІ ГРИВЕНЬ**. Над стрічкою розміщено напис **Голова Правління банку** та його підпис. У верхніх кутах цифрами зазначено номінал банкноти (ліворуч — в орнаментальній розетці синього кольору, праворуч — фарбою синього кольору). У лівому нижньому куті банкноти розміщено знак для сліпих — дві вертикальні паралельні лінії, виконані рельєфним друком. На лицьовому боці у двох місцях розміщено серійний номер банкноти. Ліворуч горизонтально його надруковано чорною фарбою, праворуч вертикально — червоною.

Дизайн лицьового боку банкноти доповнюють орнаменти, розетки та захисні сітки, виконані багатоколірним друком із поступовим переходом одного кольо-

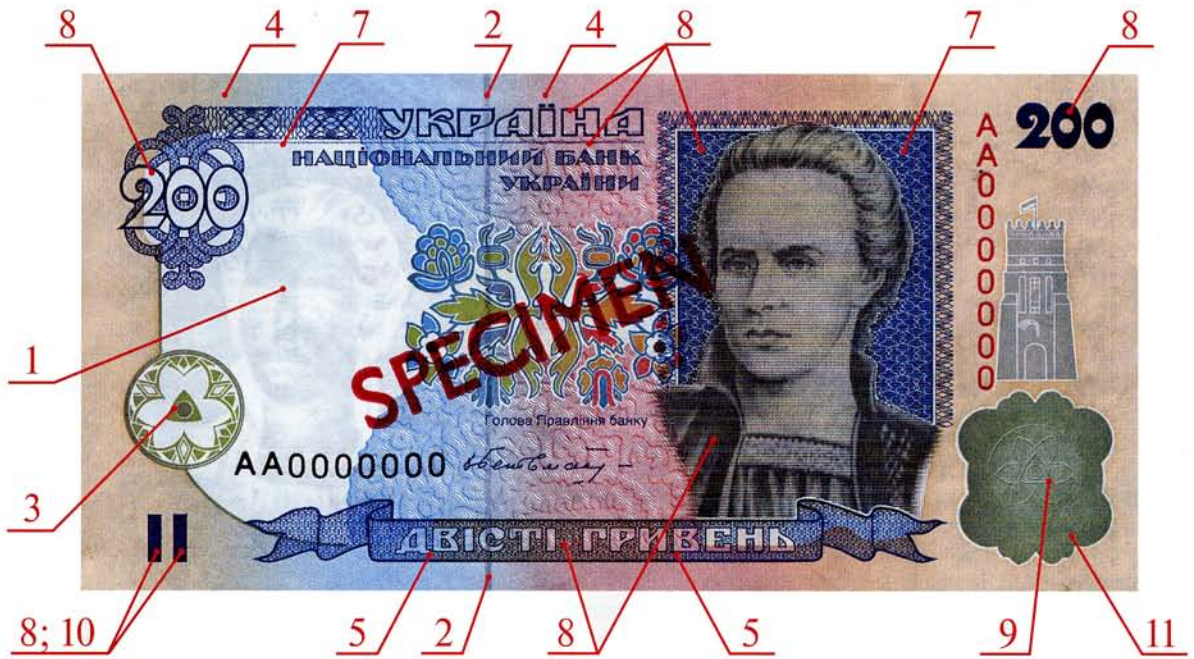
ру в інший. У правому нижньому куті розміщено розетку, надруковану сріблястою фарбою, на якій приховано цифрове позначення номіналу банкноти.

Зворотний бік

У центрі зворотного боку банкноти розміщено зображення В'їзної башти Луцького замку, надруковане темно-коричневою фарбою. Над зображенням на стилізованій стрічці розміщено напис **НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ**, виконаний фарбою темно-коричневого кольору. Під малюнком на стилізованій стрічці з захисною сіткою літерами зазначено номінал — **ДВІСТІ ГРИВЕНЬ**. У верхніх кутах в орнаментальних розетках синього кольору та в нижніх кутах синьою фарбою номінал банкноти зазначено цифрою — **200**. Дизайн зворотного боку доповнюють орнаменти та захисні сітки, виконані багатоколірним друком із поступовим переходом одного кольору в інший.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ЗАХИСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

1. **ВОДЯНИЙ ЗНАК** — видиме на білій площині банкноти при розгляданні її проти світла зображення в різних тонах (світліших та темніших від паперу) портрета Лесі Українки, утворене внутрішньою структурою паперу, яке повторює портрет, надрукований на лицьовому боці банкноти.

2. ЗАХИСНА СТРИЧКА — вертикальна темна смужка шириною близько 1 мм, розміщена в товщі паперу праворуч від центру, видима проти світла, має мікротекст, утворений зі слова **УКРАЇНА**, яке повторюється і яке можна прочитати за допомогою збільшувального скла.

3. СУМІЩЕНЕ ЗОБРАЖЕННЯ — зображення, розташоване в одному місці на лицьовому та зворотному боках банкноти, всі елементи якого збігаються та доповнюють один одного при розгляданні банкноти проти світла (кільце з орнаментом).

4. РАЙДУЖНИЙ ДРУК — спеціальний друк, що забезпечує поступовий

перехід одного кольору лінії захисної сітки (без їх розривів та зміщення) в інший (захисні сітки на лицьовому та зворотному боках банкноти).

5. ОРЛОВСЬКИЙ ІНТАГЛІО-ДРУК — спеціальний друк, який забезпечує точне суміщення фарб на межі двох різних кольорів без розривів та зміщення елементів дизайну (стилізована стрічка, розташована внизу на лицьовому боці банкноти).

6. БЕЗПЕРЕРВНИЙ ДРУК — спеціальний друк, що забезпечує збігання (продовження) елементів малюнка верхнього та нижнього країв банкноти при їх суміщенні шляхом згинання банкно-

ти в трубку (вертикальні орнаменти на зворотному боці).

7. МІКРОТЕКСТ — написи слова **УКРАЇНА**, абрєвіатури **НБУ** та цифри **200**, що повторюються і які можна прочитати за допомогою збільшувального скла (лицьовий бік — тонка лінія, утворена мікротекстом зі слова **УКРАЇНА** і розташована під гільйоширним візерунком та словом **УКРАЇНА**, орнамент у рамці за портретом, утворений мікротекстом з абрєвіатури **НБУ**; зворотний бік — захисна сітка, утворена мікроцифрами **200**, зліва на банкноті).

8. РЕЛЬЄФНІ ЕЛЕМЕНТИ — елементи, виконані металографським друком

і утворені фарбою, що виступає над поверхнею паперу, шершавість яких відчувається кінчиками пальців (лицьовий бік — портрет, написи, цифри номіналу, кодоване зображення, знак для сліпих).

9. ПРИХОВАНЕ (ЛАТЕНТНЕ) ЗОБРАЖЕННЯ — цифрове зображення номіналу 200, яке стає видимим при розгляданні банкноти під гострим кутом до джерела світла (розетка сріблястого кольору в правому нижньому куті

лицьового боку банкноти).

10. ЗНАК ДЛЯ СЛІПИХ — рельєфний елемент (дві вертикальні паралельні лінії), розміщений у лівому нижньому куті лицьового боку банкноти, який відчувається кінчиками пальців і за яким можна визначити номінал банкноти.

11. ДРУК МЕТАЛІЗОВАНОЮ СРІБЛЯСТОЮ ФАРБОЮ — кільце навколо та круг у середині суміщеного зобра-

ження, тонка лінія з внутрішнього краю антисканерної сітки, надрукованої зліва на лицьовому боці банкноти.

До уваги власників! У разі відсутності на банкноті захисних елементів чи їх невідповідності зазначеним вимогам банкноту слід пред'явити установі Національного банку або Міністерству внутрішніх справ України.

Приз "Монета року" в номінації "Найбільш надихаюча монета".

"Вісник НБУ" вже повідомляв про перемогу ювілейної срібної монети "Різдво Христове", виготовленої в 1999 році Монетним двором Національного банку України (художник і скульптор — Роман Чайковський), у конкурсі за міжнародною програмою "Монета року", ініційованою журналом "World Coin News" та одним із найавторитетніших нумізматичних видавництв світу "Krause Publication".

Програму СОТУ ("Монета року") започатковано 1983 року. Її призначення — сприяти розвитку нумізматички в усьому світі, захочувати виробників монет до створення нумізматичних шедеврів, пропагувати ідеї гуманізму, миру, прав людини.

Щороку експертна рада (до якої входять керівники всіх монетних дворів світу, знамениті гравери, представники нумізматичних асоціацій, дилери, працівники центральних банків країн

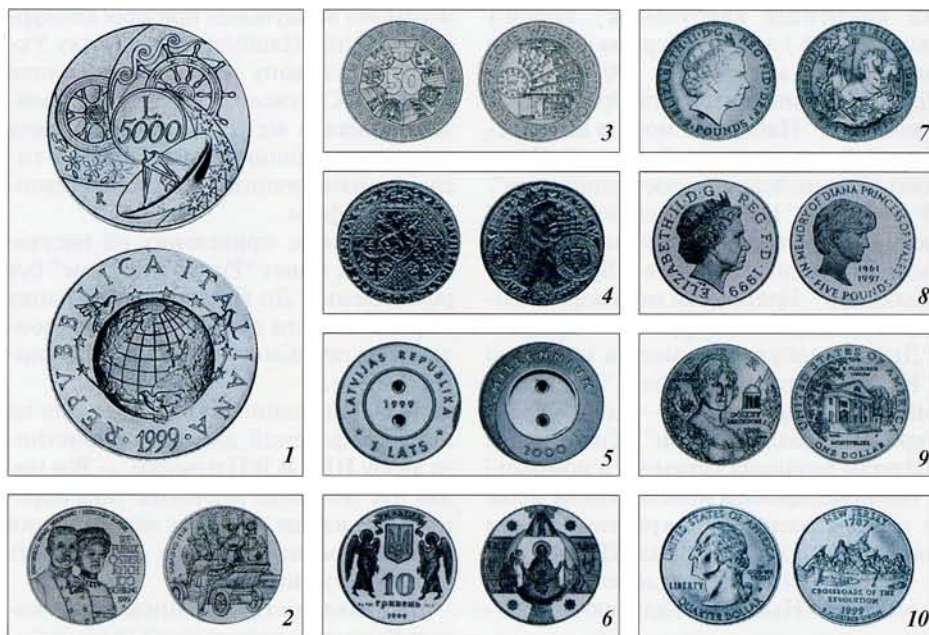
із різних континентів, незалежні експерти) розглядає тисячі надісланих на конкурс монет і обирає найкращі за десятьма номінаціями.

Головною є перемога у номінації

Вітаємо! /

Монета року

Напередодні п'ятої річниці запровадження української національної валюти — гривні — в Національному банку України відбулася прес-конференція, присвячена видатному успіху вітчизняних майстрів монетної справи — перемозі у найпрестижнішому міжнародному конкурсі за програмою "Монета року".

Монети, відкарбовані в 1999 році, що здобули перемогу в конкурсі за програмою "Монета року" (подано в порядку номінацій конкурсу; фото з репродукцій).

1. "Світ, оточений птахами та зірками". 5000 лір.
2. "Вбивство герцога Франца Фердинанда". 100 шилінгів.
3. "Європейський монетарний союз". 50 шилінгів.
4. "Карл IV". 10 000 крон.
5. 1 лат.
6. "Різдво Христове". 10 гривень.
7. "Британія у колісниці". 2 фунти стерлінгів.
8. "Діана". 5 фунтів стерлінгів.
9. "Доллі Медісон". 1 долар США.
10. "Нью-Джерсі". 25 центів.

"Монета найбільшої художньої цінності". За результатами останнього — цього річного — конкурсу (в ньому брали участь монети, відкарбовані в 1999 році) перемогу в зазначеній номінації

Заступник Голови НБУ Я.Ф.Солтис відкриває прес-конференцію.

Робочий момент прес-конференції.

здобула італійська срібна монета номіналом 5000 лір "Світ, оточений птахами та зірками".

"Найкращою золотою монетою" визнано чеську монету номіналом 10 000 крон "Карл IV". У номінації "Новаторська концепція карбування" переміг латвійський 1 лат. "Найкраща історична монета" — австрійські 100 шилінгів (срібло) "Вбивство герцога Франца Фердинанда". "Найкраща монета на сучасну тему" — австрійські 50 шилінгів (біметал) "Європейський монетарний союз". У номінації "Найкраща срібна монета" журі надало перевагу англійській номіналом 2 фунти стерлінгів "Британія у колісницях". Британська мельхіорова монета номіналом 5 фунтів стерлінгів "Діана" здобула перемогу в номінації "Найпопулярніша монета". "Найкраща монета розміру крони" — 1 долар США (срібло) "Доллі Медісон". Сполученим Штатам принесла перемогу в номінації "Найкомерційніша монета" також мідна з мідно-нікелевим покриттям монета номіналом 25 центів "Нью-Джерсі".

І нарешті, у нещодавно введеній номінації "Найбільш надихаюча монета"

та" перемогу здобула українська срібна монета "Різдво Христове".

Вручення нагороди відбулося в Атланті (США) наприкінці серпня — під час відзначення Україною 10-ї річниці державної незалежності. На урочистій церемонії віншування призерів конкурсу делегацію Національного банку України, очолювану заступником Голови НБУ Я.Ф.Солтисом, з перемогою привітали делегати від усіх монетних дворів світу, представники майже півтори тисячі нумізматичних організацій і різноманітних фірм.

Увесь запас привезених на виставку-продаж монет "Різдво Христове" був розкуплений. До Національного банку України почали надходити нові замовлення на придбання тепер уже знаменитої монети.

— Це, звичайно, успіх, — сказав на прес-конференції директор Монетного двору НБУ В.В.Плітченко. — Він має для нас неабияке значення: така перемога, по-перше, зміцнює міжнародний престиж країни, а по-друге — приносить економічному вигоду.

Зацікавленість українськими колекційними монетами серед нумізматів і передусім серед дилерів зростає. Як повідомлено на прес-конференції, продукцією Монетного двору НБУ останнім часом зацікавилася Японія. Нині вивчається питання про надходження на її ринок пробної партії українських срібних і золотих монет, зокрема й монети-переможниці.

Чому саме "Різдво Христове" визнано найкращою монетою року?

Відповідаючи на це запитання журналістів, скульптор Р.Я.Чайковський сказав: "Мені про це говорити найскладніше. Працюючи над монетою "Різдво", перебував у якомусь молитовному стані. Це дуже інтимний стан

Художник і скульптор монети "Різдво Христове" Р.Я.Чайковський (праворуч) і директор Монетного двору НБУ В.В.Плітченко.

художника. Стан творення і водночас — високої відповідальності за майбутню долю твору. Намагався не надавати перевагу якійсь одній християнській конфесії, церкві, філософській доктрині. Лише молив провидіння, щоб створена монета була теплою, зігрівала людську долоню, схилила до добрих діянь. Монету, на мій подив, визнано. І я це сприймаю лише як ще одне свідчення того, що на світі є Бог".

— Монети, створені в незалежній Україні, прославляють її. І це добре, — сказав, завершуючи прес-конференцію, заступник Голови Національного банку України Я.Ф.Солтис. — Та головне й у монетах, і в банкнотах — їх стабільність. Гроші — мірило справедливості. Хотілося б, щоб це мірило було надійним, дало змогу справедливо оцінювати людську працю, вартість товарів і послуг. На це мають бути спрямовані зусилля всіх працівників банківської системи — і тих, хто виготовляє гроші, й тих, хто забезпечує їх обіг та стабільність.

Андрій Папуша,
"Вісник НБУ".

Учасники прес-конференції біля стенду "Пам'ятні і ювілейні монети України".

Аннотации

Основные принципы денежно-кредитной политики на 2002 год.

Полный текст Основных принципов денежно-кредитной политики на 2002 год, утвержденных Советом Национального банка Украины 14 сентября 2001 г.

Михаил Савлук, Нина Дорофеева. *Способна ли Украина возратить долги по вкладам населения в Сберегательный банк и Госстрах бывшего СССР?*

Авторы предлагают собственный вариант погашения долгов вкладчикам за счет государственного бюджета. Этот способ рассчитан на двадцатилетний период и не должен вызвать инфляционные процессы.

Елена Заруцкая. *Некоторые тенденции рынка депозитов.*

Рассмотрены вопросы развития рынка депозитов физических лиц в национальной валюте по данным банковской системы Днепропетровщины. Проанализированы соотношения процентных ставок, эластичность привлечения ресурсов в зависимости от их цены.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в августе 2001 г.

Учётная ставка НБУ, механизмы и объемы рефинансирования НБУ коммерческих банков, средние процентные ставки НБУ и коммерческих банков, динамика роста денежной массы и другие монетарные показатели по состоянию на 01.09.2001 г.

Андрей Папуша. *Заслуженные награды.*

Репортаж с расширенного заседания Правления НБУ, посвященного десятой годовщине государственной независимости Украины, на котором группе работников системы НБУ были вручены награды центрального банка страны.

Татьяна Корниенко. *Стратегическое управление активами и пассивами коммерческого банка в условиях переходной экономики.*

В рамках системного подхода рассмотрен вопрос формирования стратегии управления активами и пассивами коммерческого банка в условиях нестабильной экономики.

Динамика финансового состояния банков Украины за август 2001 г.

Аналитические материалы в форме графиков, характеризующие финансовое состояние банковской системы Украины по основным показателям активов и пассивов банков.

Степан Кручок. *Факторы надежности ипотечных операций.*

Раскрывается сущность принципов специализации, конгруэнтности и покрытия как основы надежности ипотечных банков.

Игорь Волошин. *Взаимосвязь лимита кредитования и кредитного рейтинга.*

Анализируются некоторые особенности лимитной политики банка, раскрывается экономическое содержание термина "уровень доверия", который используется в процессе расчета лимита и который, по мнению автора, можно рассматривать как аналог кредитного рейтинга.

Официальный список коммерческих банков Украины и перечень операций, на осуществление которых коммерческие банки получили лицензию Национального банка Украины.

Список содержит основные данные о банках — официальное название, юридический адрес, даты регистрации и получения лицензии НБУ, вид собственности, уставной капитал.

Перечень операций, подлежащих лицензированию Национальным банком Украины.

Банки, исключенные из Реестра банков, их филиалов и представительств, валютных бирж (1991—2001 гг.).

Рынок государственных ценных бумаг Украины в августе 2001 г.

Аналитические материалы в форме таблиц и графика о результатах аукционов по размещению облигаций внутреннего государственного займа в августе 2001 года.

Александр Шаров. *Тенденции развития европейского фондового рынка.*

Анализируются основные тенденции развития общеевропейского фондового рынка. В центре внимания — процесс консолидации рыночной инфраструктуры. Рассматриваются первоочередные задачи развития отечественного фондового рынка.

Дмитрий Кошевой. *Рынок ожидает новых эмитентов.*

Проанализировав развитие фондового рынка Украины, автор приходит к выводу, что рынок останется малоактивным и осебно. Бурный экономический рост пока не отражается на курсах акций отечественных предприятий.

Елена Ращок. *Резервы банка: обязательства или капитал?*

Автор рассматривает механизм формирования резервов банка, их экономическую сущность, акцентируя на необходимости разграничения понятий резервов как капитала банка и резервов как его обязательств.

Практическое пособие об учете доходов и расходов.

Краткая рецензия на новое практическое пособие Кириленко В.Б. и Демкович М.С. "Облік доходів і витрат у комерційних банках"

Милана Бойчук. *"На березі вічності".*

Сообщение о презентации в Национальном банке Украины книги Людмилы Патрикац об Александре Веселовском "На березі вічності".

Сергей Кулицкий. *Мировая иерархия валют и перспективы ее трансформации.*

С использованием различных подходов показано, что иерархию валют возглавляют американский доллар и евро. Они обеспечивают функционирование основных вертикальных и горизонтальных потоков мировой экономики. Самый низкий уровень иерархии формируют валюты государств, которые, по сути, не контролируют национальный денежный оборот.

Общий внешний долгосрочный долг Украины.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за август 2001 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за август 2001 года).

Роман Чумак. *Роль информации в процессе управления кредитной деятельностью.*

Анализируется структура информационного обеспечения системы управленческого учета в банках.

О выпуске в обращение юбилейных монет "10 років проголошення незалежності України".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейных монет номинальной стоимостью 20 и 10 гривень, посвященных 10-летию принятия Верховной Радой Украины Акта провозглашения государственной независимости Украины. Фотоизображения аверса и реверса монет.

О выпуске в обращение юбилейной монеты "Михайло Остроградський".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты номинальной стоимостью 2 гривни, посвященной 200-летию со дня рождения выдающегося украинского ученого-математика Михаила Васильевича Остроградского (24.09.1801—01.01.1862). Фотоизображения аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение юбилейной монеты "100 років Миколаївському зоопарку".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание юбилейной монеты номинальной стоимостью 2 гривни, посвященной 100-летию Николаевского зоопарка — одного из самых старых в Украине. Фотоизображения аверса и реверса монеты.

О выпуске в обращение банкнот номиналом 200 гривень.

Официальное сообщение о выпуске в обращение банкнот номиналом 200 гривень, дополненное их общей характеристикой и характеристикой защитных элементов.

Андрей Папуша. *Монета года.*

Репортаж с пресс-конференции в НБУ, посвященной победе украинской юбилейной серебряной монеты "Різдво Христове" (Рождество Христово) в международном конкурсе "Монета года".

Annotations

Main Principles of Money and Credit Policy for 2002.

A full text of the Main Principles of Money and Credit Policy for 2002 is presented, which is approved by the Council of the National Bank of Ukraine of September 14, 2001.

Mykhailo Savluk, Nina Dorofeyeva. *Is Ukraine Able to Return Debts on Household Deposits in the Oshchadbank Bank and State Insurance of the Former USSR?*

The authors propose their own variant of repaying debts to depositors at the expense of the State Budget. This method is intended for a twenty-year period and it should not provoke the inflation processes.

Olena Zarutskya. *Some Trends in the Deposits Market.*

The issues of the development of the household deposits market in the national currency are considered according to the banking system data in the Dnipropetrovsk Region. The correlation of interest rates is analyzed, as well as flexibility of attracting resources depending on their prices.

Main Monetary Parameters of Money and Credit Market of Ukraine in August 2001.

The NBU discount rate, mechanisms and volumes of refinancing commercial banks by the NBU, average interest rates of the NBU and commercial banks, dynamics of money supply growth and other monetary indicators are presented as of September 1, 2001.

Andriy Papusha. *Deserved Awards.*

A report from the sitting of the NBU Board dedicated to the 10th anniversary of state independence of Ukraine, where a group of employees in the NBU system were awarded by the country's central bank.

Tetiana Korniyenko. *Strategic Management of Commercial Bank Assets and Liabilities under the Transition Economy.*

In view of the system approach, an issue was considered relating to the formation of the strategy of managing commercial bank assets and liabilities under unstable economy.

Dynamics of Financial State of Ukrainian Banks in August 2001.

Analytical materials are presented in diagrams showing the financial state of the Ukrainian banking system with main indicators of bank assets and liabilities.

Stepan Kruchok. *Reliability Factors of Mortgage Operations.*

This article describes the essence of the principles of specialization, congruence and covering as the basis of mortgage banks reliability.

Ihor Voloshyn. *Interrelation Between the Credit Limit and Credit Rating.*

Some peculiarities of bank's quota policy are analyzed and the economic contents of the term "extent of confidence," which is used in the process of calculating the limit and which, in the authors' opinion, can be taken for the analogue of credit rating.

Official List of Ukrainian Commercial Banks and Operations Licensed by the National Bank of Ukraine.

This list contains the main data about the banks — their official name, juridical address, data of registration and obtaining the NBU license, type of ownership and the authorized capital.

List of Operations Licensed by the National Bank of Ukraine.

Banks Removed from the State Register of Banks, their Branches and Representative Offices, Foreign Exchanges (1991—2001).

State Securities Market of Ukraine in August 2001.

The analytical materials are presented in the form of tables and a diagram on the results of auctions on T-bills placement in August 2001.

Oleksander Sharov. *Trends in the Development of the European Stock Market.*

The main trends are analyzed concerning the development of the all-European stock market. In the focus of attention — the process of the market infrastructure consolidation. The top-priority tasks of the national stock market development are considered.

Dmytro Koshovyi. *Market is Waiting for New Emitters.*

Having analyzed the development of the stock market of Ukraine, the author comes to a conclusion that the market remains ineffective in the autumn as well. A rapid economic growth does not influence the shares price of the national enterprises.

Olena Ratsiuk. *Bank Reserves: Obligations or Capital?*

The author considers the mechanism of bank reserves formation and their economic contents, and accentuates the necessity of differentiating between the notions of reserves as bank capital and reserves as bank obligations.

Practical Manual on Income and Loss Accounting.

A short review of a new practical manual by V.B. Kyrylenko and M.S. Demkovych "Income and Loss Accounting in Commercial Banks."

Mylana Boychuk. *"Shores of Eternity."*

An information on the presentation of a book by Lyudmyla Patrykats about Oleksander Vesselovsky "Shores of Eternity" in the National Bank of Ukraine.

Serhiy Kulytsky. *World Hierarchy of Foreign Currencies and Prospects of its Transformation.*

It is shown with the help of different approaches that the foreign exchange hierarchy is headed by the American dollar and EURO. They provide for the functioning of the main vertical and horizontal flows in the world economy. The lowest level of hierarchy is formed by the currencies of the states, which actually do not control national money circulation.

Total External Debt of Ukraine.

Official Exchange Rates of the Hryvnia against Foreign Currencies Set Monthly by the NBU (August 2001).

Official Exchange Rates of the Hryvnia against Foreign Currencies Set Daily by the NBU (August 2001).

Roman Chumak. *Role of Information in the Process of Managing Credit Activities.*

The structure of information support to the system of the management accounting in banks is analyzed.

On Issue of Commemorative Coins "10 Years of the Declaration of Independence of Ukraine."

An official information on issue and a numismatic description of the commemorative coins of 20 and 10 hryvnias denomination, dedicated to the 10th anniversary of the adoption of the Independence Act by the Verkhovna Rada of Ukraine declaring the state independence of Ukraine. Photos of coins' reverse and obverse are presented.

On Issue of the Commemorative Coin "Mykhaylo Ostrohradsky."

An official information on issue and a numismatic description of the commemorative coin of 2 hryvnias denomination dedicated to the 200th birth anniversary of an outstanding Ukrainian scientist and mathematician — Mykhaylo Vasyliovych Ostrohradsky (September 24, 1801 — January 1, 1862). Photos of coin's reverse and obverse are presented.

On Issue of the Commemorative Coin "100 Years of Mykolaiv Zoo."

An official information on issue and a numismatic description of the commemorative coin of 2 hryvnias denomination dedicated to the 100th anniversary of Mykolaiv Zoo — one of the oldest in Ukraine. Photos of coin's reverse and obverse are presented.

On Issue of Banknotes of 200 Hryvnias Denomination.

An official information on putting into circulation banknotes of 200 hryvnias denomination is presented, as well as their general characteristics and security features.

Andriy Papusha. *Coin of the Year.*

A report from the NBU press conference dedicated to the Ukrainian silver commemorative coin "The Birth of Jesus," that won in the international competition "Coin of the Year."

5-7 грудня 2001 року • Національний палац «Україна»

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОЕКТ ЗОЛОТА КНИГА УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ

ВИДАННЯ СЕРІЇ «ЗОЛОТА КНИГА»
ПРЕДСТАВЛЯЮТЬ УКРАЇНУ СВІТОВІ
ТА СТВОРЮЮТЬ ВАШ ІМІДЖ

**ТЕРМІН
УКЛАДАННЯ УГОД
НА УЧАСТЬ У ВИДАННІ
ТРИВАЄ ДО 30 ВЕРЕСНЯ
2001 РОКУ**

Провідні експерти з Public Relations вважають Національний проект «ЗОЛОТА КНИГА» *найпотужнішою системою створення та розповсюдження у світі презентаційно-іміджевої інформації про виробничі та інвестиційні можливості співпраці з Україною.*

II МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

«ПАРТНЕРСТВО В ІМ'Я
ЗЛАГОДИ ТА РОЗВИТКУ»

Міжнародний форум економічного співробітництва «Партнерство в ім'я злагоди та розвитку» — один з найбільш престижних комплексних бізнес-заходів у Східній Європі — проходить з 5 по 7 грудня 2001 року в Національному палаці «Україна».

МІЖГАЛУЗЕВА ВИСТАВКА ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

«УКРАЇНА ПРОПОНУЄ
СПІВРОБІТНИЦТВО»

Міжгалузєва виставка товарів і послуг «Україна пропонує співробітництво» — щорічний захід, організований за європейською моделлю виставкової діяльності.

ПЕРШИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНКУРС

«ЗОЛОТІ ТОРГОВІ
МАРКИ»

Національний конкурс «Золоті торгові марки» — презентаційна програма оцінки, підтримки і популяризації торгових марок, продукція та послуги яких мають відмінну якість.

Учасники видання «Золота книга української еліти» мають ексклюзивні можливості з представлення в межах запланованих заходів власної конкурентоспроможної продукції та послуг, новітніх технологій і розробок, інвестиційних проектів і програм виробничої, науково-освітньої, містобудівної, екологічної та соціальної спрямованості.

ОРГКОМІТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРОЕКТУ:

Україна, 01030, Київ, вул. І. Франка, 42-Б
Тел./факс: +38 (044) 246-9613, 246-9629, 246-9633, 246-8741,
238-0321, 238-0361, 216-7901, 536-1545, 536-1544
E-mail: info@goldenbook.org.ua
http://www.goldenbook.org.ua

ЗАПРОШУЄМО ДО УЧАСТІ В ПРОЕКТІ

ЄВРОІМІДЖ

ПЕРЕДПЛАТА-2002

Шановні читачі!

Розпочалася передплата на 2002 рік на офіційні видання Національного банку України:

- журнал
"Вісник Національного банку України"
Індекс у Каталогі періодичних видань України — 74132
- журнал
"Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності"
Індекс у Каталогі періодичних видань України — 74132
- журнал
"Бюлетень Національного банку України"
Індекс у Каталогі періодичних видань України — 22602
- щоквартальник
"Платіжний баланс України"
Індекс у Каталогі періодичних видань України — 22601

Передплата на наші видання приймається усіма відділеннями зв'язку України та регіональними організаціями.

Вісник
Національного банку України

Залишайтеся з нами!